ADVENTISTICKÝ
TEOLOGICKÝ INSTITUT

ODBORNÉ PRÁCE

STUDENTŮ TEOLOGIE

Akademický rok 2019/2020

© Adventistický teologický institut, 2020

Texty studentských prací jsou původní a neprošly jazykovou ani další redakční úpravou.

OBSAH

OBSAH 1
PŘEDMLUVA 3

NOVÝ ZÁKON 5
BARNABÁŠ: JEHO ÚLOHA A SLUŽBA V PRVOTNEJ CIRKVI 7
JE LÁSKA „AGAPÉ“ VIAC AKO „FÍLIA“? 21

ADVENTISMUS 29
OSPRAVEDLNENIE Z VIERY
V INTERPRETÁCIÍ A. T. JONESA A E. J. WAGGONERA 31
JOSEPH BATES: ŽIVOTOPIS 37
ELLEN G. WHITEOVÁ A OBRAD VEČERE PÁNOVEJ 45

SYSTEMATICKÁ TEOLOGIE 51
ADVENTIZMUS A VEGETARIÁNSTVO 53

PRÁCE SE SKUPINAMI 61
PRÁCE S DĚTMI KAZATELŮ 63
PRÁCE SE STUDENTY 69
PRÁCE S MLÁDEŽÍ 74

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE 81
SATAN V DÍLE ELLEN GOULD WHITEOVÉ 83

PŘEDMLUVA

Vážené studentky, vážení studenti, milí kolegové,

Nedílnou součástí studia teologie je psaní odborných prací. Zápočtových, oborových, semestrálních, bakalářských. Mají rozdílnou délku, hloubku a samozřejmě i úroveň. Některé dostačují a jiné nedostačují pro splnění úkolu. Jsou mezi nimi ale práce, které jsou jedinečné. Někdy zaujmou svou odborností, jiné tématem a některé přes určité nedostatky originalitou myšlenek. Jedno mají společné. Lítost učitele, že přečtením práce dělá za snahou studenta tečku a práce zmizí v akademickém propadlišti dějin. Někdy je to pro práci jen a jen dobře, ale jindy je to škoda. Jako učitelé *Adventistického teologického institutu* vám chceme předložit několik prací, u kterých by to byla škoda. Mají samozřejmě své nedostatky, ke kterým prosím buďte tolerantní. V případě, že by to někomu dělalo potíž, nechť si vzpomene na úroveň svých vlastních studentských prací a ve většině z nás se rozhostí hluboké porozumění.

Nevíme, která z prací vás zaujme, ale jedná se o zajímavé texty, které mohou být obohacením pro další studenty i kazatelé s roky praxí.

Plánujeme tímto způsobem zveřejnit některé ze zajímavých prací každý rok. Nechceme navyšovat náklady, a proto sborník vydáváme pouze elektronicky s jednoduchou grafickou úpravou. Věříme, že i tak svému účelu poslouží.

Děkujeme studentům za zajímavé práce a přejeme jim energii a chuť do dalšího studia.

Marek Harastej
ředitel Adventistického teologického institutu

NOVÝ ZÁKON

OBOROVÉ PRÁCE

BARNABÁŠ: JEHO ÚLOHA A SLUŽBA V PRVOTNEJ CIRKVI

Juraj Turóci

Dnes považujeme za samozrejmé, že cirkev existuje a prosperuje po celom svete. Ale v prvom storočí nášho letopočtu bola situácia veľmi odlišná. Za relatívne krátky čas po Ježišovom vzkriesení zažili jeho nasledovníci prvú vlnu prenasledovania. Mnohí boli zabití a niektorí sa ocitli vo väzení. V tomto náročnom období Duch Svätý pripravoval odvážneho a láskavého kresťana menom Barnabáš.

Kým bol Barnabáš? Aký bol? O čo sa zaslúžil? Čo o ňom píše Biblia? Aký prínos mal pre jednotlivcov i pre celú formujúcu cirkev? Aká bola jeho úloha a služba? V tejto práci sa pokúsime zamerať na všetky položené otázky.

Barnabáš významne prispel k tomu, aby ranná cirkev rástla a prosperovala pre budúce generácie. Preto považujeme túto prácu za veľmi inšpirujúcu.

Pre vytvorenie práce, sme na štúdium danej témy použili často využívanú metódu - štúdium dokumentov. Charakteristické pre túto metódu bolo vyhľadávanie a štúdium potrebných publikácii, pomocou ktorých sme sa bližšie oboznámili s problematikou.

PÔVOD, OBRÁTENIE A ŽIVOTOPIS BARNABÁŠA

Aj Jozef, ktorému apoštoli dali prímenie Barnabáš, čo v preklade znamená Syn útechy, levita, pôvodom Cyperčan, mal pole, predal ho, priniesol peniaze a položil ich k nohám apoštolov. (Sk 4,36.37)

Ako nám uvádza Biblia i biblické komentáre, Barnabáš pochádzal zo židovskej levítskej rodiny z ostrova Cyprus vo východnom Stredomorí, ktoré bolo helenistickým územím. Pôvodne sa Barnabáš nazýval Jozef. Meno Barnabáš (aramejsky), čo znamená „syn útechy, potešenia", mu dali apoštoli, a to pravdepodobne pre veľmi dobrú povahu a blahodarný vplyv na svoje okolie.

Ako sme uviedli, Skutky apoštolov ho predstavujú ako levitu. Ako levita pravdepodobne slúžil iba ako podpora pri bohoslužbách, napr. pri zabíjaní

obetných zvierat, alebo pri strážení nádvoria chrámu, alebo pri spievaní v chráme.[1]

Čo sa týka obdobia, kedy Barnabáš uveril v Ježiša a obrátil sa, máme niekoľko verzií. Jeden názor je taký, že uveril v Ježiša Krista ako Mesiáša počas Turíc v Jeruzaleme, ako odpoveď na Petrovo kázanie, kde bol vyliaty Duch Svätý.[2]

Druhý názor sa opiera o rannú kresťanskú tradíciu zaznamenanú Alexandrom Klementom, podľa ktorej sa Barnabáš stal Ježišovým nasledovníkom, pretože bol svedkom uzdravenia chromého človeka (Ján 5,2-9) a iných zázrakov.[3] Dokonca existuje názor, že Barnabáš sprevádzal Ježiša počas jeho ciest v Galilei a Ježiš si ho vybral za jedného zo sedemdesiatich (var. sedemdesiatichdvoch, Luk 10,1).[4] Na to, že patril medzi 72 učeníkov, ale neexistuje nijaký dôkaz, aby sa potvrdila táto domnienka.

Barnabáš nepatril ani do skupiny dvanástich apoštolov, ktorých spomína evanjelium. [5]

Údajne sa Barnabáš pokúšal obrátiť Saula (neskôr dostal meno Pavol), keďže sa pravdepodobne poznali cez učiteľa Gamaliela, ale tieto pokusy zlyhali a Saul pokračoval v prenasledovaní cirkvi.[6]

Keď Barnabáš uveril v Krista a stal sa Kristovým učeníkom, prejavil vážnosť svojho obrátenia tým, že predal pole v prospech zboru v Jeruzaleme.[7] Z textu síce nie je zrejmé, kde mal pole, ktoré predal, ale z kontextu to vyzerá, že v Jeruzaleme.[8] Nie je vylúčené, že v Jeruzaleme mal aj svoju rodinu.[9] Skutky apoštolské o ňom hovoria, že *"bol dobrý muž, plný Svätého Ducha a viery"* (Sk 11,24).

Barnabáš bol bratrancom jeruzalemského Jana Marka (Kol 4,10), ktorého matka sa volala Mária a v jej dome sa schádzalo kresťanské spoločenstvo.[10]

Zo Skutkov apoštolov 9,27 sa dozvedáme, že Barnabáš uviedol už obráteného Saula (Pavla) medzi apoštolov v Jeruzaleme. Zaručil sa za neho, z čoho niektorí uzatvárajú, že sa títo dvaja priatelia poznali už od minulosti (snáď zo štúdií z Tarzu).[11] To že sa poznali už zo študentských čias podporuje

---

[1] KOLLMANN, B. Joseph. *Barnabas: His Life and Legacy.* Collegeville: Liturgical Press. 2004. s. 7.
[2] HAMILTON, A. *The Call The Life and Message of The Apostle Paul.* Nashville: Abingdon Press, 2015. s. 43.
[3] BRANCH, G. R. *Barnabas: Early Church Leader and Model of Encouragement.* Potchefstroom: Research Associate, North-West University. 2007. s. 301.
[4] *Tamtiež.* s. 302.
[5] TRSTENSKÝ, F. *Život apoštola Pavla.* Svit: Katolícke biblické dielo. 2011. s. 129.
[6] BRANCH, G. R. *Barnabas: Early Church Leader and Model of Encouragement.* s. 302.
[7] NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník.* Praha: Kalich. 1956. s. 59.
[8] RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět.* Praha: Karolinum. 2014. s. 236.
[9] TRSTENSKÝ, F. *Život apoštola Pavla.* s. 129.
[10] *Tamtiež.*
[11] NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník.* s. 59.

aj ďalší názor. V diele Alexandra Monachusa, mnícha zo 6. storočia, sa objavuje správa o tom, že sa Barnabáš učil u Gamaliela v Jeruzaleme, kde poznal mladšieho študenta Saula.[12]

Na správu, že niektorí muži Cypru a Cyrény kázali s úspechom evanjelium Grékom v Sýrskej Antiochii, bol apoštolmi vyslaný Barnabáš, aby sa presvedčil o pravdivosti týchto správ (Sk 11,19-26). Barnabáš vzápätí spoznal, že Pavol by sa hodil k práci v tomto meste. Vyhľadal ho v Tarze a priviedol do Antiochie, kde sa rozvinula veľmi úspešná práca. Po nejakom čase boli obaja vyslaní so zbierkou do Jeruzalema k bratom, ktorí boli postihnutí hladom (Sk 11,30).

Netrvalo dlho a spolu s Pavlom boli oddelení pre misijnú prácu medzi pohanmi (Sk 13,2). Od tej doby používali Pavol a Barnabáš titul apoštolov. Ich prvá misijná cesta je opísaná v Sk 13 a 14. Bola obmedzená na Cyprus a Malú Áziu. Po dvoch rokoch sa vrátili do Antiochie, odkiaľ po nejakom čase boli poslaní do Jeruzalema ešte s niekoľkými inými na tzv. „prvý apoštolský koncil", ktorý rozhodoval o otázke, či veriaci z pohanov sa majú stať najprv Židmi, než budú prijatí do kresťanskej cirkvi. Bola to otázka obriezky (Sk 15). Po návrate do Antiochie nastalo medzi oboma apoštolmi rozladenie pre Jana Marka (Sk 15,36). Následne sa rozišli.

Skutky apoštolov 15,39 síce udávajú ako dôvod nezhody kvôli Janovi Markovi, ale skutočnou príčinou boli pravdepodobne rozpory v Antiochii, kedy sa Barnabáš priklonil na Petrovu stranu v otázke kompromisu v spoločnom stolovaní pohanokresťanov a židokresťanov, ako to uvádza Pavol v Gal 2,13. Dá sa predpokladať, že Barnabáš a Pavol boli spolupracovníkmi na partnerskej úrovni. Dá sa tiež predpokladať, že rozchod s Barnabášom Pavla mrzel, a že išlo o dosť výrazný zlom v ich spoločnom diele. Je až prekvapujúce, akú veľkú pozornosť mu autor Skutkov venuje. Z toho môžeme usudzovať, že Barnabáš hral veľmi dôležitú úlohu pri vzniku pohanskej misie aj v Pavlovej kresťanskej orientácii.[13]

Po rozchode sa Barnabáš s Marekom odobrali na ostrov Cyprus, aby tam kázali evanjelium. Pavol sa vrátil do Malej Ázie, ale stále so záujmom sledoval prácu svojich bývalých druhov, ako to dosvedčujú zmienky v Gal 2,1n; 1Kor 9,6; Kol 4,10.

Zmienku o Barnabášovi tiež nájdeme v 1K 9,6, z ktorej plynie, že Barnabáš a Pavol sa pri svojom misijnom pôsobení živili vlastnými rukami.[14]

Podľa povesti sa stal Barnabáš prvým biskupom v Miláne. Podľa niektorých zomrel v Ríme alebo v Alexandrii mučeníckou smrťou. Epištola

---

[12] BRANCH, G. R. *Barnabas: Early Church Leader and Model of Encouragement,* s. 302.
[13] RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět.* s. 237.
[14] *Tamtiež.* s. 236.

Barnabášova pochádza zo začiatku 2. stor. a bola neprávom pripisovaná Barnabášovi. Už Tertullian pokladal (možno právom) Barnabáša za autora epištoly Židom.[15]

Celkove však od rozchodu Barnabáša s Pavlom na začiatku druhej misijnej cesty chýbajú jasné údaje o ďalších Barnabášových osudoch. Historici pokladajú za isté, že okrem Cypru pôsobil aj v Grécku, ale silne pochybujú o jeho účinkovaní v Itálii, čo uvádzajú niektoré neskoršie životopisy.[16]

BARNABÁŠOVA SLUŽBA V ANTIOCHII

Keď prenasledovanie vyhnalo učeníkov z Jeruzalema, evanjelium sa rýchlo rozšírilo za hranice Palestíny a v mnohých významných strediskách vznikli skupiny veriacich. Niektorí z učeníkov *„došli až do Fenície, na Cyprus a do Antiochie... a zvestovali im Pána Ježiša"* (Sk 11,19.20). Obvykle sa misijne zaujímali len o Židov a gréckych Židov, ktorí v tom čase tvorili veľké kolónie takmer vo všetkých mestách sveta.

Autor Skutkov Apoštolov Lukáš, venuje výnimočnú pozornosť mestu Antiochia[17] v Sýrii, kde utečenci začali kázať evanjelium helenistom aj Židom. A mnohí z nich sa naozaj rozhodli prijať vieru v Krista. Vďaka úspešnému pôsobeniu cirkvi v Antiochii sa apoštoli v Jeruzaleme dohodli vyslať tam Barnabáša, aby zhodnotil situáciu. Keď si Barnabáš uvedomil obrovské možnosti na zvestovanie evanjelia, zašiel za Saulom do Tarzu a priviedol ho do Antiochie s vedomím, že práve on môže byť obrovským prínosom pre toto dielo. A Barnabáš sa nemýlil. Počas roka, ktorý spolu strávili v Antiochii, mohlo evanjelium počuť množstvo ľudí, z ktorých väčšina patrila k pohanom. Keďže Kristus bol stredobodom života veriacich, práve v Antiochii sa im začalo prvýkrát hovoriť „kristovci – kresťania" [18] (Sk 11,26).[19]

Boh hojne požehnával Pavla i Barnabáša v práci, ktorú vykonali za rok, čo strávili medzi veriacimi v Antiochii. Dosiaľ však do kazateľskej služby nebol ani jeden z nich obradne uvedený. No teraz vo svojom kresťanskom živote dospeli do tej miery, že Boh im hodlal zveriť závažnú misijnú úlohu. Jej splnenie si vyžiada veľkú podporu zo strany cirkvi. *„V antiochijskej cirkvi boli*

---

[15] NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník.* s. 59.

[16] ONDRUŠ, R. *Blízki Bohu i ľuďom.* Trnava: Dobrá kniha. 2015. s. 474.

[17] Antiochia bola v tom čase hlavné mesto Sýrie. Rozsiahle obchodné styky tohto rušného strediska privádzali do mesta mnoho ľudí rôznych národností. Antiochia za čias apoštolov bola však predovšetkým mestom prepychu a neresti. V Antiochii verejne hlásali evanjelium niektorí z tých, čo sem prišli z Cypru a Cyreny a „zvestovali Pána Ježiša". *„Pánova ruka bola s nimi" a ich úprimné úsilie malo úspech. „Veľmi mnohí uverili a obrátili sa k Pánovi"* (Sk 11,21).

[18] Biblický text naznačuje, že ich takto začali nazývať ľudia mimo cirkvi – veľmi pravdepodobne s posmešným zámerom, keďže veriaci sa medzi sebou nazývali „bratia" (Sk 1,16), „učeníci" (Sk 6,1), alebo dokonca „svätí" (Sk 9,13). V čase vzniku knihy Skutkov sa pomenovanie „kresťania" stalo bežné a rozšírené (Sk 26,28). „Kresťan" znamená nasledovník alebo prívrženec Krista.

[19] PAROSCHY, W. *Biblické úlohy – 3. štvrťrok Skutky apoštolov.* Vrútky: Advent-Orion. 2018. s. 44.

prorokmi a učiteľmi Barnabáš, Simeon, ktorého volali Niger, Lucius z Cyrény, Manaen... a Saul. Ako slúžili Pánovi a postili sa povedal Duch Svätý: Oddeľte mi Barnabáša a Saula na dielo, na ktoré som ich povolal" (Sk 13,1.2). Skôr než boli títo apoštolovia vyslaní ako misionári medzi pohanov, slávnostne boli zasvätení Bohu pôstom, modlitbou a kladením rúk. Cirkev ich týmto úkonom splnomocnila záujemcov o pravdu nielen vyučovať, ale ich aj krstiť a zakladať cirkevné zbory. Dala im na to plnú moc. Židia tomuto úkonu pripisovali veľký význam. Keď židovský otec svoje deti žehnal, zbožne im na hlavu položil svoje ruky. Keď bolo nejaké zviera vyhliadnuté za obeť, splnomocnený kňaz položil na jeho hlavu ruku. Tak teraz služobníci antiochijského zboru veriacich kládli ruky na Pavla a Barnabáša, prosili tým Boha, aby vyvoleným apoštolom udelil svoje požehnanie, aby mohli konať zvláštne dielo, pre ktoré boli určení.[20]

BARNABÁŠ A UVEDENIE PAVLA DO SLUŽBY

Barnabáš hral dôležitú úlohu pri uvedení Saula (Pavla) do apoštolského zboru a do apoštolskej práce. Po náhlom obrátení jeruzalemskí kresťania Saulovi nedôverovali.[21]

Zdá sa, že Pavol nebol po svojom "obrátení" v Jeruzaleme príliš obľúbený ani u tamojšej kresťanskej obci, ani u svojich bývalých spoluveriacich, ktorý ho považovali za odpadlíka.[22]

Po úteku z Damasku prišiel Pavol napokon späť do Jeruzalema – prvýkrát odvtedy, čo odišiel ako prenasledovateľ kresťanov. Stalo sa to až tri roky po jeho návrate z pobytu v Arábii (Gal 1,18). Nebol to jednoduchý návrat, pretože ho čakali problémy nielen zo strany bývalých spojencov, ale aj zo strany cirkvi. V Jeruzaleme sa Pavol pokúsil pripojiť k učeníkom. A hoci v tom čase už bol viac ako tri roky kresťanom, zvesť o jeho obrátení znela tak neuveriteľne, že učeníci v Jeruzaleme boli rovnako skeptickí ako predtým Ananiáš v Damasku. Báli sa, že ide len o šikovne zorganizovanú pascu. Vtedy sa za Pavla postavil Barnabáš. Práve jemu sa podarilo prelomiť odpor apoštolov a priviesť k nim Pavla. Keď spoznali, že Pavol sa skutočne obrátil, aj oni žasli nad tým, čo Boh vykonal v živote bývalého prenasledovateľa cirkvi. Napriek tomu sa apoštoli nikdy úplne nevzdali určitej nevôle voči Pavlovi. Ak už nie pre jeho konanie pri prenasledovaní cirkvi, tak minimálne pre evanjelium, ktoré kázal. Podobne ako judskí veriaci v prípade Štefana, aj apoštoli si len veľmi pomaly začali uvedomovať univerzálny dosah kresťanstva, ktoré už nebolo založené na starozmluvnom obetnom

[20] WHITEOVÁ, Ellen G. *Poslovia nádeje Skutky apoštolov.* Vrútky: Advent-Orion. 2006. s. 92-94.
[21] TRSTENSKÝ, F. *Život apoštola Pavla.* s. 129.
[22] RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět.* s. 176.

systéme, ktorý stratil svoju platnosť Ježišovou smrťou na kríži. Medzi Pavlových najbližších spoluveriacich v judskej cirkvi budú neskôr vždy patriť prevažne bývalí helenisti – okrem Barnabáša aj Filip, jeden zo siedmich diakonov (Sk 21,8), alebo Mnáson z Cypru (Sk 21,16). Aj o niekoľko rokov neskôr budú cirkevní vodcovia v Jeruzaleme spochybňovať obsah Pavlovho kázania, hoci kázal v podstate tie isté doktríny ako predtým Štefan (Sk 21,21).[23]

Pavlova spolupráca s Barnabášom v Antiochii utvrdila Pavla aj v presvedčení, že Pán ho povolal konať zvláštne dielo v pohanskom svete.[24]

PRVÁ MISIJNÁ CESTA

Bratia v Antiochii ustanovili Pavla a Barnabáša za apoštolov. *„Vyslaní Duchom Svätým došli do Saleucie a stade sa preplavili na Cyprus"* (Sk 13,4). To bol začiatok prvej misijnej cesty týchto apoštolov.[25]

Vodcom prvej misijnej cesty sa stal Barnabáš. Bol rodákom z Cypru a pravdepodobne z tohto dôvodu navrhol ako prvý cieľ cesty ostrov Cyprus. Môžeme ju umiestniť do rokov 45-47 po Kr. Vzali so sebou aj Barnabášovho synovca Jána Marka z Jeruzalema.[26]

Misionári začali apoštolské pôsobenie na Barnabášovom rodnom ostrove Cyprus. Odtiaľ sa preplavili do Pamfýlie na južnom pobreží Malej Ázie. Už na Cypre nastala zmena vo vzťahu medzi Barnabášom a Pavlom. Dovtedy bol Barnabáš Pavlovým učiteľom a vodcom. Na Cypre sa situácia mení a obracia sa poradie apoštolov Barnabáša a Pavla. Barnabáš, pôvodne uvádzaný ako líder apoštolskej cesty, sa dostáva na druhé miesto.[27]

Nie Barnabáš, ale Pavol reční pred rímskym prokonzulom a v jeho prítomnosti zázračným gestom zneškodní zlomyseľného čarodejníka Barjezu-Elymasa (Sk 13,6-12). Odvtedy Pavol preberá iniciatívu a Barnabáš sa stáva jeho spoločníkom. Táto zmena sa odzrkadľuje aj v písaní Skutkov apoštolských. A po príchod oboch apoštolov k cyperskému prokonzulovi

[23] PAROSCHY, W. *Biblické úlohy – 3. štvrťrok Skutky apoštolov.* s. 38.
[24] WHITEOVÁ, Ellen G.. *Poslovia nádeje Skutky apoštolov.* s. 93.
[25] *Tamtiež.* s. 96.
[26] TRSTENSKÝ, F. *Život apoštola Pavla.* s. 143-144.
[27] *Tamtiež.* s. 148.

Skutky uvádzajú Barnabášovo meno pred Pavlovým (por. Sk 12,25; 13,3; 13,7), odvtedy však píšu (okrem zriedkavých výnimiek) ich mená v opačnom poradí, to znamená najprv Pavlovo meno (por. Sk 13,13; 13,43; 13,46; 13,50 atď.). Barnabáš túto zmenu úloh prijal spokojne, možno ju aj sám navrhol, keď videl Pavlove mimoriadne apoštolské schopnosti. Azda menej nadšený bol Barnabášov bratanec Marek, ktorý sa v Pamfýlii rozhodol, že nebude pokračovať v ceste do maloázijského vnútrozemia a vrátil sa do Jeruzalema.[28]

Pavol a Barnabáš sa presunuli do mesta Ikóniu, kde pokračovali vo svojom zvyku osloviť najprv židovských veriacich a až potom zvestovať evanjelium pohanom. Pavlovo kázanie v Antiochii (Sk 13,16–41) ukazuje na hlavné dôvody, prečo pri svojom kázaní uprednostňovali Židov: vyvolenie Izraela a všetko, čo s tým súviselo (Rim 3,2; 9,4.5), a Božie naplnenie zasľúbenia o Spasiteľovi z Dávidovho rodu (Iz 11,1– 16). Treba si dať pozor na zjednodušené predstavy, že *„Židia odmietli Mesiáša"*. Pravdou totiž je, že napríklad v Ikóniu vďaka Pavlovi *„uverilo veľké množstvo Židov"* (Sk 14,1). Apoštol Pavol pokladal za jednu zo svojich priorít, aby priviedol k Ježišovi čo najviac Židov. „Pavlova argumentácia z Rimanom 9 – 11 ponúka ďalšie vysvetlenie misijnej stratégie, o ktorú sa snažil podľa záznamu knihy Skutkov. Pre každú generáciu kresťanov prináša táto argumentácia teologické zdôvodnenie dôležitosti prinášať svedectvo neveriacim Židom."[29] Situácia v Ikóniu sa príliš nelíšila od situácie v Antiochii. Na začiatku veľmi pozitívne reagovali Židia a po nich aj pohania, ale neskôr židovskí predstavitelia alebo vodcovia miestnej židovskej komunity podnietili a poštvali pohanov proti misionárom. To spôsobilo medzi ľuďmi rozdelenie a rozbroje. Keď protivníci plánovali zaútočiť na Pavla a Barnabáša, obaja sa rozhodli opustiť mesto a presunúť sa ďalej. [30]

Barnabáš s Pavlom sa vydali cez Taurské pohorie do Pizídie a Lykaónie. Bola to namáhavá cesta a nie menej bolo namáhavé aj hlásanie evanjelia v tamojších mestách. Apoštoli zažili úspechy, ale aj protirečenia a prenasledovanie. Zvlášť dramatické bolo ich vystúpenie v lykaónskom meste Lystre (por. Sk 14,7n). Pavol tam zázračne uzdravil chromého od narodenia. Udalosť spôsobila veľký rozruch. Pohanskí kňazi pokladali apoštolov za bohov. O spokojnom a majestátnom Barnabášovi si mysleli, že je Zeus (hlavný boh v gréckej mytológii), kým menšieho, temperamentného Pavla považovali za Hermesa (ten mal v gréckych pohanských predstavách úlohu posla bohov). Keď apoštoli zbadali, že im pohanskí kňazi chcú obetovať zvieratá ako bohom, na znak rozhorčenia si roztrhli rúcha

[28] ONDRUŠ, R. *Blízki Bohu i ľuďom*. s. 475.
[29] PETERSON, David G., *The Acts of the Apostles*. Grand Rapids: Eerdmans, 2009, s. 401.
[30] PAROSCHY, W. *Biblické úlohy – 3. štvrťrok Skutky apoštolov*. s. 51.

a s veľkým krikom sa usilovali uviesť veci na pravú mieru. Pre Pavla sa však skončilo kázanie v Lystre zle. Židia proti nemu poštvali ľudí, a tí ho vyvliekli z mesta a ukameňovali ho. No Pavol bol iba zdanlivo mŕtvy. Keď k nemu prišli veriaci - pravdepodobne preto, aby ho pochovali - prebral sa a vrátil sa s nimi do mesta.[31]

Z Lystry sa apoštoli pobrali ešte do mesta Derbe, kde získali veľa veriacich. Odtiaľ sa vydali na spiatočnú cestu po tej istej trase, ktorou prišli. Zastavovali sa v mestách, kde už predtým získali učeníkov, upevňovali ich vo viere a *„po modlitbe a pôste vkladaním rúk ustanovili starejších"* (Sk 14,22). Keď sa Pavol s Barnabášom vrátili do Antiochie, mohli podať dobré správy o výsledkoch svojej apoštolskej cesty.[32]

Na svojej prvej misijnej ceste prešli viac ako 2100 km, z ktorých približne polovica bola po mori. Bola pravdepodobne jeseň roku 47 po Kr., keď misionári prišli do svojej „materskej" cirkvi v Antiochii, kde strávili dlhší čas.[33]

Na druhú apoštolskú cestu už neodišli spolu. Dôvodom rozchodu bolo, že Barnabáš trval na tom, aby vzali Jána Marka a Pavol to odmietal. Volil radšej vzdať sa Barnabášovej spoločnosti ako vziať mladíka, ktorý sa na predchádzajúcej ceste neosvedčil. Benedikt XVI. sa na adresu tohto sporu vyjadril: *„Aj medzi svätými existujú spory, nezhody a rozpory. Pre nás je to veľká útecha, lebo vidíme, že ani svätí nespadli z neba. Sú to ľudia ako my, aj so zložitými problémami. Svätosť nespočíva v tom, že sa nikdy nechybí ani nezhreší. Svätosť rastie v schopnosti obrátiť sa, ľutovať, v ochote začať znova a predovšetkým v schopnosti zmieriť sa a odpustiť."*[34]

BARNABÁŠOV POSTOJ K OHLASOVANIU EVANJELIA POHANOM

„Tu Pavol a Barnabáš povedali smelo: Predovšetkým vám sa malo hlásať Božie slovo, ale preto, že ho odmietate a sami sa pokladáte za nehodných večného života, obraciame sa k pohanom, lebo tak nám prikázal Pán: Ustanovil som ťa za svetlo pohanom, aby si bol spásou až do končín zeme" (Sk 13,46.47).

Je zrejmé, že evanjelium sa malo dostať k Židom aj k pohanom. Pomaly, ale isto si túto pravdu začali uvedomovať aj prví kresťania, ktorí boli pôvodom vyznávačmi judaizmu.[35]

Prvá výslovná zmienka o tom, že v Krista uverili vo veľkom množstve aj pohania, sa spomína v súvislosti s Antiochiou. Práve v Antiochii vzniklo prvé

---

[31] ONDRUŠ, R. *Blízki Bohu i ľuďom.* s. 476.
[32] *Tamtiež.*
[33] TRSTENSKÝ, F. *Život apoštola Pavla.* s. 159.
[34] TRSTENSKÝ, F. *Život apoštola Pavla.* s. 180.
[35] PAROSCHY, W. *Biblické úlohy – 3. štvrťrok Skutky apoštolov.* s. 47.

spoločenstvo kresťanov, ktorí boli pôvodne pohanmi, hoci aj tu bola významná skupina Židov a stúpencov obriezky (por. Gal 2,11–13). Vďaka misijnému zápalu prvých kresťanov v Antiochii, ktorých podporil aj príchod Barnabáša a Pavla, počet veriacich v meste rýchlo rástol. Antiochia sa veľmi skoro stala dôležitým centrom kresťanstva mimo Judska. V niektorých ohľadoch dokonca predstihla aj cirkev v Jeruzaleme.[36]

Keď to počuli pohania, radovali sa a oslavovali Pánovo slovo, uverili všetci, čo boli vopred určení pre večný život. *„A Pánovo slovo sa šírilo po celom kraji"* (Sk 13,48.49). Odvtedy však svoje hlavné úsilie zamerali na rozmach Božieho kráľovstva v pohanských oblastiach, medzi národmi, ktoré o pravom Bohu a jeho Synovi vedeli len málo alebo vôbec nič.[37]

Pavol a Barnabáš sa v celej svojej misijnej činnosti snažili nasledovať Kristov príklad pohotovej, obetavej, vernej a úprimnej služby ľuďom. Vo svojej obozretnosti, horlivosti a pilnosti nedbali na vlastné záľuby či osobnú pohodu, ale s modlitebnou úzkosťou a s neutíchajúcou snahou rozsievali semeno pravdy. Ich opravdivosť a zbožná bázeň trvalo ovplyvnili myseľ nových učeníkov a v pamäti im zostal nehynúci dojem dôležitosti evanjelia. Keď sa obrátili nádejní a nadaní ľudia ako Timotej, vtedy sa im Pavol a Barnabáš úprimne snažili ukázať, aká potrebná je práca na vinici. Keď potom apoštolovia odišli na iné miesto, viera týchto mužov neochabla, ale ešte viac sa upevnila. Dôkladne sa oboznámili s Pánovou cestou a naučili sa, ako nezištne, úprimne a vytrvalo pracovať pre spásu spolublížnych. Táto svedomitá výchova novoobrátených bola jedným z predpokladov pozoruhodného úspechu Pavla a Barnabáša pri zvestovaní evanjelia medzi pohanmi.[38]

Čo sa týka prístupu Barnabáša ku kresťanopohanom, nastalo z jeho strany isté zlyhanie, ale o tom si povieme viac až po Jeruzalemskom koncile.

JERUZALEMSKÝ KONCIL

Počas neprítomnosti Pavla a Barnabáša, ktorí boli na prvej misijnej ceste došlo v Antiochii k nezhodám. Prišli židokresťania z Judska, ktorí sa držali zásady: *„Ak sa nedáte obrezať podľa Mojžišovho ustanovenia, nemôžete byť spasení."* (Sk 15,1) Toto učenie malo negatívny vplyv na spoločenstvo v Antiochii. Kvôli tomu učeniu komunita stratila svoju jednotu a pokoj, ktorý vládol medzi židokresťanmi a pohanokresťanmi.

---

[36] *Tamtiež.* s. 44.
[37] WHITEOVÁ, Ellen Gould. *Poslovia nádeje Skutky apoštolov.* s. 101.
[38] *Tamtiež.* s. 108.

Návrat Pavla a Barnabáša nepomohol k zlepšeniu situácie a museli zasiahnuť.[39]

Ich základný postoj bol pomerne jednoduchý: bez obriezky a zachovávania ostatných židovských obradných zákonov nemôžu byť pohania spasení. Boli presvedčení, že ľudia môžu získať spasenie len ako súčasť spoločenstva Božej zmluvy. A práve obriezka bola podľa Písma jediným spôsobom, ako sa pohania môžu stať súčasťou Božieho vyvoleného ľudu. Teda kresťania z pohanov môžu byť podľa nich spasení jedine vtedy, ak sa z nich najprv stanú židovskí prozelyti.[40]

Pavol a Barnabáš s takýmito požiadavkami nemohli súhlasiť. Veď odporovali skutočnej podstate evanjelia. Pavol a Barnabáš sa rozhodne postavili proti. Spor bolo treba vyriešiť s konečnou platnosťou, a tak antiochijská cirkev vyslala do Jeruzalema delegáciu, ktorá mala priniesť odpoveď tamojších apoštolov a starejších. Antiochijské posolstvo viedol Pavol a Barnabáš.[41]

Po ich príchode do Jeruzalema (bolo to pravdepodobne r. 49 po Kr.) sa zišiel tzv. „apoštolský snem (koncil)", ktorý rozhodol, že obrátencov z pohanstva netreba nútiť k obriezke a k zachovávaniu Mojžišovho zákona. Na odporúčanie apoštola Jakuba sa malo od nich žiadať iba zachovávanie niektorých vecí, ktoré by im nerobili väčšie ťažkosti a zároveň by aspoň čiastočne uspokojili stúpencov židovskej tradície.[42]

Keď sa medzi Pavlom a jeruzalemskou cirkvou začala debata, skoro sa vďaka prítomnosti farizejov a judaistov zvrhla na zvadu. Riešenie bolo treba hľadať v užšom kruhu. Niekoľko dní Pavol dlho diskutoval s Petrom, Jánom a Jakubom. Trojici bolo jasné, že Pavlovo poslanie je od Boha. Zhodli sa v zásadnej veci, že spása človeka je výlučnou zásluhou Kristovej milosti. Biblisti hovoria o dvoch úrovniach riešenia vzniknutého problému. Jeden sa uskutoční v rámci celého zhromaždenia (Sk 15,2 a Gal 2,2) a druhé stretnutie prebehlo v úzkom kruhu apoštolov (Sk 15,6 a Gal 2,9).[43]

Pavol a Barnabáš sa zúčastnili na obidvoch stretnutiach, kde na prvom sneme podali správu z prvej misijnej cesty. Pravdepodobne z veľkej úcty všetci na zhromaždení zmĺkli a počúvali, keď Barnabáš a Pavol začali rozprávať, aké znamenia činil Boh skrze nich medzi pohanmi. Prvý začal hovoriť Barnabáš. Túto prednosť zrejme dostal preto, že bol v Jeruzaleme známejší než Pavol.[44]

---

[39] TRSTENSKÝ, F. *Život apoštola Pavla*. s. 160.
[40] PAROSCHY, W. *Biblické úlohy – 3. štvrťrok Skutky apoštolov*. s. 55.
[41] ONDRUŠ, R. *Blízki Bohu i ľuďom*. s. 476.
[42] *Tamtiež*. s. 477.
[43] TRSTENSKÝ, F. *Život apoštola Pavla*. s. 165-167.
[44] STOTT, J. R. W. *Zápas mladé církve*. Praha: Návrat domů. 1999. s. 249.

Zmätená strana farizejov mala ešte jeden tromf v rukách a to v osobe Jakuba, ktorý mal medzi apoštolmi určitú autoritu. Predpokladali, že Jakub bude súhlasiť s obriezkou, lenže Jakub sa postavil na stranu Petra, Pavla a Barnabáša. Pretože aj on vnímal, že spása je bez podmienky pre každého.[45]

Tvrdenie, že žiadny pohan nemôže byť zachránený bez toho, aby sa najprv pridal k judaizmu, znamenalo zmiešanie dvoch rôznych konceptov: zmluvy a spasenia. Problém spočíval v tom, že veriaci z Judska stotožnili zmluvu a spasenie, a preto považovali obriezku za nevyhnutnú – za skutok, na základe ktorého človek získava spásu. Božia zachraňujúca milosť však nepôsobí tam, kde pôsobia ľudské skutky. A tak vnucovať veriacim z pohanov obriezku ako prostriedok spasenia znamenalo deformovať pravdu evanjelia (Gal 1,7; 2,3–5), rušiť Božiu milosť (Gal 2,21) a z Kristovej obete robiť bezvýznamnú skutočnosť (Gal 5,2). Išlo zároveň o odmietnutie univerzálneho charakteru spasenia (Kol 3,11; Tít 2,11). Práve pre tieto rozpory by sa Pavol i Barnabáš nikdy nemohli stotožniť s názormi judaizátorov.[46]

Lukáš samozrejme nezaznamenáva celý priebeh stretnutia. Bolo by zaujímavé poznať argumenty judaizátorov (Sk 15,5) alebo odpoveď Pavla a Barnabáša (Sk 15,12). Skutočnosť, že máme k dispozícii Petrovu a Jakubovu reč, ukazuje okrem iného aj na dôležitosť týchto dvoch mužov medzi apoštolmi.[47]

S odstupom času môžeme povedať, že na koncile sa podarilo vyriešiť hlavný problém, pre ktorý sa celé stretnutie uskutočnilo. Keďže spasení sme milosťou prostredníctvom viery (Ef 2,8), od veriacich z pohanov sa pri vstupe do cirkvi nevyžadovala obriezka. Museli sa však zdržať štyroch vecí: (1) mäsa prineseného ako obeť modlám prostredníctvom pohanských rituálov, ktoré sa potom podávalo pri chrámových hostinách alebo predávalo na trhu, (2) konzumácie krvi, (3) mäsa zadusených zvierat, teda mäsa, z ktorého nestiekla krv a (4) pohlavnej nemorálnosti v rôznych formách.[48]

Ďalším opatrením, pre ktoré sa rozhodla cirkev v Jeruzaleme, bolo ustanovenie dvoch delegátov. Boli to Júda Barsabáš a Sílas, ktorí mali sprevádzať Barnabáša a Pavla do Antiochie. Ich úlohou bolo priniesť list a potvrdiť, prípadne vysvetliť jeho obsah.[49]

Spor, ktorý vznikol v Antiochii, mohol spôsobiť rozdelenie cirkvi. Pavol, Barnabáš a Židia v Antiochii však urobili dobré rozhodnutie, keď sa vydali do

---

[45] *Tamtiež.* s. 251.
[46] PAROSCHY, W. *Biblické úlohy – 3. štvrťrok Skutky apoštolov.* s. 56.
[47] *Tamtiež.* s. 57.
[48] *Tamtiež.* s. 58.
[49] STOTT, J. R. W. *Zápas mladé církve.* s. 25.

Jeruzalema hľadať riešenie s bratmi a v Božom slove. Za povšimnutie stojí skutočnosť, že veriaci v Antiochii nevzniesli žiadne námietky voči obsahu listu (teda ani voči štyrom požiadavkám, ktoré apoštoli sformulovali). Na konci koncilu sa ukázalo, že s Pavlovou formuláciou evanjelia súhlasia aj apoštoli v Jeruzaleme. Aj preto mohol Pavol neskôr napísať: *„Jakub, Kéfas a Ján, pokladaní za stĺpy, podali mne a Barnabášovi pravicu na dôkaz dohody, že my pôjdeme k pohanom a oni k obrezaným."* (Gal 2,9)

BARNABÁŠOVE ZLYHANIE

Kresťania, ktorí sa aj naďalej riadili židovskými zákonmi, považovali aj napriek súhlasu so závermi koncilu za veľmi problematické stolovať s pohanmi, ktorí vo svojej podstate zostávali obradne nečistí. Na tento problém upozorňuje aj Pavol vo svojom liste Galaťanom (Gal 2,11–14) v súvislosti s nepríjemnou udalosťou, do ktorej bol zapletený aj Peter.[50]

V období po koncile prišiel do Antiochie aj Peter, aj keď nevieme z akých dôvodov. Peter jedával s pohanmi, čo nie je nič prekvapujúce, veď aj on mal skúsenosť s pohanmi, keď prijal do kresťanského spoločenstva Kornélia. Táto situácia netrvala dlho. Pavol bol prekvapený, ako sa zrazu správanie Petra zmenilo. Kým bol s ľuďmi z Antiochie, jedával s nimi za jedným stolom. Závery nedávneho snemu v Jeruzaleme ho k tomu plne oprávňovali. Ale on - teraz, keď prišli „na kontrolu" z Jeruzalema, začal sa od Antiochijčanov odťahovať. Hral dvojakú hru – chcel byť zadobre aj s jednou, aj s druhou stranou. Postoj Petra nebol priamym zapretím princípov dohodnutých na koncile, ale bol vedený prehnanou opatrnosťou. Chcel sa vyhnúť nepríjemným reakciám zo strany radikálnych židokresťanov.[51]

Takže hoci Peter vedel zachovať aj iný postoj, z obavy, že pohorší vlastných rodákov, sa v Antiochii vrátil k svojmu starému spôsobu uvažovania a konania. Taký silný bol vplyv kultúry a tradície v Petrovom živote.[52]

Dôsledky jeho správania boli katastrofálne, keď sa dokonca aj Barnabáš nechal ním strhnúť. Toto správanie znamenalo aj isté poníženie pre pohanokresťanov, lebo keď sa od nich odtiahol, dal ich na rovnakú úroveň s pohanmi. O tejto udalosti podáva krátku správu iba Pavol v liste Galaťanom a musíme mať na pamäti, že Pavlov opis nie ani vyčerpávajúci, ani nezaujatý. Pavol nekritizoval životný štýl židokresťanov, ale konkrétne správanie Petra a tých, ktorí nasledovali jeho príklad. Nevieme nič o reakcii

[50] PAROSCHY, W. *Biblické úlohy – 3. štvrťrok Skutky apoštolov.* s. 59.
[51] TRSTENSKÝ, F. *Život apoštola Pavla*, s. 173-175.
[52] COSAERT, P. C. *Biblické úlohy – 3. štvrťrok 2017 Evanjelium v Liste Galaťanom.* Vrútky: AdventOrion. 2017, s. 23.

Petra. Predpokladáme že Peter uznal svoje pomýlenie. Konflikt z Antiochie predznamenal rozchod Pavla s Barnabášom.[53]

Pavol však nazval Petrovo správanie veľmi nekompromisne pokrytectvom (Gal 2,13). Dokonca aj o Barnabášovi hovorí, že ho *„zachvátilo ich pokrytectvo"*. Sú to silné slová, ktoré vyriekol jeden Boží muž na adresu iných.[54]

Ellen G. Whiteová o tejto situácii píše:

> *„Aj tí najlepší veriaci sa môžu dopustiť veľmi vážnych chýb, ak sú ponechaní sami na seba. Ak človek, na ktorého pleciach leží veľa zodpovednosti, veľmi opatrne nenasleduje Pánov spôsob konania, potom čím má vyššie postavenie a možnosť prikazovať a ovplyvňovať, tým viac škody spôsobí v skazených mysliach a srdciach. V Antiochii Peter zlyhal v otázke princípov a integrity. Pavol ho musel veľmi nekompromisne upozorniť na jeho rozvratné konanie. V Písme o tom máme záznam preto, aby sme si z celej situácie mohli vziať ponaučenie. Pre ľudí na vysokých postoch má tento prípad slúžiť ako vážne varovanie, že ak sa nebudú pevne držať princípov, aj oni môžu zlyhať." (6BC 1108)*[55]

ZÁVER

Barnabáš bol významnou postavou kresťanských dejín. Je škoda, že sa mu venuje málo pozornosti. Skutky apoštolské o ňom hovoria, že *"bol dobrý muž, plný Svätého Ducha a viery"* (Sk 11,24). Jeho láskavosť, duchovný postoj a všeobecný rešpekt sa osvedčili najmenej pri štyroch príležitostiach, ktoré priniesli významné výsledky.

Za prvé, keď Saul po svojom obrátení prišiel do Jeruzalema a zistil, že ho kresťania považujú za zradcu, bol to práve Barnabáš, ktorý ho predstavil apoštolom a presvedčil ich o jeho obrátení a opravdivosti.

Za druhé, Barnabáš zastupoval apoštolov v Antiochii, keď sa tam po prvýkrát vo väčšej miere pohanom zvestovalo evanjelium. Videl v tomto hnutí božie dielo, ktoré by mohlo byť vhodným miestom pôsobnosti pre apoštola Pavla.

Za tretie, veľkým Barnabášovým prínosom bolo rozhodné stanovisko, že pohania sú povolaní k viere v Ježiša Krista rovnako ako Židia. Jeho cesta s Pavlom (označovaná tiež ako prvá misijná cesta), ktorá začínala na jeho domácom Cypre, napomohla vzniku mnohých kresťanských zborov, prevažne z pohanov.

Za štvrté, Barnabáš mal ešte ďalšiu dôležitú úlohu. V Antiochii sa otázka obriezky stala tak naliehavou, že Barnabáša a Pavla poverili, aby problém

---

[53] TRSTENSKÝ, F. *Život apoštola Pavla*. s. 173-175.
[54] COSAERT, P. C. *Biblické úlohy – 3. štvrťrok 2017 Evanjelium v Liste Galaťanom*, s. 23.
[55] PAROSCHY, W. *Biblické úlohy – 3. štvrťrok Skutky apoštolov*. s. 25.

predniesli na jeruzalemskom sneme. Tam sa im podarilo obhájiť svoj postoj a doviesť celú záležitosť do zdarnému konca.

Život Barnabáša nám dáva veľa podnetov a príkladov, ktoré môžeme použiť v našom osobnom živote, ale aj pre našu službe v našom okolí.

JE LÁSKA „AGAPÉ“ VIAC AKO „FÍLIA“?

Jaromír Novota

V kresťanskom prostredí nevynímajúc cirkev adventistov siedmeho dňa býva často populárne rozlišovať druhy lásky pomocou troch gréckych pojmov *agapé*, *fília* a *erós* (tieto tri sú najviac používané, aj keď niekedy sa používajú aj ďalšie, napr. *storgé* s významom ako náklonnosť[1]). Pritom láska agapé sa vníma a vysvetľuje ako tá najvyššia, nesebecká, sebaobetavá láska príznačná pre Boha, výraz *fília* sa vníma skôr ako láska medziľudská, priateľská a eros je skôr chápaná ako príťažlivosť, žiadostivosť, náruživosť (často v negatívnom zmysle). O tomto chápaní týchto výrazov pre lásku nájdeme viacero článkov na internete s kresťanskou tematikou, napr. článok s názvom *Milosrdná láska*[2], dokonca i na blogu Denníka N[3], alebo i od nie celkom kresťanských autorov ako napr. blog na iDnes.cz[4].

V adventistickom prostredí môžeme o týchto pojmoch počuť tiež v kázaniach, ako napr. v zázname kázania zboru Trnava[5].

Táto práca nechce hodnotiť ani kritizovať historické, sociálne, etymologické a iné mimo biblické dôvody pre takéto chápanie týchto pojmov. Cieľom je skôr preskúmanie, do akej miery je možné tieto pojmy takto vnímať na základe textu Biblie. Vzhľadom na malý rozsah práce sa zameriame iba na Jánovo evanjelium, kde budeme skúmať ako a aké pojmy Ján používal pre vyjadrenie vzťahu lásky a samotného slova láska.

Domnievame sa, že Ján použil pojmy vyjadrujúce vzťah lásky ako synonymá, to znamená, že nepoužil jeden grécky pojem na vyjadrenie nižšej kvality lásky ako iný pojem. Pri overovaní tejto hypotézy budeme skúmať samotný biblický text a zároveň študovať teologickú literatúru.

---

1 LEWIS, C. S. *Čtyři lásky*. Praha: Návrat domů, 1997, s. 31.

2 *Milosrdná láska*. In: [cit. 12.08.2020]. Dostupné na internete: http://www.blumental.sk/casopis/rok_2001/7-2001/cl05.htm

3 HUPKA, T. Štyri lásky. In: *Denník N* [online] [cit. 12.08.2020]. Dostupné na internete: https://dennikn.sk/blog/339030/styri-lasky/

4 Agapé, erós, fília - Blog iDNES.cz. In: *iDNES.cz* [online] [cit. 12.08.2020]. Dostupné na internete: https://indruch.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=246388

5 ONDRUŠEK, S: Ježišova posledná reč (kázeň) « CASD Trnava. In: [cit. 13.08.2020]. Dostupné na internete: https://trnava.casd.sk/s-ondrusek-jezisova-posledna-rec-kazen/

VÝBER TEXTOV

Evanjelium Jána sa okrem iného vyznačuje obzvlášť známymi a často citovanými textami o láske (napr. asi najznámejší text Biblie Ján 3,16 a iné). Pomocou dvoch online aplikácií (*biblehub.com*[6] a *obohu.cz*[7]) sme vyhľadali všetky slová, ktoré boli pre vyjadrenie vzťahu lásky alebo samotného slova láska v akejkoľvek podobe použité.

Prvým zistením bolo, že výraz ἔρως sa v evanjeliu Jána nenachádza (nenachádza sa v Novom zákone vôbec). Ján použil pre vyjadrenie vzťahu lásky dva grécke pojmy, pričom jeden z nich je použitý ako sloveso aj ako podstatné meno:

- ἀγαπάω (milujem, mám rád) – 37krát
- φιλέω (mám rád, milujem) – 13krát
- ἀγάπη (láska) – 7krát

Texty s použitím výrazu ἀγαπάω (milujem, mám rád)

- 3,16 – ἠγάπησεν (*„Boh tak miloval svet"*)[8]
- 3,19 – ἠγάπησαν (*„ľudia milovali väčšmi tmu"*)
- 3,35 – ἀγαπᾷ (*„Otec miluje Syna"*)
- 8,42 – ἠγαπᾶτε (*„milovali by ste ma")*
- 10,17 – ἀγαπᾷ (*„Otec ma preto miluje"*)
- 11,5 – ἠγάπα (*„Ježiš mal rád Martu"*)
- 12,43 – ἠγάπησαν (*„mali radšej ľudskú slávu"*)
- 13,1 – ἀγαπήσας; ἠγάπησεν (*„(Ježiš) miloval svojich… … miloval ich do krajnosti"*)
- 13,23 – ἠγάπα (*„ktorého Ježiš miloval"*)
- 13,34 – ἀγαπᾶτε, ἠγάπησα, ἀγαπᾶτε (*„aby ste sa navzájom milovali; ako som ja miloval vás, aby ste sa aj vy navzájom milovali."*)
- 14.15 – ἀγαπᾶτέ (*„Ak ma milujete"*)
- 14,21 – ἀγαπῶν (3-krát); ἀγαπήσω (*„ten ma miluje. A kto mňa miluje, toho bude milovať aj môj Otec; aj ja ho budem milovať"*)
- 14,23 – ἀγαπᾷ; ἀγαπήσει (*„Ak ma niekto miluje… …môj Otec ho bude milovať"*)
- 14,24 – ἀγαπῶν (*„Kto ma nemiluje"*)

---

[6] Bible Hub: Search, Read, Study the Bible in Many Languages. In: [cit. 13.08.2020]. Dostupné na internete: https://biblehub.com/

[7] Tischendorf - 8. edice NZ - so Strongovými čísly a morfológiou - Ján - 1. kapitola. In: [cit. 13.08.2020]. Dostupné na internete: http://www.obohu.cz/bible/index.php?k=J&kap=1&styl=TIS

[8] Pri veršoch uvádzame vždy presný tvar použitého gréckeho výrazu a v zátvorke pre prehľadnosť len bezprostrednú malú časť slovenského prekladu.

- 14,28 – ἠγαπᾶτέ („Keby ste ma milovali“)
- 14,31 – ἠγάπησέν („*milujem Otca*“)
- 15,9 – ἠγάπησέν; ἀγαπᾷ („*Ako si mňa zamiloval Otec, tak som si zamiloval aj ja vás*“)
- 15,12 – ἀγαπᾶτε; ἠγάπησα („*milovali navzájom tak, ako som vás miloval*“)
- 15,17 – ἀγαπᾶτε („*navzájom milovali*“)
- 17,23 – ἠγάπησας (2-krát) („*zamiloval si si ich tak ako mňa*“)
- 17,24 – ἠγάπησάς („*si ma miloval*“)
- 17,26 – ἠγάπησάς („*si ma miloval*“)
- 19,26 – ἠγάπα („*ktorého miloval*“)
- 21,7 – ἠγάπα („*ktorého mal Ježiš rád*“)
- 21,15 – ἀγαπᾷς („*miluješ ma väčšmi ako títo?*“)
- 21,16 – ἀγαπᾷς („*miluješ ma?*“)
- 21,20 – ἠγάπα („*ktorého Ježiš miloval*“)

Texty s použitým výrazu φιλέω (mám rád, milujem)

- 5,20 – φιλεῖ („*Otec miluje Syna*“)
- 11,3 – φιλεῖς („*ktorého máš rád*“)
- 11,36 – ἐφίλει („*ako ho mal rád!*“)
- 12,25 – φιλῶν („*Kto miluje svoj život*“)
- 15,19 – ἐφίλει („*svet by miloval, čo je jeho*“)
- 16,27 – φιλεῖ; πεφιλήκατε („*sám Otec vás miluje, lebo vy ste milovali mňa*“)
- 20,2 – ἐφίλει („*ktorého mal Ježiš rád*“)
- 21,15 – φιλῶ („*ty vieš, že ťa mám rád*“)
- 21,16 – φιλῶ („*ty vieš, že ťa mám rád*“)
- 21,17 – φιλεῖς (2-krát); φιλῶ („*máš ma rád?... ...Máš ma rád?... ...vieš, že ťa mám rád.*“)

Texty s použitím výrazu ἀγάπη (láska)

- 5,42 – ἀγάπην („*nemáte v sebe Božej lásky*“)
- 13,35 – ἀγάπην („*lásku jeden k druhému*“)
- 15,9 – ἀγάπῃ („*Zostaňte v mojej láske!*“)
- 15,10 – ἀγάπῃ (2-krát) („*zostanete v mojej láske... ...zostávam v jeho láske*“)
- 15,13 – ἀγάπην („*Nikto nemá väčšej lásky*“)
- 17,26 – ἀγάπη („*aby v nich bola láska*“)

STRUČNÉ PRESKÚMANIE TEXTOV

Kvôli značnému rozsahu textov si texty zatriedime do určitých skupín podľa toho, v akom kontexte sa láska v texte spomína, či ide o lásku Boha Otca, Ježiša alebo ľudí, alebo ku komu/čomu sa láska prejavuje. Z každej skupiny potom stručne preskúmame len niektoré vybraté texty (nepôjde o kompletný rozbor textov, ale ich preskúmanie vzhľadom na tému práce, budeme si všímať hlavne o akú lásku v texte ide, voči komu/čomu, kto je jej pôvodca, kto adresát a pod.).

Skratka *A*s, *Ap* alebo *F* za číslom verša vyjadruje, či bol v texte použitý tvar výrazu ἀγαπάω (As), φιλέω (F) alebo ἀγάπη (Ap) a použili sme ju pre lepšiu prehľadnosť.

Božia alebo Ježišova láska (vzájomná Otec – Syn, alebo voči ľuďom)

Sem patria texty, ktoré vyjadrujú lásku Boha alebo Ježiša voči iným, alebo ich vzájomný vzťah voči sebe, čiže pôvodca lásky je samotný Boh v osobe Otca alebo Ježiša. Napr. známy text 3,16 *„Veď Boh tak miloval svet…"* alebo 15,9 *„Ako si mňa zamiloval Otec, tak som si zamiloval aj ja vás."* (V zátvorke uvádzame iba krátku časť veršu pre lepšiu orientáciu.)

Verše, ktoré hovorí sám Ježiš

3,16 As (*„Veď Boh tak miloval svet"*); 3,35 As (*„Otec miluje Syna"*); 10,17 As (*„Otec ma preto miluje"*); 5,20 F (*„Veď Otec miluje Syna"*); 5,42 (Ap) (*„nemáte v sebe Božej lásky"*); 13,34 As (*„ako som ja miloval vás"*); 14,21 As (*„toho bude milovať aj môj Otec; aj ja ho budem milovať"*); 14,23 As (*„môj Otec ho bude milovať"*); 14,31 As (*„Aby svet poznal, že milujem Otca"*); 15,9 As (*„Ako si mňa zamiloval Otec, tak som si zamiloval aj ja vás"*); 15,9 Am (*„Zostaňte v mojej láske!"*); 15,10 Am (*„zostanete v mojej láske,… …zostávam v jeho láske"*); 15,12 As (*„ako som vás miloval ja"*); 15,13 Ap (*„Nikto nemá väčšej lásky ako ten…"*); 16,27 F (*„sám Otec vás miluje"*); 17,23 As (*„že ich miluješ tak, ako miluješ mňa."*); 17,24 As (*„pretože si ma miloval"*); 17,26 Ap („aby v nich bola láska") As (*„ktorou si ma miloval"*).

Ako je možné vidieť už zo zoznamu textov a použitých gréckych výrazov, ktorými je v Evanjeliu Jána vyjadrená láska Boha Otca alebo Ježiša, Ján použil najčastejšie výraz ἀγαπάω, prípadne ἀγάπη, ale dvakrát použil aj výraz φιλέω.

Asi najznámejší verš o láske z Biblie je nepochybne Ján 3,16. Podľa niektorých vykladačov je neisté, či tieto slová povedal Nikodémovi Ježiš

sám, alebo je to skôr vyjadrenie samotného autora Jána[9], čo by však nič nemenilo na ich váhe. Pre slovo „miloval" je v gréčtine použité sloveso ἠγάπησεν (aorist, činný rod). Prekladateľ a teológ Sušil o tomto verši píše: *„Každé slovo věty té světové má závaží."*[10] Je tu vyjadrená láska, ktorá presahuje všetko. Nehovorí sa tu, že by chcel Boh spasiť človeka preto, lebo vníma človeka ako niečo cenné, čo si zaslúži záchranu, ale našu záchranu pripisuje výlučne svojej láske. Táto láska je výslovne jediným dôvodom[11]. Nehovorí tiež, že Boh bol pohnutý, aby nás vyslobodil, pretože v nás vnímal niečo, čo si zaslúži také vynikajúce požehnanie, ale slávu nášho vyslobodenia pripisuje výlučne svojej láske. Grécky výraz ἠγάπησεν je tu v súlade s tradičnou predstavou o láske agapé ako najväčšej, ušľachtilej, sebaobetavej Božej láske.

Vo verši 16,27 *„Veď sám Otec vás miluje, lebo vy ste milovali mňa a uverili ste, že som vyšiel od Boha."* je však pre vyjadrenie Božej lásky použitý výraz φιλεῖ (prítomný čas, činný rod). Ježiš hovorí o láske Boha Otca ako o takej, ktorú nie je potrebné z jeho strany nejako poháňať, veď už aj spomínaný verš 3,16 poukazuje na iniciatívu Boha Otca[12]. Grécke spojenie αὐτὸς γὰρ ὁ Πατὴρ je klasický spôsob ako zdôrazniť otca jednajúceho podľa vlastnej vôle[13].

Ján použil pre vyjadrenie najvyššej možnej lásky, lásky Boha, ktorý sa obetuje v Synovi pre iných, grécke výrazy ἀγαπάω (prípadne ἀγάπη) i φιλέω. A i keď prevažuje výraz ἀγαπάω, podľa uvedených textov sa nezdá, že by mal výraz φιλέω vyjadrovať nejaký menejcenný druh lásky, ale skôr lásku rovnocennú.

Verše o Ježišovej láske, ktoré nehovoril on sám

11,3 F (*„ten, ktorého máš rád, je chorý"*); 11,36 F („Hľa, ako ho mal rád!"); 11,5 As (*„Ježiš mal rád Martu, jej sestru i Lazara"*); 13,1 As (*„(Ježiš) miloval svojich, ktorí boli na svete, preukázal im dokonalú lásku"*); 13,23 As (*„Jeden z jeho učeníkov, ktorého Ježiš miloval"*); 19,26 As (*„učeníka, ktorého miloval"*); 20,2 F (*„učeníkovi, ktorého mal Ježiš rád"*).

Pre vyjadrenia iných o Ježišovej láske Ján použil približne rovnako často výraz ἀγαπάω ako aj slovo φιλέω. Na prvý pohľad sa zdalo, že autor evanjelia

---

[9] SUŠIL, F. *Evangelium Svatého Jana*. Praha: Knížecí arcibiskupská knihtiskárna, 1886, s. 54.
[10] SUŠIL, *Evangelium Svatého Jana*, s. 54.
[11] John CALVIN: *Commentary on John (V1)*. 0123=123 - Christian Classics Ethereal Library. In: [cit. 16.08.2020]. Dostupné na internete: https://ccel.org/ccel/calvin/calcom34/calcom34/Page_123.html
[12] CARSON, D.A. *The Gospel According to John*. Leicester, England : Grand Rapids, Mich: Inter-Varsity Press ; W.B. Eerdmans, 1991, s. 429.
[13] MOLONEY, F.J., HARRINGTON, D.J. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 477.

používa výraz F pri citovaní iných ľudí, ktorí sa vyjadrovali o Ježišovi a výraz As, keď on samotný píše o Ježišovej láske, avšak tento prvotný dojem narúša verš 20,2. Vo veršoch 13,23; 19,26 a 20,2 ide pravdepodobne vždy o toho istého učeníka[14]. Ježiš tohto učeníka miloval podľa textu dvakrát láskou *agapé* (13,23; 19,26) a raz láskou *fília* (20,2). Znova sa zdá, že autor použil slová skôr ako synonymá, ako slova s odlišným významom.

Láska ľudí (k Bohu alebo k sebe navzájom)

Sem sme zaradili verše, kde pôvodcom lásky sú ľudia, či už ide o ich lásku voči Ježišovi alebo vzájomnú lásku medzi sebou.

Láska ľudí k Bohu

8,42 As (*„Keby bol Boh váš Otec, milovali by ste ma"*); 14.15 As (*„Ak ma milujete"*); 14,21 As (*„ten ma miluje. A kto mňa miluje..."*); 14,23 As (*„Ak ma niekto miluje"*); 14,24 As (*„Kto ma nemiluje"*); 14,28 As (*„Keby ste ma milovali"*); 21,15 As (*„miluješ ma väčšmi ako títo?"*); 21,16 As (*„Šimon syn Jánov, miluješ ma?"*); 21,17 F (*„Šimon, syn Jána, máš ma rád?"; „tretí raz pýtal: Máš ma rád?"; „ty dobre vieš, že ťa mám rád."*).

Kým v textoch o Božej láske môžeme vidieť jasnú istotu lásky, ktorá koná sama od seba a je sebaobetujúca sa, pri textoch o láske ľudí k Bohu môžeme vidieť určitú neistotu, pochybnosti, potrebu výziev k nej a pod. (Ježišove „ak", „keby", otázky na Petra...).

Text 21,15–17 o Ježišových otázkach voči Petrovi, či ho miluje, je veľmi zaujímavý kvôli striedaniu výrazov **ἀγαπάω** a **φιλέω**:

> [15]Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς Σίμων Ἰωάνου, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; λέγει αὐτῷ Ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ Βόσκε τὰ ἀρνία μου. [16]λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον Σίμων Ἰωάνου, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ Ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ Ποίμαινε τὰ προβάτιά μου. [17]λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον Σίμων Ἰωάνου, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον Φιλεῖς με; καὶ εἶπεν αὐτῷ Κύριε, πάντα σὺ οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε...

Často sa to vysvetľuje práve odlišným chápaním významu týchto výrazov, že **φιλέω** znamená Petrovu neistú, nedokonalú lásku a že si uvedomuje, že nedokáže milovať láskou **ἀγαπάω**, chápanú ako vyššiu formu, dokonalú Božiu lásku.[15] Samozrejme v porovnaní s Ježišovou láskou je každá ľudská láska sama o sebe nedokonalá a nedostatočná, ako však bude uvedené ďalej, nezdá sa, že by to chcel autor vyjadriť v tomto texte práve použitím rôznych výrazov pre lásku.

---

[14] MOLONEY, HARRINGTON, *Evangelium podle Jana*, s. 541.
[15] CARSON, *The Gospel According to John*, s. 531.

Je niekoľko dôvodov proti tomuto chápaniu:

Mohli sme už vidieť, že Ján používa tieto výrazy zameniteľne, že ak použil výraz φιλέω aj pre Božiu lásku (5,20; 16,27), nemôžme chápať toto slovo u Jána ako vyjadrenie pre nižšiu formu lásky. Existujú dôkazy, že sloveso ἀγαπάω sa dostalo do popredia v gréckej literatúre na úkor slovesa φιλέω až od zhruba 4. storočia[16]. A nakoniec ako uvidíme ďalej, slovo ἀγαπάω je u Jána použité aj v určitom negatívnom kontexte.

Láska ľudí navzájom

13,34 As (*„aby ste sa navzájom milovali... ...aby ste sa aj vy navzájom milovali.“*); 13,35 Ap (*„ak budete mať lásku jeden k druhému“*); 15,12 As (*„aby ste sa milovali navzájom“*); 15,17 As (*„aby ste sa navzájom milovali“*).

Ján tu použil pre vyjadrenie vzájomnej lásky medzi ľuďmi výhradne pojmy agapé.

Vo veršoch 13,34.35 dáva Ježiš nové prikázania lásky. Predtým vo verši 13,15 pri umývaní nôh dal učeníkom príklad, aby robili ako on, teraz im znova dáva dar a odkazuje na svoj príklad, aby sa milovali tak, ako ich on miloval[17]. Ich vzájomná láska úzko súvisí a vychádza z lásky Ježišovej, zároveň táto ich láska bude svedectvom o realite Kristovho vykúpenia, svedectvom o prítomnosti a moci Božieho kráľovstva uprostred sveta[18].

Láska v negatívnom kontexte

3,19 As (*„ľudia milovali väčšmi tmu než svetlo“*); 12,25 F (*„Kto miluje svoj život, stratí ho“*); 12,43 As (*„lebo mali radšej ľudskú slávu ako Božiu“*); 15,19 F (*„svet by miloval, čo je jeho“*).

V tomto druhu textov je rovnako dvakrát použitý výraz ἀγαπάω a ako aj φιλέω. Vzťah lásky je vnímaný negatívne. Buď je to vzťah k niečomu, čo je hodnotené negatívne, čo nie je hodné lásky (napr. pojem tma, temnota), alebo je to neprimeraný vzťah (sila, úroveň, intenzita...) voči niekomu (napr. voči vlastnému životu).

V príbehu o stretnutí Ježiša s Nikodémom (3,1–21) je vyjadrená správa o láske Boha, ktorý miluje svet tak, že dáva svojho Syna zaň. Ježiš je svetlom, ktoré prišlo na svet, avšak vo verši 3,19 je vyjadrený protiklad tejto lásky – láska k temnote (σκότος – tma, temnota), ľudia touto „láskou“ ukazujú,

---

[16] CARSON, *The Gospel According to John*, s. 532.
[17] MOLONEY, HARRINGTON, *Evangelium podle Jana*, s. 408.
[18] *Beasley-Murray*, G.R. et al. *John*. Waco, Tex: Word Books, Publ, 1987, s. 248.

že odmietajú „svetlo“, že radšej žijú v temnote, pretože ich skutky sú zlé.[19] V tejto láske k temnote je vyjadrený protiklad k láske, ktorej venuje Ján osobitnú pozornosť – vzťah medzi Otcom, Synom a učeníkmi (3,35; 10,17; 15,9–17...).[20]

ZÁVER

Na základe preskúmania biblických textov a teologickej literatúry sme došli k záveru, že v Jánovom evanjeliu sú pre lásku a vyjadrenie vzťahu lásky použité výrazy ἀγαπάω (milujem, mám rád), ἀγάπη (láska) a φιλέω (mám rád, milujem). (Výraz eros sa v Novom zákone nenachádza).

Napriek tomu, že výraz ἀγαπάω používa Ján najčastejšie, nie je možné povedať, že by výraz φιλέω používal na vyjadrenie vzťahu nižšieho druhu. Ján tieto výrazy používa skôr ako synonymá. To znamená, že pre lásku najvyššiu, sebaobetavú lásku Boha používa aj výraz ἀγαπάω (napr. 3,16; 15,12 atď.) aj φιλέω (napr. 5,20; 16,27 atď.). Podobne používa obidva výrazy aj pre lásku ľudí k Bohu, vzájomnú lásku ľudí a tiež lásku v negatívnom kontexte.

K vnímaniu výrazu agapé ako označenie lásky vyššieho druhu začalo v gréckej literatúre pravdepodobne až niekedy v 4. storočí. Každopádne toto rozlišovanie intenzity druhov lásky agapé a fília nie je možné založiť na Evanjeliu Jána.

[19] CARSON, *The Gospel According to John*, s. 162, 163.
[20] Carson, *The Gospel According to John*, s. 160.

ADVENTISMUS

OBOROVÉ PRÁCE

OSPRAVEDLNENIE Z VIERY V INTERPRETÁCIÍ A. T. JONESA A E. J. WAGGONERA

Anton Duran

Náuka o ospravedlnení z viery je v cirkvi SDA zložitá a rozťahaná. Tým chcem povedať, že do tejto diskusie sa zapájajú rôzne aspekty a časti adventistickej teológie, ktoré by sa mohli na prvý pohľad zdať ako nič nehovoriace alebo že nemajú žiaden vplyv na vieru členov. Všetky tieto aspekty sa nám nepodarí zohľadniť v tejto práci, a to z dôvodu rozsahu práce. Najviac diskutovanou a spomínanou udalosťou v oblasti náuky o ospravedlnení z viery je konferencia v Minneapolis v roku 1888. Na tejto konferencií, dvaja mladi redaktori novín E. J. Waggoner a A. T. Jones, posunuli naše chápanie v tejto oblasti. Sama Ellen Gould Whiteová (ďalej len EGW) týmto dvom novinárom dáva určitú autoritu v tejto otázke.[1] Napriek tomuto posunu sa dnes po viac ako sto rokoch rôzne interpretuje pohľad týchto mužov. Táto práca si dáva za cieľ vyskúmať ako sa Waggoner a Jones v oblasti ospravedlnenia z viery vyjadrujú. Najprv sa pozrieme na pozadie konferencie v Minneapolis 1888 a čo jej predchádzalo. Krátko si zhodnotíme ako sa Butler vyjadruje k tejto téme. Nakoniec sa pozrieme na Waggonera a Jonesa, na ich pohľad a aký bude mať význam v kontexte roku 1888. V práci sa nebudeme zaoberať pohľadom EGW pre náročnosť a rozsah jej diela a prínosu k tejto téme aj napriek tomu, že ide o mienkotvornú osobu v cirkvi SDA, a to aj dodnes. Ďalej, nekladieme si za cieľ vyčerpávajúco odpovedať na otázku ospravedlnenia z viery, ale iba venovať sa jej základným obrysom a jemne porovnať s protestantským pohľadom.

KONFERENCIA 1888 V MINNEAPOLIS

Na začiatku si povieme ako vyzerala cirkev SDA tesne pred konferenciou, a čo sama riešila. To znamená, že sa pozrieme na spor Butlera, Smitha, Waggonera a Jonesa. Ako zdroj použijeme už spracovaný materiál od Georga Knighta napriek tomu, že je zainteresovaný do tejto diskusie budeme veriť jeho odbornosti, čoby historika. Vďaka tomuto prehľadu budeme mať predstavu čo sa riešilo na tejto konferencií. V ďalšej časti sa pozrieme na to, čo sám Jones a Waggoner vraví na problém, ktorý tam

[1] KNIGHT, G. *Hledání identity*. Praha: Luxpress, 2007, s. 77.

nastal, a to z dôvodu toho, že EGW sa postavila na jeho stranu v tomto spore.[2] A nakoniec si zhrnieme čo tvrdia Waggoner a Jones o ospravedlnení z viery.

SITUÁCIA V CIRKVI OKOLO ROKU 1888

Ako prvé by bolo dobré zmieniť rastúce obavy v týchto rokoch okolo nedeľného zákona, ktorý bol vo viacerých štátoch uzákonený a v štátoch Kalifornia a Arkansas boli zatknutí niekoľkí príslušníci cirkvi SDA (ďalej len Adventisti). To malo za následok rastúce obavy, ale zároveň nadšenie z napĺňania prorockých očakávaní. Adventisti kládli veľký dôraz na ich jedinečnosť, a to hlavne z dôvodu toho, že pôsobili v kresťanských krajinách, čo malo za následok zanedbávania základných vieroučných otázok, ktoré sú typické pre všetky kresťanské cirkvi ako je napríklad ospravedlnenie z viery.[3][4] Do tejto situácie prichádzajú mladí redaktori novín - A.T. Jones a Ellet J. Waggoner, ktorý sa vo svojich článkoch venujú identifikácii desiatich rohov v knihe Daniel 7. kapitole a tiež sa venujú postaveniu zákona v liste Galatským. Títo dvaja redaktori mali často rozdielne výklady týchto dvoch častí ako mali Adventisti dovtedy. Preto sa voči nim postavili cirkevné autority George I. Butler a Uriah Smith, ktorí tvrdili, že takéto spochybňovanie starých výkladov ohrozuje identitu cirkvi.[5] Spor pokračoval a na zasadnutí generálnej konferencie 1888 sa situácia vyhrotila. Waggoner mal kázeň na list Galantským a kázal v ňom netradičný pohlaď na ospravedlnenie z viery. Atmosféra na konferencii sa zásadne zmenila a delegáti si museli vybrať, na ktorú stranu sa postavia. Väčšina delegátov sa postavila na stranu Smitha a Butlera, ale EGW sa postavila na stranu Waggonera a Jonesa. Po konferencií Wagonner, Jones a EGW začali hlásať toto nové poňatie ospravedlnenia z viery. Na protest sa Butler vzdal funkcie predsedu generálnej konferencie. Ďalšie vedenie cirkvi bolo Jonesovi a Waggonerovi naklonené.[6] Ich popularita rástla aj napriek tomu že neskôr Waggoner s EGW odišli z USA. Jonesova popularita napriek všetkému narastala.[7]

Teraz sme si popísali stručne, aká bola história okolo tohto sporu. Bude to veľmi dôležité, aby sme pochopili, že samotná cirkev nebola jednotná v tejto otázke, ale hlavne preto, aby sme pochopili, čo naozaj tvrdili

---

[2] KNIGHT, G. *Hledání identity*, s. 77.
[3] KNIGHT, G. *Adventizmus v promněnách času.* Praha: Advent-Orion, 2003, s. 72-75.
[4] KNIGHT, *Hledání identity*, s. 72.
[5] *Tamtiež*, s. 70-71.
[6] *KNIGHT, Adventizmus v promněnách času*, s. 77-80.
[7] MCARTHUR, B. "From 1888 to Apostasy: The Case of A.T. Jones [review]", *Andrews University Seminary Studies (AUSS)* [online]. 1988, roč. 26, č. 2, s. 1-2. Dostupné na internete: https://digitalcommons.andrews.edu/auss/vol26/iss2/6.

Waggoner a Jones, pretože dnes sa pozeráme na ich odkaz v kontexte konferencie 1888 ako veľmi pozitívny pre cirkev. Preto sa pozrieme na to, v čom sa viedol spor a kam táto diskusia viedla.

POHLAĎ E. J. WAGGONERA A A. T. JONESA

Táto kapitola bude dôležitá na to, aby sme pochopili, kde diskusia začala a ako pokračovala. Je dôležité, aby sme nepočuli len Waggonera a Jonesa osobitne, aj keď sa dnes cirkev Adventistov hlási k ich pohľadu, no je dôležité počuť tiež druhú stranu sporu, aby sme vedeli, na čo odpovedajú Jones a Waggoner.

Ako sme spomínali, na jednej strane sporu boli Jones a Waggoner a na druhej strane sporu Butler a Smith. Spor pred konferenciou sa viedol nad výkladom Daniela 7. kapitoly a listu Galátskym. V Danielovi 7. kapitole bol spor o totožnosť desiatich rohov, ale hlavne o desiaty roh. A.T. Jones tvrdil, že ide o kmeň, ktorý sa volal Alemanni a Uriah Smith tvrdil, že ide o Húnov.

V otázke listu Galatským bol spor o povahu zákona v tomto liste. Waggoner zastaval pozíciu, že ide o morálny zákon, kým Butler zastával, že ide o ceremoniálny.[8] Celý tento spor videli Butler a Smith ako hrozbu a snažili sa uchrániť staré výklady, hlavne čo sa týkalo ospravedlnenia z viery. Tak Butler videl Waggonerov odlišný výklad listu Galátskym ako pokus zmierniť dôraz na zákon.[9] Waggoner ale nevidel vo svojom výklade Galátskym niečo, čo by problematizovalo otázku zákona, ale chcel, aby argumenty, ktoré používame, boli čo najpresnejšie, a aby sa nestalo, že by kvôli nesprávnym argumentom neprijal posolstvo Adventistov.

Na celý tento problém ale nadviazali otázky týkajúce sa ospravedlnenia z viery.[10] Isté je, že Butler videl hrozbu, ktorá ohrozovala jeho poňatie spásy. Keďže Butler videl v Galaťanoch obradný zákon, sám v reakcii na Waggonera spomína, že Pavol videl dva druhy zákonov. Morálny a obradný. A preto Pavol v liste Galatským kritizuje ich priľnutie naspäť k obradnému zákonu. Podľa Butlera morálny zákon stále zostáva ako štandard pre spásu. Ako podporné argumenty používal, že Pavol by bol krutý ak by Galaťanov vylúčil zo spásy, keď sa snažia dodržiavať zákon ako nezabiješ, nepokradneš a tak ďalej. Ďalej požíva Starú zmluvu pre podporu svojho východiska, a to že Sodomity, Kain a iní boli odsúdení podľa zákona ako

---

[8] KNIGHT, G. *Hledání identity*, s. 71.

[9] KNIGHT, G. "Towards Righteousness by Faith: 1888 in Retrospect [review]", *Andrews University Seminary Studies (AUSS)* [online]. 1991, roč. 29, č. 1, s. 1-2. Dostupné na internete: https://digitalcommons.andrews.edu/auss/vol29/iss1/8.

[10] WAHLEN, C. *Selected Aspects of Ellet J. Waggoner's Eschatology and Their Relation to His Understanding of Righteousness by Faith, 1882-1895.* Master's Theses [online]. 1988, s. 59. Dostupné na internete: https://digitalcommons.andrews.edu/theses/57.

hriešnici a mali povinnosť ich dodržiavať. Butler zdôrazňoval vo svojich prejavoch aj ospravedlnenie z viery, ale jeho iné práce často nesú náznak, že niektorí hrdinovia viery, ako napríklad Abrahám, boli spasení kvôli svojim skutkom. Navyše on sám tvrdil, že dobré skutky nejakým spôsobom prispievajú k spáse. Preto Waggoner namietal, že jeho teória vedie nevyhnuteľne k ospravedlneniu zo zákona a Waggoner toto kritizoval a hovoril, že musíme byť v tomto zmysle závislý len na Kristovi, pretože v opačnom prípade sme ho odmietli. Ako argument hovorí o tom, že sme beznádejne hriešni a akákoľvek iná snaha je zbytočná.[11]

Na konferencií v Minneapolis mal Waggoner obhájiť svoj postoj. Zdroje uvádzajú, že mal dlhší vstup, ale nie sú úplné záznamy toho, čo povedal na zhromaždení v Minneapolis.[12] Preto sa ďalej pozrieme na jeho postoj k ospravedlneniu z viery po konferencií. Je dobré spomenúť, že Waggoner videl postoj otca, ktorý bezpodmienečne a okamžite prijíma hriešnika do svojej spásy. Odpoveď je vyznanie hriechov človeka, aj keď nevyžaduje vyznanie hriechov, o ktorých si hriešnik nie je vedomý. Ďalej ale Waggoner popisuje, že odpustenie sa stáva vnútorným po vyznaní hriechov a človek je vnútorne ospravedlnený. Waggoner očakáva, že hriešnici nebudú len ospravedlnení, ale aj oslobodení, pretože človek má zmenené vnútro Bohom, čiže pri ospravedlnení je prítomná aj transformácia.[13]

Ďalej sa už iba pozrieme na to, čo povedal k ospravedlneniu z viery A.T. Jones, pretože jeho spor s Uriahom Smithom bol o Daniela 7. kapitolu a až tak veľmi sa nedotýkal našej témy. Jones preto vo svojej knihe začína Kristom a jeho úradmi. Spomína Ježišove tri úrady- prorok, kňaz a kráľ. Spomína tiež, že prvé dva sú dočasné.[14] Z kňaza odvodzuje ako je človek ospravedlnený. Čo je cieľom tohto ospravedlnenia a ako vyzerá. Pre Jonesa je dokonalosť cieľom ospravedlnenia.[15] Ďalej ale vysvetľuje túto dokonalosť. Po tom, čo človek vyzná hriechy a spolieha sa na Kristovu obeť, tak je hriešnikovi odpustené a on môže kráčať po ceste dokonalosti. Toto mu je umožnené práve Kristovou obetou, pretože obete zvierat toto neumožňovali, ale v Kristovi je možné opúšťať hriech. Dokonalosť charakteru je cieľ kresťana, dokonalosť dosiahnutá v ľudskom tele v tomto svete. [16] Pri konci knihy spája soteriológiu s eschatológiou a to, že pri konci musí byť každý veriaci iba transformovaný do podoby Krista, čo znamená odstrániť všetky pozostatky hriechu, pretože by iným spôsobom nemohol

---

[11] *Tamtiež*, s. 60-61.
[12] *Tamtiež*, s. 71.
[13] *Tamtiež*, s. 114-127.
[14] JONES, A. *The Consecrated Way to Christian Perfection*. Dickendorf: Sabbath Rest Advent Church, 1905, s. 1-20.
[15] *Tamtiež*, s. 70.
[16] *Tamtiež*, s. 86-87.

očistiť vesmír od neprávosti hriechu.[17] Jones popisuje, že ak hriešnik verí v Ježiša Krista ako svojho kňaza a záchrancu, tak sú mu odpustené hriechy. Odpustené hriechy znamenajú, že hriešnik všetky hriechy opustí a už sa k nim nikdy nevráti. Jones sa vo svojom pohľade na ospravedlnenie z viery dištancuje od ľudí, ktorí dnes vyznávajú svoje hriechy a veria, že ich opustili, nechcú mať s nimi nič spoločné, ale zajtra znova zhrešia. Toto nie je ospravedlnený človek. Pretože pravou vierou môže človek vedieť, že priestupok je ukončený a už nebudú žiadne hriechy a takto sa vnesie večná spravodlivosť. Nakoniec iba spomína, že tento druh viery prichádza počúvaním Božieho slova.[18]

KRÁTKE ZHRNUTIE

Cirkev Adventistov sa vo svojom pohľade na ospravedlnenie z viery posunula prácou Waggonera a Jonesa. Waggonerov a Jonesov pohľad na ospravedlnenie z viery je veľmi podobný ako sme čítali. Obidvaja začínajú vierou v Ježiša Krista a jeho zástupnú obeť, ktorú pre nás vykonal. Človek vyzná svoje hriechy a opustí ich na trvalo a už sa k nim nevracia podľa týchto autorov. V protestantskej systematickej teológií sa tento proces nazýva posvätenie a nie ospravedlnenie, aj keď je pravda, že spolu úzko súvisia a nedajú sa celkom od seba oddeliť. Autori ale zjavne pomenovali svoj pohľad na ospravedlnenie, ktoré je vnútorné. Človek tým, čo nazýva ospravedlnenie sa stáva dokonalým alebo posväteným. Jones a Waggoner sa od svojich predchodcov odlišujú v tom, že človek dostáva toto ako dar ak tomu verí a nie svojou silou dosahuje.

ZÁVER

V tejto práci sme sa pozreli, aký pohľad na ospravedlnenie z viery mali naši dvaja priekopníci. V tejto práci sme splnili stanovené ciele práce. V ďalšom štúdiu by bolo dobré sa pozrieť aj na pohľad EGW na ospravedlnenie z viery, a to hlavne po roku 1888.

Ďalej by sa práca mohla presunúť ďalej, a to na diskusiu nad knihou Question of Doctrine a jej dopad na cirkev. V nej by sme sa pozreli na Andreasenov pohľad, ďalej Happenstolov a iných. Po štúdiu Waggonera a Jonesa musíme skonštatovať, že naše očakávania od týchto dvoch autorov boli väčšie ako sa nakoniec ukázalo. Je pravda, že títo dvaja autori posunuli cirkev, ale nie dosť ďaleko, ako by sme chceli. Odstránil sa síce legalizmus oficiálny, ale nahradil ho legalizmus v podobe modlitby a pôstu,

[17] JONES, A. *The Consecrated Way to Christian Perfection*, s. 119-121.
[18] *JONES, A. The Consecrated Way to Christian Perfection*, s. 123-131.

od ktorých očakávame, že urobia veriaceho dokonalým. Neodstránilo sa meranie svätosti u veriacich a samotná zameranosť je stále zacielená na život veriaceho, čiže ako žije a nie na Krista, aj keď vo Waggonerovom a Jonesovom pojatí je väčší dôraz na Krista, ako to bolo v predchádzajúcej perspektíve.

JOSEPH BATES: ŽIVOTOPIS

Jakub Januška

Cirkev adventistov siedmeho dňa počiatky svojej histórie datuje doprostred 19. storočia do obdobia, v ktorom veriaci milleritského hnutia naprieč Amerikou očakávali druhý príchod Ježiša Krista a záver dejín tohto sveta. Ľudia vo veľkom predávali svoje majetky a peniaze vložili do šírenia tohto posolstva. V roku 1844, keď uplynul aj posledný z predpokladaných možných dátumov tejto udalosti, nastalo medzi nimi veľké sklamanie a mnohí z nich sa od Boha odvrátili.

Medzi tých, ktorí sa vzdali majetku, patril aj Joseph Bates so svojou manželkou Prudy. Na rozdiel od iných však od Boha neodišli, ba naopak, ešte viac začali skúmať Bibliu a hľadať v nej odpovede na vysvetlenie vtedajších udalostí. Svojím odhodlaním a nezlomnou závislosťou na Bohu sa Batesovi podarilo nachádzať odpovede na dôležité otázky, ktoré si nenechal pre seba. Vďaka jeho aktivite vznikol základ, na ktorom spolu s ostatnými veriacimi mohol vybudovať cirkev, ktorá dodnes oslovuje milióny ľudí po celom svete.

KAPITÁN BATES

Joseph Bates sa narodil 8. júla 1792 v Rochesteri, Massachusetts[1] manželom Josephovi a Deborah Nye Batesovým ako piate zo siedmych detí. Jeho otec slúžil počas Americkej vojny za nezávislosť v armáde ako kapitán a bol tiež aktívny občianskym aktivistom[2] Joseph Bates ml. sa odmalička túžil stať námorníkom a snažil sa o to presvedčiť aj svojich rodičov. To sa mu nakoniec vyplavilo a v r. 1807 sa vydal na svoju prvú plavbu do Európy. Na spiatočnej ceste zažil šokujúcu skúsenosť pri prepadnutí cez palubu do mora, v ktorom za loďou plával žralok. Na počudovanie všetkých sa mu podarilo bez jeho povšimnutia dostať naspäť na palubu.[3] Neskôr, v r. 1810 ho v Liverpoole uniesli a prinútili slúžiť britskému námorníctvu, ako to v tej dobe Briti zvykli robiť. Počas vojny Británie s Amerikou spolu so svojimi krajanmi odmietol bojovať a radšej si vybral údel vojnového zajatca. Vo

[1] *Průkopníci adventního hnutí: životopisy* [Knihovna ATI]. [s.l.]: [s.n.], 195-?.
[2] KNIGHT, George R. *Joseph Bates: The Real Founder of Seventh-day Adventism*. Hagerstown, MD: Review and Herald, 2004.
[3] BATES, Joseph. *The Autobiography of Elder Joseph Bates*. Battle Creek, MI: Steam Press, 1868.

väzení v Dartmoor prežil krutých osem mesiacov, na čo bol 17. apríla 1815 prepustený.[4]

So svojou dlhoročnou priateľkou Prudence Nyeovou, dcérou kapitána Obeda Nyea, sa 15. februára 1818 oženil a ona sa stala jeho celoživotnou oporou. Šesť týždňov na to sa už opäť vydal na more.[5] Jeho manželkou bola 52 rokov a prvých desať z nich strávila väčšinu času ako kapitánova manželka čakávajúca na jeho príchod po dlhých námorných cestách.[6]

Morálne predsavzatia

Po tom, ako sa v r. 1821 stál prvýkrát kapitánom, na svojej prvej plavbe prehodnotil svoj postoj k alkoholu. Napriek tomu, že už predtým obmedzil svoje pitie na jeden pohárik denne, pre silnú túžbu, ktorú prechovával k tomuto pohárikuu sa rozhodol s alkoholom skoncovať úplne,[7] Sám potvrdil, že sa mu to od tohto momentu podarilo dodržiavať, pričom nej aký čas ešte pripúšťal víno, ktoré bolo v tej dobe pokladané za súčasť kultivovanej spoločnosti.[8] Aj to však onedlho opustil a po celý život zostal abstinentom. Sám spomína na jednu príhodu v súvislosti s týmto rozhodnutím, kedy bol medzi ostatnými kapitánmi čestným hosťom peruánskeho obchodníka na sviatočnom večierku. Ten ho opakovane nabádal, aby si s ním pripil, Bates si však iba nalial do pohára vodu a napriek množstvu divákov, ktorí ich po chvíli začali sledovať a jeho nabádali, aby na prípitok pristál, zostal pevný vo svojom predsavzatí. Krátko na to sa rozhodol skoncovať aj s fajčením cigár a tabaku. Obrazne popisuje, aký dopad naňho malo toto rozhodnutie:

> *Toto víťazstvo pozdvihlo moje city a povznieslo moju myseľ nad hmlu tabakového dymu, ktorý mi do veľkej miery zatemnil myseľ, a oslobodilo ma od modly, ktorú som sa medzi námorníkmi naučil uctievať.*[9]

Na inom mieste spomína epizódu, kedy sa v meste Lima zo zvedavosti išiel pozrieť na popravu muža, a potom usúdil, že už to nikdy nebude opakovať.[10]

Na svojich plavbách rád čítaval knihy a keď raz jeho žena videla knihy, ktoré si so sebou bral, usúdila, že tam je viac románov, ako je potrebné, a pridala mu k tomu Nový zákon.[11] K tomu priložila báseň, ktorá pojednávala o tom, že každého človeka raz čaká smrť. Báseň na Batesa zanechala dojem, čítal

---

[4] COLLINS, Norma J. *Heartwarming Stories of Adventist Pioneers*. Hagerstown, MD: Review and Herald, 2005.
[5] BATES, Joseph. *The Autobiography of Elder Joseph Bates*.
[6] SPALDING, Arthur W. *Footprints of the Pioneers*. Washington, D.C.: Review and Herald, 1947.
[7] *Průkopníci adventního hnutí: životopisy*.
[8] BATES, Joseph. *The Autobiography of Elder Joseph Bates*.
[9] BATES, Joseph. *The Autobiography of Elder Joseph Bates*, s. 168.
[10] BATES, Joseph. *The Autobiography of Elder Joseph Bates*.
[11] BATES, Joseph. *The Autobiography of Elder Joseph Bates*.

ju opakovane a zároveň sa odvtedy začal zaujímať predovšetkým o náboženskú literatúru a Bibliu na úkor románov.[12]

Zmluva s Bohom

Zlomovým momentom na jeho ceste ku kresťanstvu bola udalosť spojená so smrťou jedného námorníka na jeho lodi. Bates ako kapitán bol povinný ho pochovať a táto povinnosť znásobila jeho predchádzajúce zápasy o pestovanie modlitby.[13] Cítil sa ako príliš veľký hriešnik na to, aby sa mohol modliť na verejnosti a viesť pohrebný obrad.[14] Nakoniec to zvládol s pomocou modlitebnej knižky, avšak napriek tomu hneď prosil Boha o odpustenie. Vtedy pocítil, ako sa „ponára do Božej vôle" a že všetky jeho hriechy „boli v tú chvíľu odpustené."[15] Vtedy taktiež s Bohom uzavrel nasledujúcu zmluvu:

> *Večný a navždy požehnaný Boh: Túžim sa pred teba postaviť v najhlbšej pokore a s potupením mojej duše. Uvedomujúc si, ako nehodný je hriešny červ postaviť sa pred Svätý Majestát Nebies, Kráľa kráľov a Pána pánov, ... priznávam, že som veľký previnilec. Bijem sa do hrude a spolu s pokorným publikánom vravím: „Bože, buď milostivý mne hriešnemu," ... tento deň sa ti s celou vážnosťou odovzdávam. Zriekam sa všetkých predchádzajúcich pánov, ktorí mali nado mnou moc, a zasväcujem ti všetko, čo znamenám, a všetko, čo mám. ... Použi si ma, ó Pane, zaprisahávam ťa, ako nástroj tvojej služby, počítaj ma medzi svojich osobitých ľudí. Umy ma v krvi tvojho drahého Syna. Ktorému, s tebou, ó Otče, nech je pripísaná večná chvála medzi všetkými miliónmi, ktoré zachraňuješ. Amen.*[16]

Na túto udalosť pohrebu a zmluvu, ktorú následne uzavrel, v živote opakovane spomínal a túto skúsenosť označil za jednu z najvýznačnejších aké zažil. V nadväznosti na pohreb Bates nasledujúcu nedeľu kázal svojej posádke o večnom živote.[17]

Bates rástol vo viere a usilovne študoval Písmo. V októbri 1826 mal príležitosť prvýkrát navštíviť kresťanské spoločenstvo, čo ho významne povzbudilo, keďže dovtedy fungoval skôr ako samostatný jedinec-kresťan, ktorý sa snažil presvedčiť svoje okolie ku konverzii. Neskôr, na jar roku 1827 bol pokrstený pastorom Kresťanských zborov (Christian Connexion) ponorením.[18]

---

[12] KNIGHT, George R. *Joseph Bates: The Real Founder of Seventh-day Adventism.*
[13] KNIGHT, George R. *Joseph Bates: The Real Founder of Seventh-day Adventism.*
[14] BATES, Joseph. *The Autobiography of Elder Joseph Bates.*
[15] BATES, Joseph. *The Autobiography of Elder Joseph Bates*, s. 184.
[16] BATES, Joseph. *The Autobiography of Elder Joseph Bates.*
[17] KNIGHT, George R. *Joseph Bates: The Real Founder of Seventh-day Adventism.*
[18] KNIGHT, George R. *Joseph Bates: The Real Founder of Seventh-day Adventism.*

Poslednú plavbu jeho loď Vládkyňa absolvovala v auguste roku 1827.[19] Kapitán Bates vtedy zaviedol nové pravidlá pre posádku. Zakázal akékoľvek liehoviny alebo iné opojné nápoje na palube. Jediný alkohol mohol byť iba v lekárničke a pod jeho prísnym dohľadom. Ďalej zakázal používanie vulgárneho jazyka[20] a nariadil, aby sa všetci navzájom oslovovali celými menami. Následne zaviedol pravidlo nedeľného odpočinku, pričom všetci povinne si museli v sobotu poobede vyčistiť oblečenie, nedeľné bohoslužby a ranné stíšenie každý deň.[21] Síce čelil miernemu vzdoru, no na opustenie lode už bolo neskoro, bola už totiž preč z prístavu, a kapitánovo slovo bolo na lodi zákonom, takže sa posádka podvolila a na konci plavby sa dokonca takmer všetci námorníci prihlásili na nasledujúcu plavbu pod velením kapitána Batesa.[22]

ŽIVOT NA PEVNINE

Po dovŕšení svojich 36 rokov Bates definitívne ukončil svoju námornícku kariéru a dobre zabezpečený sa začal starať o farmu, ktorú zdedil po svojich zosnulých rodičoch.[23] Taktiež sám postavil dom, v ktorom so svojou ženou bývali.[24] Zboru, v ktorom bol predtým pokrstený, postavil v r. 1831 s troma ďalšími členmi novú budovu na Washington Street vo Fairhaven, kde sa s veriacimi stretával až do roku 1839, kedy bol nútený pre zmenu svojich postojov spoločenstvo opustiť.[25]

Prípravy na Kristov návrat

V jeden deň ho prišiel jeho známy, duchovný kresťanského spoločenstva, pozvať na svoju prednášku o druhom príchode Ježiša Krista.[26] Tohto kazateľa označil ako brata R. Bol kazateľom *Christian Connexion* a prednáška sa mala odohrať v New Bedforde.[27] Táto informácia ho prekvapila, avšak dal tomuto stretnutiu šancu. Už na jeseň roku 1839 prvýkrát počul správu o Millerovi, ktorý hlásal, že Kristus sa má vrátiť v roku 1843. Najprv tejto správe oponoval, no po tejto prednáške usúdil, že to je pravé učenie a po preštudovaní Millerových argumentov sa stal jeho

[19] KNIGHT, George R. *Joseph Bates: The Real Founder of Seventh-day Adventism*.
[20] S odkazom na tretie prikázanie a branie Božieho mena nadarmo.
[21] COLLINS, Norma J. *Heartwarming Stories of Adventist Pioneers*.
[22] *Průkopníci adventního hnutí: životopisy.*
[23] DOUBRAVSKÝ, Jaroslav. *Průkopníci adventního hnutí* [Knihovna ATI]. [s.l.]: [s.n.], 199-?.
[24] SPALDING, Arthur W. *Footprints of the Pioneers*.
[25] SPALDING, Arthur W. *Footprints of the Pioneers*.
[26] *Průkopníci adventního hnutí: životopisy.*
[27] BATES, Joseph. *The Autobiography of Elder Joseph Bates*.

nasledovníkom. Bol prvým z budúcich adventistov siedmeho dňa, ktorý sa stal súčasťou adventného hnutia.[28]

Bates bol veľmi aktívnym členom hnutia 1844 (názov hnutia očakávajúceho druhý príchod). Bol medzi prvými, ktorí podpísali vyhlásenie na jeho prvej konferencii v r. 1840 a v r. 1842 na konferencii v Bostone bol Bates zvolený za jeho predsedu. Predal svoj podiel na budove, ktorú predtým postavil vo Fairhaven za 9000 dolárov a už predtým aj svoj lodný podiel za 11 000 dolárov. V nasledujúcich rokoch svoj majetok a čas húfne investoval do šírenia správy o Kristovom návrate.[29] S blížiacim sa dátumom 21. marca 1844, do ktorého Miller predpovedal druhý Kristov príchod, sa Bates rozhodol predať svoj dom, aby pred touto udalosťou stihol splatiť všetky svoje dlhy. Podľa historických záznamov tak urobil 15. februára 1844 za predajnú cenu 4500 dolárov. Okrem toho odpredal aj väčšinu svojho ostatného majetku a z toho, čo mu zostalo po splatení dlhov, potom financoval šírenie adventného posolstva. Z pomerne zámožného a dobre zabezpečeného života sa tak dostal na pokraj chudoby a v takomto rozpoložení strávil celý zvyšok svojho života. To mu však nezabránilo v cestovaní a vydávaní publikácií za účelom šírenia jeho náboženských presvedčení. Jeho obľúbeným mottom bol výrok „Pán sa postará".[30]

Bates bol tiež aktívnym v abolicionistickom hnutí a v snahe bojovať za práva utláčaných otrokov úzko spolupracoval aj s Joshuom V. Himesom, jedným z lídrov milleritského hnutia.[31] Ako sám uvádza, Himesa poznal už od jeho mladosti a oslovil ho jeho zápal pre službu, ktorý zároveň nepokladal za fanatický. Vnímal, že tento zápal nepochádza z ľudských zdrojov, ale z Božieho vedenia.[32]

Vo svojej autobiografii, ktorú Bates písal v rokoch 1859-1863 v úryvkoch v časopise The Youth's Instructor, ako posledné udalosti spomína milleritské sklamanie na jar 1844. Ako uvádza, dôvodom, že nepokračoval ďalej, bolo, že by bol nútený použiť odkazy na veľké množstvo udalostí, kníh a článkov, ktoré by čitateľa tohto časopisu nemuseli zaujímať a chýbajúci zvyšok jeho biografie prenecháva niekomu, kto bude v písaní schopnejší.[33]

---

[28] KNIGHT, George R. *Joseph Bates: The Real Founder of Seventh-day Adventism*.
[29] *Průkopníci adventního hnutí: životopisy.*
[30] KNIGHT, George R. *Joseph Bates: The Real Founder of Seventh-day Adventism*.
[31] KNIGHT, George R. *Joseph Bates: The Real Founder of Seventh-day Adventism*.
[32] BATES, Joseph. *The Autobiography of elder Joseph Bates*.
[33] LAND, G. *Autobiography of Joseph Bates: Introduction*. Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 2004.

Prijatie soboty

Po dvoch veľkých sklamaniach na jar a na jeseň roku 1844 bol Bates jedným z tých, ktorí na Boha nezanevreli, ale odhodlane sa pustili hľadať ďalšie svetlo ako odpoveď na tieto udalosti. Nasledujúce dva alebo tri roky mu nebolo jasné, aká je Božia vôľa pre vtedajší čas, no v štúdiu Biblie sa snažil nájsť jeho zmysel.[34] Vtedy začala do popredia vystupovať otázka zachovávania soboty ako dňa odpočinku. Rachel Prestonová ako členka milleritského hnutia prišla s touto myšlienkou a priniesla ju aj do adventného spoločenstva vo Washingtone v New Hampshire. Bates po svojej návšteve tohto mesta prijal učenie o sobote. Navštívil vtedy brata Wheelera, ktorý v blízkosti Washingtonu viedol spoločenstvo zachovávajúce sobotu, a po prebdenej noci a dopoludní diskutovania s ním sa vrátil domov presvedčený o správnosti tejto novinky. Keď pri návrate do Fairhaven stretol na moste svojho priateľa Jamesa Halla a na jeho otázku „Kapitán Bates, čo je nové?" odpovedal: „Siedmy deň je sobota a mali by sme ju zachovávať." Hall sa nato so svojou ženou pustil do štúdia Písma a do dvoch týždňov už aj oni svätili sobotu.[35]

Bates sa stal prvým významným vodcom adventného hnutia, ktorý prijal sobotu, a začal ho spolu s ostatnými veriacimi hlásať.[36] Jeho manželka Prudy mu bola celý život verná, avšak nové pravdy, ktoré Bates prinášal domov, neprijímala automaticky. Sama študovala Písmo a sobotu prijala až o niekoľko rokov neskôr, v r. 1850. Dovtedy ju Bates vozieval do jej zboru v nedeľu, vracal sa domov a po skončení bohoslužby ju zase prišiel vyzdvihnúť. Takýmto spôsobom dával najavo, že nebude zachovávať pápežov, ale Boží šabat.[37]

Predtým, ako v auguste 1846 uverejnil prvý text o sobote vydaný adventnými hnutím, sa dostal s manželkou úplne na mizinu. Za posledné peniaze nakúpil potraviny a potom čakal na to, ako sa Pán Boh o nich postará. Pocítil vtedy silné nutkanie ísť na poštu, pretože tam má list. Nezostalo mu ani síce ani 5 centov na to, aby zaplatil poštovné, avšak v obálke našiel 10 dolárov od človeka, ktorého Boh oslovil, aby mu peniaze poslal. Zažil viacero ďalších zázrakov, ktoré ho v sprevádzali v službe a dávali mu najavo, že Boh je ochotný sa postarať o svojho človeka, ktorý sa mu úplne celý odovzdal.[38]

---

[34] KNIGHT, George R. *Joseph Bates: The Real Founder of Seventh-day Adventism.*
[35] KNIGHT, George R. *Joseph Bates: The Real Founder of Seventh-day Adventism.*
[36] *Průkopníci adventního hnutí: životopisy.*
[37] SPALDING, Arthur W. *Footprints of the Pioneers.*
[38] *Průkopníci adventního hnutí: životopisy.*

Spolupráca na budovaní hnutia

Po tejto skúsenosti Bates v tlačiarni objednal 1000 výtlačkov svojej prvej malej 48-stranovej knihy napriek tomu, že na to nemal dostatočné financie.[39] Kniha mala názov Sobota siedmeho dňa, zásadné znamenie, od počiatku po vstup do brán Svätého mesta, podľa prikázaní. V r. 1846 prijali na základe tohto pamfletu učenie o sobote aj James White a Ellen G. Harmonová a stali sa dlhoročnými Batesovými spolupracovníkmi. White bol síce od neho o 29 rokov mladší, spolu však jednomyseľne pracovali na budovaní hnutia, ktoré sa neskôr stalo základom Cirkvi adventistov s. d.[40]

V r. 1849 Bates absolvoval okružnú cestu po štáte Michigan s cieľom povzbudiť členov hnutia 1844. Založil zbor v Jacksone a pri jeho návšteve tohto zboru v r. 1852 sa pod božím vedením vybral do Battle creeku, kde dovtedy neboli žiadni adventisti. Tam vyhľadal muža menom David Hewitt, ktorý mal byť najpoctivejším obyvateľom mesta. Povedal mu o sobote, čo Hewitt s nadšením prijal a stal sa tak prvým adventistom v tomto meste.[41]

V roku 1855 sa James White rozhodol presunúť centrálu vydavateľstva Review and Herald do Michiganu kvôli rastúcemu počtu veriacich v tomto štáte.[42] Bates ho o tri roky neskôr, v Máji 1858 nasledoval a so svojou manželkou sa presťahovali do dedinky Monterey. Prudence nebola z tohto nápadu nadšená, no napriek tomu verne nasledovala svojho manžela na jeho ceste služby Bohu.[43]

Neskoršie roky života a smrť

Bates zvyšok svojho života zasvätil šíreniu posolstva, ktoré pokladal za dôležité. Neskôr, napriek svojmu pokročilému veku, trval na tom, že chce byť súčasťou misijných ciest a aj keď nevládal aktívne slúžiť, chcel ostatných aspoň podporovať svojou prítomnosťou.[44] Po svojej sedemdesiatke obmedzil svoje pôsobenie na štát Michigan, avšak aj na sklonku života, v roku 1871, bol schopný zúčastniť sa 100 rôznych stretnutí behom jedenástich mesiacov.[45] Bol tiež prísny čo sa týka vlastného životného štýlu. Jeho zdravotná reforma neskončila pri odmietnutí alkoholu a cigariet, ale celý svoj život sa snažil o odstránenie jedného zlozvyku za druhým, aby dosiahol stav, kedy podľa jeho slov bol oslobodený od všetkého škodlivého, čo poznal. Týmto prístupom docielil, že až do svojej staroby bol

---

[39] COLLINS, Norma J. *Heartwarming Stories of Adventist Pioneers*.
[40] *Průkopníci adventního hnutí: životopisy.*
[41] *Průkopníci adventního hnutí: životopisy.*
[42] LAND, G. *Autobiography of Joseph Bates: Introduction*.
[43] COLLINS, Norma J. *Heartwarming Stories of Adventist Pioneers*.
[44] COLLINS, Norma J. *Heartwarming Stories of Adventist Pioneers*.
[45] LAND, G. *Autobiography of Joseph Bates: Introduction*.

vitálnym a pevným mužom.[46] 33 dní pred svojou smrťou napísal sestre Ellen G. Whiteovej list, v ktorom sa podpisuje pod svoje rozhodnutie prísne odmietať tabak, čaj, kávu a akékoľvek alkoholické nápoje, ak by mu len niekto nedoniesol príkaz z Nebeského súdu, a píše, že je spokojný so zásobami zdravých potravín, ktoré má doma k dispozícii.[47]

Na záver svojej autobiografie Bates skromne ďakuje Bohu a vyjadruje svoje prianie stretnúť sa s čitateľom v nebeskom kráľovstve:

> *V závere tejto práce túžim vyjadriť moju vďačnosť Bohu za to, že mi bolo dovolené mať skromnú účasť v tomto úžasnom diele. A zatiaľ i keď môj uplynulý život bol pestrý a bohatý na rôzne udalosti, je mojou úprimnou túžbou stráviť zvyšok mojich dní v službe Bohu a šírením jeho pravdy a mať svoje miesto v jeho kráľovstve, ktoré čoskoro príde. A tiež je mojou úprimnou túžbou, aby sa čitateľ a pisateľ mohli stretnúť v tom šťastnom príbytku.*[48]

Joseph Bates zomrel 19. marca 1872 v Battle Creeku ako 80-ročný. Autor jeho nekrológu ho opísal ako „veľkého a dobrého muža, vynikajúceho v zbožnosti a kresťanských cnostiach, priekopníka v trojanjelskom posolstve, vždy vo výkone svojej služby".[49]

ZÁVER

Život Josepha Batesa zanecháva odkaz o mužovi pevnej vôle a odovzdaného srdca plne závislého od Božej priazne. Pre formujúcu sa ranú cirkev adventistov bol kľúčovým vodcom, ktorý svojím odhodlaním inšpiroval ostatných k vytrvalosti v službe. Sám bol ochotný obetovať všetko pre šírenie posolstva, ktorému veril, a nedovolil si nepovedať o ňom toľkým ľuďom, koľkým len bol schopný. Svojím zápalom pre sobotu a teologickým a misijným dielom dokázal presvedčiť mnohých, vrátane Jamesa Whitea, a pripraviť tak pôdu pre budovanie spoločenstva veriacich, ktorí neskôr stáli za vznikom Cirkvi adventistov siedmeho dňa.

Bol príkladom pre veriacich počas svojho života a príkladom zostáva aj doteraz. Jeho zásadovosť je v dnešnej dobe kompromisov a odporu k prísnym pravidlám neobyčajným svetlom, ktoré ukazuje, ako vážne sa dá brať vernosť Bohu. Jeho strhujúce príbehy o tom, ako sa v každej chvíli spoliehal na Boha, nútia každého čitateľa zamyslieť sa nad svojím životom a predstaviť si, ako by mohol vyzerať, keby skutočne všetko, čo má, bez problémov odovzdal službe Bohu s pevným presvedčením, že „Pán sa postará".

---

[46] COLLINS, Norma J. *Heartwarming Stories of Adventist Pioneers*.
[47] LAND, G. *Autobiography of Joseph Bates: Introduction*.
[48] BATES, Joseph. *The Autobiography of Elder Joseph Bates*, s. 305-306.
[49] LAND, G. Autobiography of Joseph Bates: Introduction, s. 320.

ELLEN G. WHITEOVÁ A OBRAD VEČERE PÁNOVEJ

Juraj Turóci

Rozhodli sme sa v rámci tejto práce preštudovať, čo napísala a aký názor zastávala Ellen Whiteová k obradu Večeri Pánovej. Jej myšlienky na Večeru Pánovu sa nachádzajú prevažne v jej troch hlavných publikovaných spisov: *The Desire of Ages* v preklade *Túžba vekov* (ďalej DA) 642–661, *Evangelism* v preklade *Evanjelizácia* (ďalej Ev) 273–278 a séria článkov v *The Review and Herald* (ďalej RH), 31. máj až 5. júl 1898. Niektoré myšlienky na túto tému sme našli aj v ďalších spisoch ako *Early Writings* v preklade *Ranné spisy* (ďalej EW), *Patriarchs and Prophets* v preklade *Patriarchova a Proroci* (ďalej PP) a ďalšie.

„Krst a Večera Pánova sú dva monumentálne piliere" (Ev 273) a majú sa o to starať vysvätení a vyčlenení ľudia (EW 101). Na rozdiel od každoročného Pesachu by sa Večera Pánova mala vysluhovať častejšie (LS[1] 111).

Večera Pánova ponúka možnosť získať duchovnú silu (DA 661) a „priniesť lásku a milosť a pokoj do sŕdc" (Ev 278).

VEČERA PÁNOVA

Pre kresťanskú vieru majú význam dve veľké ustanovenia: krst a Večera Pánova. Krst je vstupnou bránou do cirkvi a Večera Pánova je duchovnou posilou jej členov (Ev 273).

Večera Pánova poukazuje na vyvrcholenie očakávania, na radosť z osobného spoločenstva s Kristom v budúcej sláve jeho večného kráľovstva.

„Pán Ježiš v tú noc, keď bol zradený, vzal chlieb, vzdával vďaky, lámal ho a povedal: Toto je moje telo, ktoré je pre vás; toto robte na moju pamiatku. Podobne po večeri vzal kalich a hovoril: Tento kalich je nová zmluva mojej krvi. Toto robte, kedykoľvek ho budete piť na moju pamiatku. A tak vždy, keď budete jesť tento chlieb a piť tento kalich, zvestujete Pánovu smrť, kým nepríde" (1 Kor 11,23-26).

[1] LS = *Life Sketches Manuscript*, v preklade *Život Ellen Whiteovej* .

Keď Spasiteľ položil svoj život na Golgote, stratila Pascha svoj zmysel a bol ustanovený obrad Večere Pánovej, ako pripomienka rovnakej udalosti pre ktorú bola Pascha predobrazom (PP 539).

Keď Kristus ustanovil Večeru Pánovu namiesto sviatku Pascha, zanechal svojej cirkvi pamiatku veľkej obete, ktorú priniesol pre človeka. On povedal: „Toto robte na moju pamiatku." Bol to okamih prechodu z jedného systému do druhého, od jedného veľkého sviatku k druhému veľkému sviatku. Jeden bol navždy ukončený a druhý, ktorý Kristus práve ustanovil, zaujal miesto prvého a bude oslavovaný navždy ako pamiatka jeho smrti (Ev 273.274).

Veľká noc bola ustanovená ako pripomienka vyslobodenia Izraela z Egypta. Boh prikázal, aby rodičia na otázku detí ohľadne zmyslu tohto ustanovenia, každoročne im pripomínali túto udalosť. Všetci si mali na toto obdivuhodné vyslobodenie zachovať sviežu spomienku. Ustanovenie Večere Pánovej malo pripomínať ono veľké vyslobodenie, ktoré bolo ovocím Kristovej smrti. Táto pamiatka sa má sláviť dovtedy, kým Kristus druhýkrát nepríde v moci a sláve. Ona nám má stále pripomínať jeho veľké dielo pre nás (DA 652).

ÚČASŤ NA VEČERI PÁNOVEJ

Posvätného obradu Večere Pánovej by sa mali zúčastňovať všetci členovia cirkvi, pretože tam sa prostredníctvom Ducha Svätého Kristus stretáva so svojím ľudom a posilňuje ho svojou prítomnosťou. Aj keby srdcia a ruky vysluhujúcich pre tento obrad boli nehodné, Kristus je prítomný a slúži svojim deťom. Všetci, čo prichádzajú s vierou v neho, budú hojne požehnaní. Tí, čo tieto chvíle nebeskej blahosklonnosti zanedbávajú, poškodzujú sami seba (DA 656).

Nikto by sa nemal zriekať stolovania pre prípadnú účasť niekoho nehodného. Ježiš neslúžil Večeru Pánovu len svojím nasledovníkom. Večera Pánova je teda pre veriacich kresťanov (DA 656).

Jeden z vieroučných článkov Cirkvi adventistov siedmeho dňa, "Večera Pánova," hovorí, že "obrad Večere Pánovej je prístupný všetkým veriacim kresťanom." Tento biblický postoj nebol vždy v minulosti samozrejmý, pretože napr. Prezident Generálnej konferencie George I. Butler, ktorý vo svojom úrade slúžil v rokoch 1871-1874 a 18801888 sa vyjadroval proti otvorenému obradu Večere Pánovej (pozri Review and Herald, May 27, 1873). Ten istý postoj mali takisto aj niektorí iní významní predstavitelia CASD v 19. storočí. Od začiatku 20. storočia adventisti začali postupne opúšťať doposiaľ väčšinovo zastávaný pohľad uzavretého spoločenstva pri obrade Večere Pánovej a to prevažne pod vplyvom publikácií vydaných Ellen G. Whiteovou (pozri SDABC vol. 12, p. 603.604; DA 656). EGW totiž

výslovne uviedla: „Tento obrad nie je uzavretý, ako to mnohí robia“ (RH, June 22, 1897).

K vysluhovaniu Večere Pánovej deťom, sa Ellen Whiteová vyjadrila formou jedného listu nasledovne: „Ak boli deti pokrstené a sú členmi cirkvi, potom nie je žiadny dôvod, prečo by nemali mať účasť na obrade Večeri Pánovej. Ďalej hovorí, že nikdy nebola realizovaná taká prax, aby deti, ktoré sa krstom nepripojili k cirkvi, mali účasť na tomto obrade, rovnako tak ako aj dospelí, ktorí nikdy nevstúpili do cirkvi. Ellen považuje za správne monitorovať rozvoj detí, a keď sú dostatočne staré a rozumejú významu svojich rozhodnutí, aby sa pripojili k cirkvi, potom nebude dôvod riešiť otázky tohto druhu.“[2]

Boh nedal ľuďom právo, aby rozhodovali, kto sa smie tejto slávnosti zúčastniť, a kto nie (DA 656).

Do zhromaždenia môžu prísť ľudia, ktorí neprijali pravdu a svätosť do svojho srdca, ale ktorí by sa radi slávnosti zúčastnili. Nemali by sme im v tom brániť (DA 656).

Ellen Whiteová v roku 1890 jasne uviedla, že tí, ktorí majú stále obmedzené poznanie pravdy a svätosti, ale prijímajú Krista ako svojho Spasiteľa, majú byť prijatí do slávnosti Večere Pánovej (Ev 276, 277).

Zároveň poukazuje na to, že Kristus nechce exkluzivitu v prijímaní Večeri Pánovej. Je pravda, že zjavný hriech vinníka vylučuje. „Nech teda človek skúma sám seba, a tak je z toho chleba a pije z kalicha.“ Lebo „kto by teda jedol chlieb alebo pil Pánov kalich nehodne, previní sa proti Pánovmu telu a krvi“.

NEKVASENÝ CHLIEB A NEKVASENÉ VÍNO

Ellen Whiteová zdôrazňuje, že Ježiš používal nekvasený chlieb a nekvasenú hroznovú šťavu ako špeciálne symboly (DA 653).

Kristus sedí pri stole s veľkonočnou večerou. Pred sebou má obvyklý nekvasený chlieb. Na stole je aj veľkonočné nekvasené víno. Pán používa pripravené jedlo a nápoj ako symbol svojej nepoškvrnenej obete. Kvas, symbol hriechu a smrti, nemohol v nijakej podobe predstavovať, bezúhonného a nepoškvrneného baránka (1 Pet 1,19) (DA 653).

Ani víno, ani chlieb neobsahovali nič kvasené, pretože Židia v predvečer prvého dňa Veľkej noci odstránili zo svojich domovov všetok kvas, všetko kvasené (2 Moj 12,15.19; 13,7). Preto pri Večeri Pánovej môžeme používať len nekvasenú hroznovú šťavu a nekvasený chlieb. Z tohto dôvodu musíme tieto symboly pripravovať veľmi starostlivo. V krajinách, kde sa dá hroznová

[2] Sára McEnterferová, sekretárka Ellen Whiteovej. (Sanitarium, Cal., March 1, 1904)

šťava (mušt) alebo koncentrát získať len veľmi ťažko, dá združenie pokyny, ako túto situáciu riešiť, alebo ju pomôže zabezpečiť. Podľa mienky niektorých vykladačov hroznová šťava sa v teplej izraelskej klíme nemohla udržať bez porušenia od zberu hrozna až do Veľkej noci na jar. Za tohto predpokladu by aj Židia pri slávení Večere Pánovej museli piť víno kvasené. Tento predpoklad je však bezdôvodný. V celom dávnoveku sa ovocné šťavy dlhodobo udržiavali v nekvasenom stave rôznymi metódami. Jednou z nich bolo zahusťovanie šťavy prevarením do podoby sirupu. Takto zahustená šťava na chladnom mieste nekvasila. Pridaním vody sa z takéhoto koncentrátu pripravilo nealkoholické „sladké víno".[3]

UMÝVANIE NÔH PRI VEČERI PÁNOVEJ

Vo svojom popise Večeri Pánovej, Ellen Whiteová zobrazuje scénu v hornej miestnosti ako skutočnú oslavu Paschy, pričom kladie osobitný dôraz na význam služby umývania nôh.

„Pri večeri" (Ján 13,2.4) Ježiš pokojne vstal, vzal uterák, do nádoby nalial vodu a v pokľaku začal učeníkom umývať nohy. Majster tu slúžil! Učeníci pochopili túto nevyslovenú výčitku a zahanbili sa. Keď Ježiš umývanie dokončil a vrátil sa na svoje miesto, povedal: „Keď som teda ja, Pán a Učiteľ, umyl nohy vám, aj vy si máte jeden druhému nohy umývať. Dal som vám príklad, aby ste aj vy robili, ako som ja urobil vám. Veru, veru, hovorím vám: Sluha nie je väčší ako jeho pán, ani posol nie je väčší ako ten, kto ho poslal. Keď to viete, ste blahoslavení, ak podľa toho aj konáte.." (Ján 13,14-17)

Počas obradu Ježiš vykonal umývanie nôh ako „náboženskú službu", aby preukázal svoje poníženie a ukončil spory medzi učeníkmi. S týmto činom Ježiš chcel poukázať na niečo viac ako len na telesnú čistotu. Ježiš chcel týmto úkonom umyť odcudzenie, žiarlivosť a pýchu zo srdca svojich učeníkov (DA 649 - 650).

Pri Večeri Pánovej máme prežívať chvíle radosti, nie zármutku. Predchádzajúci obrad – umývanie nôh – je vhodná príležitosť na skúmanie srdca, vyznanie hriechov, odstránenie nedorozumení a na odpustenie.

Pri jednej sobotňajšej pobožnosti, keď jeden zbor slávil pamiatku Večere Pánovej, bol prítomný istý duchovný iného vierovyznania. Bol pozvaný, aby sa zúčastnil obradu umývania nôh. Odvetil, že by bol radšej len svedkom tohto obradu. Potom sa pýtal, či účasť na obrade umývania nôh je nutným

[3] Pozri PATTON, W. *Bible Wines – Laws of Fermentation*, Sane Press, s. 24-41; pozri tiež CHRISTOFORIDES, C. A. „More on Unfermented Wine", *Ministry*, April 1955, s. 34; CAESAR, Lael O. „The Meaning of Jajin in the Old Testament" (nepublikovaná rozprava, 1986), s. 74-77; WHITE, E.G. *The Desire of Ages*, s. 653. Veľkonočné víno sa dalo pripraviť aj zo sušeného hrozna (GILBERT, F. C. *Practical Lessons from the Experience of Israel for the Church of Today*, Southern Publ. Assn., 1972, s. 240.241).

predpokladom na to, aby mohol mať účasť na prijímaní Večeri Pánovej. Naši bratia ho ubezpečili, že táto zásada nie je vynucovaná, a že je vítaný pri stole Pána. Tá sobota bola pre neho najvzácnejším dňom, a on povedal, že nikdy nebol v živote šťastnejší (MS 4 1893, Ellen G. White Manuscript).

V ranej histórii adventistov v súvislosti s umývaní nôh kolovali aj názory či si muži a ženy mohli navzájom umývať nohy. Ellen Whiteová radila, aby si ženy aj muži umývali nohy oddelene (EW 117, 302).

VEČERA PÁNOVA V KORINTE

Z diela Ellen Whiteovej o Apoštolovi Pavlovi (LP 170-171, Sketches from the Life of Paul) sa dozvedáme o kritike Korinťanov. Pavol kritizoval spôsob, akým Korinťania slávili Večeru Pánovu. Cirkev sa odklonila od jednoduchosti viery a do značnej miery si vytvorila svoje chápanie Večere Pánovej a to podľa vzoru modlárskych gréckych sviatkoch. Bohatí ľudia v Korinte Večeru Pánovu obrátili do nenásytného banketu a sebeckého pôžitku.

Korinťania sa veľmi vzdialili od jednoduchosti viery a harmónie cirkvi. Stále sa zhromažďovali na bohoslužby, ale so srdcami, ktoré sa od seba navzájom odcudzili. Zvrátili pravý význam Večere Pánovej a oslavovali ju podľa vzoru modlárskych sviatkoch. Stretli sa, aby oslávili utrpenie a smrť Krista, ale túto príležitosť premenili na čas hodovania a sebeckého pôžitku. Pamiatka Večere Pánovej sa pre bohatých premenila na nenásytnú hostinu. Chudobní sa cítili zahanbene, keď priniesli skromné pohostenie.

Pavol kritizoval Korinťanom za to, že Boží dom premenili na miesto hodovania, hanby a na dom modlárov. Takto fungovali náboženské sviatky Grékov a pod vplyvom falošných učiteľov takto kresťania napodobňovali grécky príklad.

Pavol zdôraznil význam pripomienky Večere Pánovej. Ešte jasnejšie však zdôraznil prorocký význam prijímania. Účasť na slávnosti Večere Pánovej je vyhlásením viery v druhý príchod príchode Ježiša Krista. Apoštol poukázal na Korinťanov, že ich slávenie nie je skutočnou spomienkou na Ježiša, pretože zabudli na zmysel jeho života a smrti. Boli zaneprázdnení svojimi individuálnymi snahami o potešenie a spoločenské postavenie. Pavol sa postavil proti tomuto sebeckému správaniu tým, že ich vyzval, aby si pamätali minulosť a budúcnosť a aby žili ako kresťania.

Kristov príklad nepripúšťa výlučnosť pri Večeri Pánovej. Je pravda, že zjavný hriech vinníka vylučuje. O tom Duch Svätý jasne hovorí (1 Kor 5,11), súdiť však nad to neprislúcha nikomu. Boh nepoveril ľudí, aby rozhodovali o tom, kto sa týchto slávnostných chvíľ môže zúčastniť. Veď kto pozná ľudské srdce? Kto vie odlíšiť kúkoľ od pšenice? „Nech teda človek skúma sám seba, a tak

je z toho chleba a pije z kalicha." Lebo „kto by teda jedol chlieb alebo pil Pánov kalich nehodne, previní sa proti

Pánovmu telu a krvi". „Lebo kto je a pije, a nerozoznáva telo, ten si je a pije odsúdenie" (1 Kor 11,28.27.29) (DA 655).

ZÁVER

Našou snahou bolo preskúmať to, čo napísala Ellen G. Whiteovej na tému Večera Pánova. Snažili sme sa nájsť niečo výnimočné, o čom sa možno nevie, prípadne kolujú v našej cirkvi rôzne otázky, ale nič zásadné sme neobjavili, čo by nebolo už známe. Ale i napriek tomu to bolo užitočné o obohacujúce skúmanie.

Na záver len zhrmenie spirituálne a praktické dôrazy obradu Večere Pánovej:

- Umývanie nôh a Večera Pánova je príklad pokory, služby a symbol očistenia.
- Slávením Večere Pánovej názorne a verejne zvestujeme smrť, vzkriesenie a príchod Pána Ježiša Krista.
- Vyznávame, že sme si všetci rovní a sme súčasťou Božej rodiny.
- Vyznávame, že tak ako slúžil Kristus, chceme slúžiť aj my.

Večera Pánova je spomienka na Kristovo dielo. Je to sprítomnenie jeho víťazstva na kríži a predobraz budúceho stolovania s ním na hostine v Božom kráľovstve.

SYSTEMATICKÁ TEOLOGIE

OBOROVÁ PRÁCE

ADVENTIZMUS A VEGETARIÁNSTVO

Jaromír Novota

Cirkev adventistov siedmeho dňa je okrem iného známa aj tým, že propaguje zdravý životný štýl a v jeho kontexte tiež vegetariánsky spôsob stravovania. Približne 24 % českých adventistov sú vegetariáni, alebo jedia mäso len vo výnimočných prípadoch[1]. V USA sa vegetariánsky stravuje približne až 40 % adventistov[2], čo je desaťnásobne viac ako v bežnej americkej populácii[3].

Otázkou je, aké sú dôvody adventistov k dôrazom na vegetariánsky spôsob stravovania. Je možné ich postaviť iba na Biblii alebo ide aj o ďalšie dôvody? Domnievame sa, že i keď pre vegetariánke stravovanie nie je v Biblii vyslovený príkaz (alebo zákaz konzumovania mäsa), existuje viacero dôvodov uprednostniť dnes vegetariánky spôsob stravovania, pričom tieto dôvody nie sú v rozpore s Bibliou alebo dokonca sú v súlade s mnohými jej princípmi a pomáhajú ich lepšie naplniť.

Pri overovaní týchto dôvodov budeme vychádzať z výkladu niektorých biblických textov a z preskúmania odbornej literatúry.

V tejto práci budeme pod vegetariánskym spôsobom stravovania chápať ako stravu zostavenú iba z rastlinných potravín (vegánska strava) alebo stravu zostavenú z rastlinných potravín plus z mlieka a/alebo vajec. To znamená, že za vegetariánske stravovanie budeme považovať stravovanie bez jedenia akéhokoľvek druhu mäsa (vrátane rýb) v akejkoľvek forme.

VEGETARIÁNSKY SPÔSOB STRAVOVANIA A UČENIE CASD

V základnom znení vieroučných bodov Cirkvi adventistov siedmeho dňa (CASD) sa nachádza iba zmienka o najzdravšej strave a tzv. nečistých pokrmoch: *„Okrem primeraného pohybu a odpočinku máme dodávať telu najzdravšiu stravu, akú môžeme pripraviť, a zdržiavať sa tých pokrmov,*

[1] KULHAVÝ, J. *Vegetariánské hnutí v České republice a v Církvi adventistů sedmého dne*. Sázava: Teologický seminář Církve adventistů sedmého dne, 2007, s. 59.
[2] *Stanovisko Americké dietetické asociace a Kanadských dietologů 2003*. Brno: Česká společnost pro výživu a vegetariánství, 2004, s. 22.
[3] MELINA, V., CRAIG, W., LEVIN, S. „Position of the Academy of Nutrition and Dietetics: Vegetarian Diets", *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics* [online], 2016, roč. 116, č. 12, s. 1.

ktoré Písmo označuje za nečisté."[4] Až komentár k vieroučným bodom spomína konkrétne vegetariánsku stravu, ktorú pokladá za ideál, pričom zároveň pripúšťa, že niekedy tento ideál nie je možné dosiahnuť a odporúča pre tých, ktorí si chcú uchovať zdravie, zaopatriť si to najlepšie, čo je možné v konkrétnej situácii[5]. Podľa učenia CASD nie je podmienkou členstva v cirkvi zrieknutie sa jedenia mäsa a nie je to ani podmienkou spasenia.

V knihe Adventisti siedmeho dňa veria... sa uvádzajú tieto dôvody pre nejedenie mäsa:

- ideál pôvodnej rastlinnej stravy pri stvorení
- pôvodný boží zámer nebrať život ktorémukoľvek zo svojich tvorov (etické dôvody)
- zdravotné dôvody.[6]

Vo vieroučných bodoch sa nachádza tiež upozornenie, že tí, ktorí konzumujú mäso, by sa mali vyvarovať jeho konzumácie s krvou a že Boh dovolil jesť len niektoré druhy mäsa, pričom tento príkaz je stále aktuálny aj pre dnešných kresťanov, nebol zrušený v Novom zákone[7]. V tejto práci sa však nebudeme viac venovať učeniu o čistých a nečistých mäsitých pokrmoch, ale iba samotnej vegetariánskej strave.

Je treba tiež zdôrazniť, že CASD vníma zdravý spôsob stravovania v širšom kontexte celkového zdravého spôsobu života, kde patrí primeraný pohyb, odpočinok, zdržiavanie sa drog atď., pričom nejde o prostriedky k spaseniu, ale o prijatie Božieho požehnania[8].

VEGETARIÁNSKY SPÔSOB STRAVOVANIA A DIELO E. G. WHITEOVEJ

Odporúčania pre vegetariánsku stravu sa nachádzajú aj v diele zakladateľky CASD Ellen G. Whiteovej, o ktorej adventisti veria, že mala prorocký dar. Ako dôvody pre nejedenie mäsa uvádza:

- vegetariánska strava ako ideál z raja
- zdravotné dôvody
- utrpenie zvierat určených na zabitie a jedenie
- nekvalita mäsa kvôli zlým podmienkam života zvierat a znečisteniu životného prostredia
- súcit a milosrdenstvo aj voči zvieratám, ktoré Boh dal do našej moci.[9]

---

[4] *Adventisti siedmeho dňa veria... Biblický výklad 27 základných vieroučných bodov.* Martin: AdventOrion s. r. o., 1998, s. 285.
[5] *Tamtiež,* s. 285.
[6] *Tamtiež,* s. 284, 285.
[7] *Tamtiež,* s. 285, 286.
[8] *Tamtiež,* s. 278, 280.
[9] WHITEOVÁ, E. G. *Cesta ku zdraviu a životnej harmónii.* Vrútky: Advent-Orion s. r. o., 1998, s. 220-224.

Tiež však pripúšťa výnimky, napr. kvôli nedostupnosti kvalitnej rastlinnej stravy v niektorých krajinách, situáciách a podmienkach[10].

DÔVODY PRE VEGETARIÁNSKE STRAVOVANIE

Pozrieme sa teraz bližšie na rôzne dôvody pre vegetariánsky spôsob stravovania. Budeme vychádzať z Biblie a rôznej odbornej literatúry z oblasti teológie, ale aj zdravia, etiky, ekológie a pod.

Dôvody biblické (1)

Biblické dôvody sme rozdelili na dve časti. V prvej časti budeme vychádzať z Božieho ideálu stvorenia a života pred pádom do hriechu a života po znovu nastolení Božieho kráľovstva na zemi.

Biblia v prvej kapitole Genesis opisuje Božie stvorenie s konštatovaním, že Boh stvoril všetko dobré. Zároveň v Gen 1,29 sa píše, aký druh stravy dal pôvodne Boh ľuďom *„Dal som vám všetky semenné rastliny na zemi a všetky stromy, prinášajúce ovocie, v ktorom je semeno, aby vám boli pokrmom."* Zaujímavé je, že aj zvieratá pôvodne konzumovali iba rastlinnú stravu (Gen 1,30). V pôvodnom Božom pláne nebolo miesto pre smrť a zabíjanie, človek nepotreboval pre svoju obživu zabíjať iné tvory, dokonca ani zvieratá medzi sebou nemusia zápasiť o prežitie zabíjaním sa pre potravu[11].

Smrť prichádza do života ľudí i ostatného stvorenia až ako dôsledok hriechu (Rim 5,12). Po zavŕšení dejín hriechu, v „novom Jeruzaleme" však Biblia znova hovorí o živote bez smrti a bolesti: *„zotrie im každú slzu z očí a smrť už viac nebude, ani smútok, ani plač, ani bolesť už viac nebude, lebo prvotné sa pominulo."* (Zjavenie 21,4) I keď text sa týka v prvom rade človeka, je veľmi pravdepodobné, že v Božom kráľovstve lásky, pokoja a dôvery nebude smrti a bolesti ako takej, týkajúcej sa všetkého stvorenia.

To je základný ideál – stvorenie bez existencie bolesti a smrti a potom znova nastolenie Božieho kráľovstva bez existencie bolesti a smrti. V tomto ponímaní je vegetariánska strava vnímaná ako stotožnenie sa s ideálom, alebo demonštrovanie tohto ideálu. Proti tomu stojí argument, že Boh po vzniku hriechu povolil zabíjanie a jedenie zvierat, zabíjanie zvierat bolo tiež súčasťou obetného systému v Starom zákone, zároveň Ježiš sám jedol

---

[10] *Tamtiež*, s. 223.
[11] Bič, M. (ed.). *Výklady ke Starému zákonu. 1: Zákon: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium.* Praha: Evang. Nakl, 1991, s. 27.

mäso (minimálne ryby). Avšak prof. Linzey k tomu píše veľmi podnetnú myšlienku:

> *Bibličtí vegetariáni neřeknou: „Nikdy nebylo ospravedlnitelné zabíjet zvířata." Místo toho by měli říct spíše: „Dnes není nutné zabíjet pro potravu, jak se kdysi myslelo." Biblické argumenty pro vegetariánství se nezakládají na názoru, že zabíjení nemůže být v Božích očích nikdy přípustné, ale na pohledu, že zabíjení je vždy vážná záležitost."*[12]

V tejto časti sme naznačili základný ideál pôvodného Božieho plánu, ale hlavne ideál znovu nastolenia života v Božom kráľovstve v dôvere, láske, bez bolesti, zabíjania a smrti celého Božieho stvorenia. Tento ideál je možné vnímať ako základný princíp v pozadí pre vegetariánsky spôsob stravovania, ale nie je možné stavať iba na tomto argumente samotnom, skôr je možné vnímať ho spolu s ďalšími dôvodmi.

Dôvody etické

V súčasnosti sú veľmi závažné etické dôvody vyplývajúce z obzvlášť zlých životných podmienok zvierat vo veľkochove určených na spotrebu ako jedlo. Zvieratá sa často chovajú v tesných, preplnených priestoroch, v nevhodnom a neprirodzenom prostredí, robia sa na nich bolestivé zákroky (odstraňovanie chvostu malých prasiat, skracovanie zobákov sliepkam a pod.), prepravujú sa na dlhé vzdialenosti, šľachtenie a genetické inžinierstvo za účelom rýchlejšieho a väčšieho rastu prinášajú zvieratám ďalšie utrpenie (napr. deformácia kostí u kureniec)[13].

Hoci sa o týchto dôvodoch hovorí v adventizme menej, obsahuje ich aj komentár k vieroučným bodom a nachádzajú sa aj v diele E. G. Whiteovej (viď body 1 a 2 tejto práce).

Zaujímavý je v tomto kontexte pohľad prof. Linzeya na niektoré texty Nového zákona, v ktorých by sme mohli vnímať aj určité naznačenie prepojenia Ježiša so zvieratami, ako napr. jeho služba začína v divočine medzi dravou zverou (Mar 1,13), v súlade so zákonom je dovolené robiť sobotu dobre, čo znamená aj záchranu zvieraťa spadnutého do jamy (Mat 12,11), dokonca ani vrabce nie sú pred Bohom zabudnuté (Luk 12,6)[14] a pod.

---

[12] LINZEY, A. *Teologie zvířat.* Praha: Stanislav Juhaňák – TRITON, 2018, s. 176.
[13] KASPŘÍKOVÁ, L. „Chov hospodářských zvířat a ekologické zemědělství". In: *Hnutí DUHA* [online] [cit. 06.05.2019]. Dostupné na internete: http://www.hnutiduha.cz/publikace/chov-hospodarskych-zviratekologicke-zemedelstvi.
[14] LINZEY, A, *Teologie zvířat*, s. 180.

Dôvody environmentálne

V oficiálnom stanovisku Akadémie výživy a dietológie (USA) k vegetariánskej strave sa uvádza, že *„Rastlinná strava je z environmentálneho hľadiska dlhodobo udržateľnejšia než strava bohatá na živočíšne produkty, pretože využíva menej prírodných zdrojov a je spojená s oveľa menším poškodením životného prostredia.“*[15]

Napríklad na produkciu 1 kg bielkovín z fazule je potrebné 18 krát menej pôdy, 10 krát menej vody, 9 krát menej paliva, 12 krát menej hnojív a 10 krát menej pesticídov v porovnaní s produkciou 1 kg bielkovín z hovädziny[16].

Tieto dôvody sú v súlade s kresťanskými princípmi, aby človek nežil iba sám pre seba, aby bol ohľaduplný aj voči iným (ľuďom, prírode i ostatnému stvoreniu).

Dôvody zdravotné

Oficiálne stanovisko Akadémie výživy a dietológie (USA) k vegetariánskej strave z roku 2016 (dá sa považovať za jeden zo zdrojov s najvyššou autoritou týkajúcich sa vegetariánskej stravy a zdravia) uvádza, že:

> *„Vhodne naplánovaný vegetariánsky spôsob stravovania vrátane vegánskeho je zdraviu prospešný, nutrične adekvátny a môže byť prínosný pre zdravie v oblasti prevencie a liečby určitých ochorení. Tento spôsob stravovania je vhodný vo všetkých obdobiach života vrátane tehotenstva, laktácie, detstva od narodenia, dospievania, u starších ľudí a športovcov.“*[17]

V Adventistickej zdravotnej štúdii 2 mali najvyššiu priemernú hmotnosť konzumenti mäsa a najnižšiu úplní vegetariáni (vegáni)[18]. Vegetariánsky spôsob stravovania je spojený so znížením rizika srdcovo-cievnych ochorení[19], v Adventistickej zdravotnej štúdii 2 mali podstatné nižšie riziko cukrovky 2. typu úplní vegetariáni a najvyššie riziko konzumenti mäsa[20], tiež sa ukázalo, že vegetariánska strava je spojená s nižším celkovým rizikom vzniku rakoviny[21].

Univerzita Loma Linda tiež uverejnila správu o najnovšej štúdii (2019) podľa ktorej mali najlepšie ukazovatele znižujúce riziko ochorení (na základe vyšetrenia krvi, moču a tukového tkaniva) vegáni a vegetariáni, najhoršie

---

[15] MELINA, V., CRAIG, W., LEVIN, S. *Position of the Academy of Nutrition and Dietetics: Vegetarian Diets*, s. 1.
[16] *Tamtiež*, s. 7.
[17] *Tamtiež*, s. 1.
[18] *Tamtiež*, s. 4.
[19] *Tamtiež*,
[20] *Tamtiež*, s. 4, 5.
[21] *Tamtiež*, s. 5.

konzumenti mäsa (dokonca aj striedmi konzumenti mäsa, ktorí napr. jedli mäso menej ako raz za týždeň, boli na tom horšie ako vegetariáni)[22].

Dôvody sociálne a iné

Vyššie zmieňované dôvody sa vzájomne prelínajú a súvisia tiež so sociálnymi dôvodmi. Napr. zodpovednosť v oblasti zdravia, kde vegetariánska strava môže znížiť riziko ochorení, prináša menšiu záťaž na časť štátneho rozpočtu určeného na liečenie, zaujímavá je tiež myšlienka, že menej ochorení vedie k menšej potrebe liekov, z ktorých mnohé sú testované na zvieratách[23].

Environmentálne dôvody zase súvisia s väčším dostatkom stravy pre viac ľudí, ak by sa znížila konzumácia mäsa.

Vegetariánske stravovanie môže v sociálnej oblasti priniesť aj problémy z dôvodu odlišného stravovania. Dôležité je zachovať si v takýchto situáciách láskavý postoj.

Dôvody biblické (2)

Nový zákon nevenuje pozornosť výžive z hľadiska zdravia, evanjelia však venujú značnú časť Ježišovmu uzdravovaniu chorých (Mat 4,23.24; 8,5–7.13; 9,27–30.35; Mar 3,1–5; 5,25–34; Luk 5,12.13; Ján 5,5–9 atď.). Z tohto môžeme usúdiť, že pre Ježiša malo zdravie ľudí určitý význam. Zdravie uschopňuje človeka nebyť iným na ťarchu, ale byť užitočný (napr. Lukáš 4,39; Skutky 9,33–42), ochorenie môže spôsobiť predčasné úmrtie a tak i trápenie blížnym (Fil 2,27). Toto sú skôr dôvody pre zodpovednosť v oblasti starostlivosti o svoje zdravie, avšak, ako sme uviedli vyššie, jeho súčasťou je do značnej miery aj dobre zostavená vegetariánska strava.

Niekedy dochádza k nesprávnemu pochopeniu vegetariánskeho stravovania z dôvodu zdravia ako egoistického dôvodu. Ak je však základom schopnosť slúžiť čo najlepšie Bohu a ľuďom, stáva sa táto motivácia nesebecká. Takto vnímaná je v súlade s prikázaniami lásky k Bohu a blížnemu.

V kontexte prikázaní lásky môžeme vnímať aj ďalšie spomínané dôvody (etické, environmentálne, sociálne a iné) ako dôvody v súlade s dôrazmi Nového zákona.

---

[22] *Vegans found to have highest amount of disease-fighting biomarkers*. In: [cit. 06.05.2019]. Dostupné na internete: https://news.llu.edu/research/vegans-found-have-highest-amount-of-disease-fightingbiomarkers

[23] *Jak pomoci | Svoboda zvířat*. In: [cit. 06.05.2019]. Dostupné na internete: http://www.pokusynazviratech.cz/jak-pomoci.htm

Prof. Linzey zaujímavo reaguje na to, že Ježiš nebol vegetarián tým, že nároky dnešného kresťanského učeníctva nie je možné splniť iba prostým napodobňovaním Ježiša z Palestíny 1. storočia, iba úsilím o etické jednanie sústredením na potreby napodobňovať Ježišove jednanie vo vtedajšej situácii. Ďalej cituje Johna Macquarriea, že čo kresťanské učeníctvo naopak vyžaduje:

> *„Sám Kristus však není statická postava a křesťané nejsou volání k tomu, aby ho napodobovali jako statický vzor. Kristus je postava eschatologická, je neustále před námi, a učení o jeho druhém příchodu „ve slávě" předpokládá, že kristovství má rozměry, které nejsou u historického Ježíše zřetelné a plně je ještě nechápou ani jeho učedníci. Učednictví tak neomezuje vývoj člověka na nějaký pevný vzorec, ale povolává ho ke svobodě, jejíž plná hloubka je neznáma, s tou výjimkou, že bude vždy ve shodě se sebedarující láskou."*[24]

Dnešný svet jednoducho nastoľuje aj iné otázky a potreby, ako boli v Izraeli pred 2 000 rokmi, pričom jednou z nich je práve optimálny spôsob stravovania berúci do úvahy všetky zmieňované potreby a dôvody, aby človek mohol čo najlepšie osláviť Boha činorodým životom služby, ohľaduplnosťou, súcitom a zodpovednosťou aj voči iným. Mohli by sme to tiež vyjadriť princípom: robiť to najlepšie, čo je možné v konkrétnej situácii, na konkrétnom mieste v konkrétnom čase v každej oblasti nášho života, to znamená duchovnej, sociálnej, duševnej, ale i fyzickej.

Niektoré problematické biblické texty

Niekedy sa ako príklad vegetariána z Biblie uvádza Daniel v Babylonskom zajatí. Tu je však potrebné byť opatrný, pretože Daniel pravdepodobne nežiadal stravu bez mäsa preto, že by bol vegetarián, ale skôr z kultických dôvodov a text Dan 10,3 tiež uvádza, že mäso nejedol iba do určitého času a naznačuje, že potom už áno[25].

Naopak proti vegetariánskemu spôsobu stravovania sa zase niekedy používa text Rim 14,2 *„Jeden verí, že môže jesť všetko, slabý však je zeleninu."* (Pri výklade je potrebné vziať do úvahy celú 14. kapitolu.) Je málo pravdepodobné, že by v tomto texte išlo o vegetariánske stravovanie z dôvodov, o ktorých píšeme v tejto práci (napr. zdravotné a environmentálne), skôr sa zdá, ako uvádza Barth, že „slabí" chcú zaviesť pre seba ešte nejaké zvláštne opatrenia, pretože si neveria, boja sa, že by bez tejto malej pomoci mohli vypadnúť z milosti[26].

Niekedy sa ako argument proti zabíjaniu zvierat používa prikázanie „Nezabiješ" (Ex 20,13). Tu je na jednej strane problémom použitý výraz, ktorý

---

[24] LINZEY, A. *Teologie zvířat*, s. 122, 123.
[25] KULHAVÝ, J. *Vegetariánské hnutí v České republice a v Církvi adventistů sedmého dne*, s. 43.
[26] BARTH, K. *Stručný výklad listu Římanům*. Praha: Kalich, 1989, s. 154.

skôr znamená zabitie vo vnútre Izraelského spoločenstva, mohli by sme ho preložiť skôr ako „nezavraždíš“[27]. Zároveň ostatné starozákonné texty nenaznačujú chápanie tohto textu ako zákaz zabíjania zvierat.

ZÁVER

Na základe preskúmania niektorých textov Biblie a použitej literatúry sme zistili, že vegetariánsky spôsob stravovania v adventizme vychádza z viacerých dôvodov a to zdravotných, etických, environmentálnych i sociálnych, pričom tieto dôvody sú často navzájom prepojené a spolu súvisia. Zároveň nie je možné tvrdiť (a adventisti to ani netvrdia), že by Biblia zakazovala jesť mäso, alebo prikazovala stravovať sa vegetariánky. Ak je však vegetariánsky spôsob stravovania vnímaný ako jeden z nástrojov pre lepšie udržanie zdravia, je zároveň viac ohľaduplný k životnému prostrediu i živočíšnej ríši a zdravie je vnímané ako prostriedok pre život služby a tým oslavu Boha, je takýto spôsob stravovania žiaduci a plne zodpovedajúci biblickým princípom – prikázaniam lásky k Bohu i blížnemu.

[27] Bič, M. (ed.). *Výklady ke Starému zákonu 1*, s. 273.

PRÁCE SE SKUPINAMI

KRÁTKÉ SEMESTRÁLNÍ PRÁCE

PRÁCE S DĚTMI KAZATELŮ

Daniel Gomola

Oblast práce s dětmi kazatelů je dosud bílým místem na mapě – s dětmi kazatelů se nepracuje a nevyužívá se tak jejich unikátní potenciál, který mají díky profesi svých rodičů. Jistou pozitivní vlaštovku, která ovšem ještě jaro nedělá, představuje *Unijní setkání dětí kazatelů*, které proběhlo ve Svatobořicích 1.–3. června v roce 2018. Program tohoto setkání, za nímž stál Martin Pavlík, sestával z diskuze dětí o zkušenostech spojených se stěhováním a z práce dětí, které sestavovaly dvacet největších mýtů o dětech kazatelů. Toto setkání však bylo úžeji profilované na věk 13–20 let. Dle dat zveřejněných v rámci materiálu pro účastníky Konference Československé unie Církve adventistů sedmého dne se této akce zúčastnilo pouze 13 kazatelských dětí.

Tato práce si klade za cíl nastínit a zdůvodnit metodologii pro práci s dětmi kazatelů, tak aby bylo dosaženo následujících cílů:

- Děti kazatelů by měly vnímat ujištění, že jsou součástí nejen jádrové kazatelské rodiny (žena kazatele + kazatel), ale i širší kazatelské rodiny, která zahrnuje všechny kazatele v rámci unie.
- Děti kazatelů by měly mít duchovní i psychologickou podporu, měly by být zapojeny do služby způsobem, který by odpovídal jejich statusu.
- Děti kazatelů by měly mít vhled do práce kazatele, aby mohly mít nadhled nad svými problémy, do kterých jsou kvůli práci jednoho či obou ze svých rodičů vrženy.

PRÁCE S DĚTMI KAZATELŮ NA ÚROVNI UNIE A SDRUŽENÍ

V Moravskoslezském sdružení lze pozorovat trend, kdy mnohé děti kazatelů převezmou otcovo povolání (jde kupř. o rodiny Dymáčků, Fürstů, Gomolů, Harastejů, Kašlíků, Majerů, Strouhalů, atd.) – podobnou tendenci, ovšem v mnohem menším měřítku, lze v dějinách vysledovat i v rámci ČS a SZ. Unie a jednotlivá sdružení by tedy tento trend měly vzít v úvahu – mají možnost vytvořit podmínky, které tento trend podpoří a posílí.

Ze strany unie a sdružení se s dětmi nepočítá – viditelné je to třeba při porovnání zmínek o dítěti kazatele a zmínek o ženě kazatele ve *Finančním řádu*. Dítě kazatele je prozatím podporováno max. jedním ročním bonusem

– jde o ČP 409: ‚příspěvek na rekreaci dětí' (podmínky jsou 100 Kč na den, max. do výše 1000 Kč na jedno dítě – jde však jen o rekreaci, kterou pořádá CASD nebo organizace církví podporovaná) a též příspěvkem na hrazení nákladů na studium programů nabízených ATI (jde o snížení poplatku za ubytování a stravu až o 30 %).

Dle *Příručky pro kazatele* (2011:174) má v rámci Bohoslužby uvedení kazatele zástupce sdružení za úkol představit krátce i členy kazatelovy rodiny a má zmínit něco z jejich života – sdružení by tedy mělo o rodinách kazatelů něco vědět – nezřídka ví, až když přijdou problémy (kupř. burn-out kazatele, který se dotkne dítěte, jež se pak zachová pod stresem neadekvátně).

Klíčovou úlohu však unie či sdružení mohou sehrát v případě vytvoření pozice koordinátora / supervizora, jenž by pracoval v rámci unie či sdružení na částečný úvazek s navýšeným cestovním limitem – mělo by jít nejlépe o ordinovaného kazatele, který sám vyrůstal v rodině kazatele a má tedy zkušenost se statusem dítěte kazatele.

Koordinátor by mohl být zodpovědný za trojí:

- Pastoraci/supervizi dětí kazatelů – koordinátor by pastoroval děti kazatelů v rámci unie a snažil by se je seznámit s dalšími dětmi kazatelů v jejich okolí. Výstupem pastorace by mohla být i příručka, která by se dané problematice věnovala podrobněji – zajímavé by bylo i zpracování ankety, jež by obsahovaly otázky mířené do specifik domény dětí kazatelů. (viz *Příloha*).
- Vytváření akce pro děti kazatelů – akcí by nemělo být mnoho. Stačila by jedna, kde by byl program speciálně oddělený pro tři věkové skupiny, a to 5–13, 13–17, 18–25. Cílem této akce by bylo:
    - vzájemné seznámení dětí kazatelů,
    - rozvinutí emoční inteligence,
    - rozvinutí schopnosti se seznamovat s druhými (nárok na seznamování je na dítě kazatele kladen již ze samotné povahy jeho statusu – než nastoupí do pracovního procesu, pozná zpravidla 4-7x více lidí než běžné dítě z věřící rodiny, a to na rozdíl od dětí z nevěřících rodin napříč všemi věkovými kategoriemi!),
    - rozvinutí strategií pro vypořádávání se s šikanou,
    - stress management / time management / energy management,
    - vhled do práce kazatele.

- Vytváření ducha kolegiality a skrze práci s dětmi i pojetí ‚kazatelské rodiny' v širším smyslu slova – mimo jiné by to zahrnovalo vytváření a udržování databáze informací o dětech kazatelů (formát by mohl být podobný, jako měla brožurka představující jednotlivé kazatelské rodiny, kterou v minulosti vydalo MSS; jde-li o obsah informací, měly by zde být především data o narození, křtu, svatbě, úmrtí dítěte kazatele, dále také jeho životní nasměrování, duchovní dary, schopnosti, záliby, apod. – viz Přílohy 1–3)

PRÁCE S DĚTMI KAZATELŮ NA ÚROVNI SBORU

Příručka pro kazatele uvádí, že „*Stěhování obvykle bývá emocionální, fyzickou a finanční zátěží. Proto se sdružení a sbory musí snažit co nejvíce kazatelovu rodinu těchto tlaků zbavit.*" (2011:173).

Je otázkou, jak může sbor zbavit kazatelovu rodinu (tzn. v našem případě děti kazatele) emocionálních tlaků (pomiňme nyní tlaky fyzické a finanční). Děti kazatelů jsou vytrženy ze svých sociálních vazeb a jsou vrženy do úplně nového prostředí, ve kterém se setkávají s desítkami nových lidí – ať už je jejich povaha extrovertní či introvertní, přesto jsou členové sboru jako domácí ve výhodnější pozici. Měli by být tudíž prvními, kteří udělají vše pro to, aby děti kazatelů začlenili do svého kolektivu. Nejlépe skrze projevený zájem o jejich osobu, myšlen je ovšem přímý projevený zájem, tedy kontakt sborového člena s dítětem kazatele, nikoliv nepřímý (dotaz sborového člena na dítě kazatele směrovaný na rodiče). Stejně tak by se měl vedoucí oddělení mládeže postarat o plné začlenění dítěte kazatele do kolektivu mládeže, příp. vedoucí odd. DSŠ do kolektivu dětí.

Sbor by měl být rovněž seznámen se situací dětí kazatelů, měl by být varován před nebezpečím kladení nadstandardních nároků na děti kazatele, apod. – ideální příležitostí je bohoslužba, při které je do sboru uveden nový kazatel.

Vycházejíc opět z předpokladu, že dítě kazatele se může stát později kazatelem (a vzhledem k potřebám církve by to bylo i záhodno), by měl sbor vytvořit podmínky pro růst mladého člověka, ke kterému by mělo docházet ještě dříve, než se pro dané povolání rozhodne. To zahrnuje především umožnění plného zapojení do sborových služebností. Není-li to možné, pak alespoň po vzoru projektu Stážista, to znamená zapojení se do sborových služebností po boku již fungujícího činovníka. Sbory mají tendenci mladé lidi zapojovat do služebností, které nejsou dostatečně doceňovány (kupříkladu zvukařina / dovoz imobilních členů) a naopak je vyčleňovat ze služebností, kde starší lidé vnímají jistou prestiž (jde o služebnosti, kde je činovník vidět – tedy například vedoucí sboru / vedoucí oddělení SŠ / apod. případně

o služebnosti, kde je vyžadována důvěryhodnost – kupříkladu služebnost pokladníka sboru).

Ačkoliv by služebnosti neměly být udělovány naslepo, mělo by být dětem kazatelů, stojí-li o to, umožněno vyzkoušet a projít si co nejvíce sborových služebností. Cílem totiž není jen načerpat co nejvíce praktických znalostí a zkušeností, ale rovněž vybudovat si jisté pochopení pro členy – budoucí kazatel by si měl vždy plně uvědomovat, co která služebnost vyžaduje za oběť.

Projeví-li dítě kazatele zájem o výše popsané, pak by se měl výbor sboru, potažmo sborové společenství jako celek, postarat i o zpětnou vazbu: konkrétně o kritickou analýzu toho, v čem dítě kazatele vyniká a v čem naopak potřebuje povyrůst a pomoci – danou pomoc by mu pak mělo i poskytnout.

PRÁCE S DĚTMI KAZATELŮ NA ÚROVNI RODINY

Kazatel by si měl uvědomit, že zde existuje reciproční vztah: Jeho řešení problémů sboru bude mít vliv na přijetí/přístup sboru k jeho dětem. Stejně tak však způsob, jakým jeho děti přijmou sbor a jakým budou ke sboru přistupovat, bude mít vliv na přístup sboru k němu samotnému. Měl by proto pečlivě zvažovat, které informace o sborových problémech propustí. Na jednu stranu má povinnost držet zpovědní tajemství, na druhou stranu zde však existují přinejmenším dva důvody, proč by alespoň z části měly děti kazatelů o problémech sboru vědět do větší hloubky než běžní členové sboru:

- Řešení vážných problémů vyžaduje čas a energii kazatele, o které jsou děti mnohdy ochuzeny – děti kazatelů mají tedy právo vědět, proč je jejich otec vyčerpaný, z čeho konkrétně pramení jeho stres, aby nejen mohly být ke svému otci trpělivé, empatické, ale aby jej mohly i podporovat. Jelikož jsou samy součástí sborového společenství, pocítí jistý typ transferu ze strany členů, pokud jsou členové vtaženi do řešení daného problému. Členové sboru se k nim budou vztahovat způsobem, který bude záviset na tom, jak jejich otec sborové problémy řeší – proto mají opět právo vědět, proč se k nim vybraní členové chovají určitým způsobem.
- Možnost, že se dítě kazatele v budoucnu stane kazatelem. Stane-li se dítě kazatele opravdu kazatelem a je během svého dětství chráněno před problémy sboru, může být setkání s realitou (tzn. pomluvami, přetvářkou, nepřejícností, apod.) šokem takového rázu, že se mladý kazatel rozhodne ve svém povolání dále nepokračovat – negativní

jevy kazatelské služby by tedy pro něj neměly být při nástupu do jeho povolání překvapením, ale jevy, se kterými počítá a má nad nimi jistý nadhled.

Jedním z cílů práce otce kazatele se svými dětmi by mělo být pozitivní vnímání kazatelské práce ze strany dítěte.

Kazatel by měl rovněž spolupracovat s koordinátorem a supervizorem dětí kazatelů, případně se sdružením, jde-li o sdílení se s informacemi o dětech. Prozatím je praxe taková, že kazatelé, kterým se narodí dítě, oznámí jméno dítěte, čas narození, jeho váhu a výšku při narození, případně zprávu o stavu matky – zpravidla skrze SMS či e-mail. Takové oznámení zpravidla proběhne jen v rámci sdružení, ve kterém je daný kazatel činný. Mnohdy je to však poslední zpráva, kterou sdružení či kolegové o daném dítěti dostanou – málokdy se informuje o křtu dítěte kazatele či o svatbě (téměř jako by byl počet gramů, které dítě má při narození, důležitější než studium a životní směr, který si zvolilo…).

Kazatel by měl mít zkušenost se supervizí, aby mohl vést i vlastní děti ke spolupráci s koordinátorem, který by mohl včas podchytit blížící se krize, které u mnohých dětí kazatelů mohou vést až k myšlenkám na sebevraždu.

POUŽITÉ ZDROJE

- Finanční řád Církve adventistů sedmého dne pro rok 2019
- Materiál pro účastníky Konference Česko-slovenské unie Církve adventistů sedmého dne
- Příručka pro kazatele (2011)

PŘÍLOHA: ANKETA

---

1. Můj otec byl kazatelem po celou dobu mého dětství: ANO / NE
2. Pořádala tvá církev nějaký program cílený na děti kazatelů?
3. Poskytla tvá církev tvému otci rady ohledně problémů, kterým musí děti kazatelů čelit?
4. Kdyby ses mohl zpětně rozhodnout, kde se narodíš, zvolil by sis kazatelskou rodinu?

5. Ovlivnil úřad tvého otce volbu tvé partnerky? (např. kohokoliv, jen ne dceru kazatele, anebo raději jsem hledal mezi dcerami kazatelů, anebo bylo mi to jedno...)
6. Patří tvá církev k denominacím, kde je pro kazatele nutné stěhování? Pokud ano, jak jsi to snášel? Uveď pozitiva/negativa.
7. Cítil jsi ve sboru tlak k vyšší morálce?
8. Cítil jsi ve sboru tlak k hlubším znalostem Bible?
9. Bylo pro tebe díky tomu, že tvůj otec byl kazatel, snazší či těžší se začlenit do kolektivu dětí/mládeže v daném sboru?
10. Cítil jsi kvůli svému statusu v nějaké části svého dětství větší pokušení myslet si, že jsi něco víc než druzí, řadoví členové?
11. Jak bys vnímal, kdyby se některé z tvých dětí rozhodlo stát se kazatelem?
12. Jak bys vnímal, kdyby se některé z tvých dětí rozhodlo vdát se za syna kazatele či oženit se s dcerou kazatele?
13. Jak bys hodnotil svou společenskou úroveň během dětství?
14. Myslíš si, že tvůj otec měl na tebe během dětství méně času než otcové nekazatelé na své děti?
15. Kdybys měl vyjmenovat tři nevýhody toho být dítětem kazatele, které by to byly?
16. Kdybys měl vyjmenovat tři výhody toho být dítětem kazatele, které by to byly?
17. S kolika jinými dětmi z kazatelských rodin ses znal během svého dětství a s kolika v dospělosti? (známí)
18. S kolika jinými dětmi z kazatelských rodin ses znal během svého dětství a s kolika v dospělosti? (přátelé)
19. Cítil jsi tlak na to, aby ses nechal pokřtít?
20. Měl jsi pocit, že členové své problémy s tvým otcem filtrují přes tebe jako jeho dítě?

PRÁCE SE STUDENTY

Filip Fürst

STUDENTI – CHARAKTERISTIKA SKUPINY

Studenti vysokých a vyšších odborných škol, tedy mladí lidé ve věku od 19 do 26-30 let. V tomto období prožívá mladý člověk mnoho změn. Velmi často nástup na vysokou školu znamená alespoň dočasné opuštění společného bydlení s rodiči a nutnost rozvoje určité úrovně nezávislosti a zodpovědnosti v přístupu nejen k učení.

V této práci budeme pod pojmem studenti vnímat především ty studenty, kteří studují na VŠ či VOŠ mimo místo svého bydliště, tráví zde celý školní týden (a často i většinu víkendů,) a prožívají tak jisté odtržení od svých dosavadních sociálně-podpůrných struktur.

Nástup na VŠ s sebou přináší různé nové prožitky. Na rozdíl od primárního a sekundárního školství, neklade terciální školství většinou přímé požadavky na docházku a nechává tak studentům jistou volnost v tom, jak naplní svůj čas. To s sebou kromě příjemných pocitů ovšem často přináší i pocity nejistoty, nudy, někdy až k tzv. nedělní neuróze (z pocitu prázdnoty a nenaplněnosti života)[1]. Další nejistotu přináší již výše naznačená neukotvenost v novém prostředí. Student je nejen v pro něj častokrát neznámém prostředí, ale i mezi neznámými lidmi a je na něm, aby navázal funkční vztahy. A v neposlední řadě se ocitá i v jistém „církevním" vesmíru, hledá společenství, ve kterém bude přijatý a kde se bude cítit dobře, kde bude využívat a rozvíjet svá obdarování. V neposlední řadě může do duchovního života studenta vnášet nejistotu (na základě zkušeností autora) samotná studovaná látka a její výklad akademickým personálem.

Období vysokoškolských studií je svým způsobem obdobím hledání. Studenti zpravidla během studia prožívají různé krize v otázce svého kariérního nasměrování. Ptají se, zejména u pro ně nezáživných předmětů, po smyslu studia právě tohoto oboru a zvažují změnu studijního oboru či celkového kariérního nasměrování. Další oblastí, ve které dochází v této době k intenzivnímu hledání je oblast životní partnerky/partnera.

[1] V. E. Frankl - cíl a smysl života. *Psychoweb* [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: http://www.psychoweb.cz/psychologie/frankl-ve-existencialni-vakuum-nedeni-neuroza/

V tomto období dle Eriksona mladý dospělý prožívá krizi ve smyslu Intimita x Izolace, nicméně dle autora díky psychosociálnímu moratoriu stále doznívá i období předchozí, charakterizované vývojovou krizí Identita x Nejistota.[2] Hledá tedy, kým je a kým bude, nejen z hlediska kariéry, ale i v oblasti self a vztahů.

Jistým rizikovým faktorem v tomto období může být nezralost mladého člověka a pak také fakt, že mnoho z těchto lidí odchází do cizího sboru, aniž by je jejich domácí sbor do té doby pořádně zapojoval do chodu sborového společenství (do toho autor nepočítá občasné zpívání s mládeží), což je dispozice, která by mu velmi usnadnila přijetí novým sborovým společenstvím i zapojení do něj (nejen praktické, ale i vztahové).

VÝCHODISKA PRO PRÁCI SE STUDENTY

Potřeby studentů

Z výše uvedeného dle autora vyplývá několik základních potřeb studentů.

- Potřeba opory, jistoty – nejen v oblasti duchovní, ale i v oblasti mezilidských vztahů, vztahu k sobě samému aj.
- Potřeba zorientovat se – nejen v novém městě (kde co najdu – obchody, kultura, sbor aj.), ale i na nové škole (co kde a jak chodí)
- Potřeba bezpečného prostředí – prostředí, kde je člověk přijímaný i se svými nejistotami a chybami, a kde o nich může beze strachu mluvit.
- Potřeba vhodné náplně času – čas, který student může využít nejen k volnočasovým aktivitám, ale i k duchovnímu vzdělávání a prohlubování vztahu s Bohem.
- Potřeba společenství – společenství, ve kterém může najít kamarády, přátele, případně i životní partnerku/partnera. Společenství, které mu usnadní vytvoření takovýchto vztahů.
- Potřeba zapojení – citlivé zapojení mladého člověka podle toho, na jaké má obdarování od Ducha svatého.

Rizika práce se studenty

Práce s touto skupinou ovšem přináší kazateli, který se do ní pustí, i svá rizika:

[2] Periodizace lidského vývoje (Erik Erikson). *Wikisofia* [online]. Praha, 2013 [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: https://wikisofia.cz/wiki/Periodizace_lidsk%C3%A9ho_v%C3%BDvoje_(Erik_Erikson)

- Nenavázání vztahu – může být dáno odlišnou mentalitou (v posledních desetiletích lze pozorovat akceleraci změn v kultuře mezi jednotlivými generacemi, až téměř jednotlivými ročníky narození), osobnostními dispozicemi či velkým věkovým rozestupem. V případě, že se nepodaří navázat vztah důvěry, je nepravděpodobné, že student s kazatelem bude ochoten probírat niterné problémy (duchovní, vztahové, osobnostní i třeba studijní) a komunikace zůstane na úrovni zdvořilostních frází a obecného dialogu.
- Nedostatečná autenticita – mladí lidé jsou velmi citliví na to, zda je druhý autentický nebo se přetvařuje.
- Přílišná otevřenost – na druhou stranu existují věci, které není vhodné s nimi probírat anebo je třeba je velmi moudře dávkovat (kupříkladu nadměrně kritizovat církev, stěžovat si na manželské problémy apod.).
- Sexualita – pokud kazatel dokáže autenticky naslouchat, může to u děvčat (v případě kazatelek u chlapců) vyvolat neadekvátní odezvu, tedy může docházet k různým přenosům, až k platonickému zamilování. V této oblasti je třeba dbát velmi dobře na hranice. Byť by totiž nedošlo k fatálnímu selhání kazatele, může i náznaky dané osobě ublížit.
- Přetížení – studenti, ač nemusí být zaměstnáni, prochází cyklicky náročnými obdobími (zejména zkouškové), což musí kazatel reflektovat i v intenzitě jejich zapojení. Může se stát, že student nechce kazatele zklamat a přijme zodpovědnost za něco, co mu znemožní např. připravit se řádně na zkoušku. Zapojení do studentských aktivit by nemělo být nadřazeno jiným povinnostem takového člověka.
- Odkládání – u studentů nelze automaticky počítat s tím, že na práci s nimi má kazatel 3, potažmo 5 let. Tato doba může výrazně variovat oběma směry. Proto je dobré snažit se studenty „podchytit" raději v prvním semestru, než snažit se je oslovovat později, kdy již mají vytvořený svůj systém vztahů a trávení času.
- Nevyužití potenciálu – je dobré přemýšlet nad tím, jakým způsobem může kazatel rozvíjet potenciál jednotlivých studentů. Pokud to neudělal tzv. domovský sbor těchto studentů, protože „byly ještě děti", je nejvyšší čas na to, aby byl rozvíjen smysl pro zodpovědnost a radost z dobře vykonané práce, nejlépe ve skupině.
- Duchovní mělčina – není rozumné zůstat pouze u tzv. mostových aktivit. Mají-li tito lidé po vystudování být platnými členy církve, měli by mít prostor ke studiu Bible a diskuzi nad ní i nad obtížnými otázkami, které toto studium přináší.

- Špatný vzor – nelze opomenout, že kazatel je i u této skupiny pod drobnohledem. Neměl by být Mirkem Dušínem, je přece jen taky člověk, ale stále by měl mít na paměti, že je pro mladé i vzorem a autoritou.

MOŽNOSTI, JAK SE STUDENTY PRACOVAT

Z výše uvedeného by se mohlo zdát, že práce se studenty je de facto nemožná, případně je podobná tanci v minovém poli. Nelze popřít, že taková práce je jistě velmi náročná, ale zároveň dává kazateli možnost vychovávat novou generaci křesťanů a pozitivním způsobem ji ovlivňovat. Níže jsou nastíněny některé aktivity, ve kterých autor vidí potenciál tuto skupinu pozitivně ovlivnit.

- Prohlídka města, školy, sboru – v první fázi pomůže zorientovat se místně, ale také najít prvotní kontakty se „sobě rovnými".
- Sportovní aktivity – zejména týmové sporty, ale je možné provozovat i turistiku, běh, vodní sporty a další. Takovéto aktivity umožní poznat se i za jiných okolností než studijních či bohoslužebných. Mohou pomoci navázat kontakt s těmi, kteří mají obavy z duchovního programu a církve.
- Duchovní aktivity – studium Bible (ve skupinách či individuálně), studentské bohoslužby, společná ranní či večerní ztišení (například v přírodě). Prohlubují poznání biblických pravd i prožívání vztahu s Bohem. K individuálním aktivitám tohoto rázu je vhodné přistoupit raději až po navázání důvěry.
- Společné hudební/umělecké aktivity – vhodné pro ty, kteří jsou umělecky založeni nebo nemají rádi sport – jedna z možností, jak navázat kontakt.
- Péče o své okolí / komunitní projekty – Např. úklid lesa nebo vytvoření komunitní zahrádky. Tyto aktivity mají přesah do okolí, pomáhají budovat pocit zodpovědnosti vůči ostatním, zároveň mohou umožnit zažít pocit zadostiučinění.
- Společné sledování kulturních / sportovních událostí – pomáhá vytvořit pocit koheze, uvolňuje napětí.
- Noční aktivity – Dobré na zpestření, není vhodné plánovat je příliš často (narušují cirkadiánní rytmus a zvyšují únavu člověka)
- Individuální pastorační setkání – vhodné na neutrálním místě. V případě osoby opačného pohlaví na místě, které je „na očích" (kavárna, cukrárna, park aj.)

- „Hurá akce“ – měly by vycházet z přirozené aktivity studentů, kdy (např. pomocí sdílení události na soc. sítích) umožní ostatním se připojit. Přirozenou cestou umožní postupně zaujímat pozici aktivního účastníka.
- Víkendové a týdenní aktivity – každá dlouhodobá aktivity by měla mít jasně daný výstup, kterého chce kazatel ve vztahu ke studentům dosáhnout (nacvičit program, umožnit prožít zklidnění apod.)
- Společné učení – má smysl pouze tehdy, když je ve skupině několik studentů stejného oboru. Nemá přímý vliv na práci se studenty, ale může ukázat na to, že je snaha pomoci jim i v „reálném životě“ s jejich praktickými problémy, a to více možnými způsoby.

ZÁVĚR

Je dobré si uvědomit, že práce se studenty není otázkou výplně jejich volného času, není to ani seznam aktivit, které by měl kazatel pro studenty dělat. Taková práce se studenty by dle názoru autora nemohla dlouhodobě fungovat. Práce se studenty je především možností jednotlivé mladé lidi posunout v životě blíže k Bohu a blíže ke službě. Je tedy třeba nejdříve se zamyslet, čeho chci u konkrétního člověka dosáhnout, kam bych jej rád dovedl a přistupovat ke každému individuálně.

PRÁCE S MLÁDEŽÍ

Daniel Stehlík, Patrik Farkač, Juraj Turóci

SLUŽBA MLADÝM LIDEM

V minulosti byla práce s mladými v první řadě definována jako různé organizované setkání, jako například evangelizace, mládežnické setkání nebo bohoslužby. Dnes si ale uvědomujeme, že dlouhodobý vliv vychází v první řadě ze vztahu. Vztah jako láska a věnovaný čas mladým. Je potřeba vytvořit tým lidí, kteří budou pracovat s mladými, ale který ještě předtím vytvoří mezi sebou láskyplné vztahy. Mladý často pozorují lidí v týmu a posuzují církev a evangelium podle nich. Z toho důvodu je třeba vytvořit dobrou komunitu vedoucích ještě dříve, než začneme pracovat s mladými. Dobrý vedoucí mládeže si musí také uvědomit, že bude do určité míry vzorem pro mladé a proto jim musí být dobrým příkladem. Tím, že vedoucí jdou příkladem mladým, tak jim v určité míře představují Boha a proto je třeba, aby se podle toho chovali a hlavně jim dávali bezpodmínečnou lásku i přes jejich chyby. Mladí musí vědět, že je máme rádi, i když udělali chybu. Také je velmi důležité setkávat se s nimi v prostorách, kde se cítí bezpečně. I přesto, že jsou dnes mladí lidé neustále zahlceni informacemi a mnoho věcí si ptá jejich pozornost, tak stále můžeme dát mladým vztah, který nezískají v televizi, internetu nebo jinde.

PROČ PRACOVAT S MLÁDEŽÍ?

Hlavních 10 důvodů, proč pracovat s mládeží:

1. jinak odejdou
2. hledání identity
3. budoucnost církve
4. misijní dosah ven
5. místo v církvi.. je to zdravá součást a má tam patřit
6. přinášejí nový pohled, ducha
7. potřebují duchovní růst
8. růst církve
9. Bible nás k tomu vyzývá
10. radost pozitiva

V církvi je 70 % mladých a také většina žen, ale vedou ji staří muži, kterých je nejméně. Rozdíl mezi církví a sektou je, že v sektě je všechno vážně, a nikdo si nemůže dělat srandu.

- Práce s mládeží je nevyhnutná pro samotné mladé lidi
- Je nástrojem životní orientace a chrání je před mnohými nebezpečími
- Práce s mládeží obohacuje ty, kteří s ní pracují
- Mládež, které se věnujeme, obohacuje sbor a společnost

Na kterou skupinu se zaměřuje evangelizace? Většinou na 30+, církev by se měla taky, tak trochu jako firma, zaměřovat na ty, kdo nejlépe naslouchají.

CHARAKTERISTIKA MLÁDEŽE V DNEŠNÍM SVĚTĚ

Práce s mladými, jako s každou jinou skupinou má svá pro a proti. Mezi ta proti, jakási negativita lze zahrnout kritiku autorit, falešné ponětí svobody, posunuté morální hranice, různé závislosti, jakýkoli odpor vůči formám, život ve virtuální realitě, snadná davová manipulovatelnost a mnohé další. Nutno podotknout, že mezi výhody této skupiny lze zařadit mimo jiné otevřenost vůči novým věcem, nezatíženost tradicemi, odmítání konzumního způsobu života, touhu žít naplno a bez přetvářky, touha po jakýchsi experimentech a další.

VLASTNOSTI MLADÝCH LIDÍ

Podobně lze popsat i vlastnosti mladých lidí. Pro příklad poslouží tabulka:

negatíva	**vlastnosť**	**pozitíva**
bez hraníc	sloboda	bez predsudkov
skúšajú zlé ..závislosti	otvorenosť	skúšajú dobré ..prijímajú
trúfalosť hazard	odvaha	činy, ak nevedia, že sa to nedá, tak to spravia
odmietnúť stare hodnoty	modern svet	prijať nové hodnoty
zosvedštenie	kontakt zo svetom	dosah
parta	priateľstvo	parta
ničenie zboru	boj	riešenie problémov

POTŘEBY DNEŠNÍ GENERACE MLADÝ LIDÍ

Potřeby uvědomované:

- zvědavost
- komplex méněcennosti
- extravagance
- nějaká parta
- dělat hrdinské skutky.

Potřeby skutečné:

- potřeba lásky, odpuštění, nápravy a přijetí
- uvolnění stresu
- uznání a pozornost
- kolektivizace.

Mladí lidé mají mnoho potřeb, které si uvědomují a hledají jejich naplnění. Mají však i množství potřeb skutečných, které si neuvědomují. Pracovník s mládeží musí být dobrý psycholog, aby dokázal tyto potřeby objevit a vést k jejich uvědomění. Naplněním potřeb uvědomovaných se otvírá cesta k uvědomění si potřeb skutečných.

SLOVO – SLUŽBA – SPOLEČENSTVÍ

Tři oblasti aktivit v práci s mládeží, které musí být vyvážené:

	SLOVO **(Mt 5,1.2)**	**SLUŽBA** **(L 9,11)**	**SPOLOČENSTVO** **Mk 6,31; J 2,1.2**
Účel	duchovný rast - podporuje vieru, rozhodnutia....	pre rast v praktickom kresťanstve	rast vo vzťahoch
Prílišný dôraz	Filozofický klub	vyčerpanosť z neustálych aktivít	spoločenský, zábavný klub
Ježiš	Kázal bez aparatúry 5000 mužom... asi vedel niečo o akustike. A keď im káže ľudia potom idú za ním.	Ježiš sa pri službe nezodieral., vedel si aj odpočinúť.	Ježiš sa nerobí taký svätý, aby nešiel na svadbu, a nedal im víno. Pre vzťahy šiel až na hranu.
Praktické námety pre aktivity	Osobné svedectvá – pozvať ľudí (i neveriacich) Vlastné skúsenosti Pozvať z inej cirkvi Pozvať hostí z inej organizácie Navštíviť mládež inej cirkvi	Čistenie mesta, čistenie prírody ADRA návštevy starších, detský domov, ústav pomoc v zbore korešpondenčný kurz KE	Chata hry, súťaže, výlety, šport párty, agapé koncert, kino, divadlo (dôležitosť výberu...)

	Etické témy – z pohľadu Biblie Diskusie na biblické témy, výklad Divadlo – aplikácia bibl. príbehov Biblické hry, biblické súťaže Video, film + diskusia		
ďalšie aktivity	biblické štúdium samostatné čítanie Biblie kázne, prednášky od kapacít-interaktívne zábavné zamerané na mladých aplikácie	organizovať Pathfinder mládežnícke pobožnosti, tvorba vecí napr. na vidieť srdcom čajovňa	parta pathf. vedúcich čajovňa dvojice duchovného rastu skupinky cezobedné zborové „aktivity" pozborové výjazdy
	jasný plán, a ľudia by mali vedieť, čo budú počuť žhavé témy, o ktorých by sa chceli oni rozprávať, aby navrhli☺ ak ideme do iného spoločenstva, tak si to ošahať, čo tam bude... aby oni neboli mimo, a aby my sme na nich neútočili...		

METODIKA PRÁCE S MLÁDEŽÍ

1. Význam kolektivu

- Psychologická potřeba kolektivu
- Rodina nebo parta?
- Význam kolektivu u teenagerů
- Rozhodování pod vlivem kolektivu nebo samostatné rozhodování
- Rozdíly mezi kolektivem mládeže a partou z ulice – konflikt 2 světů

V pubertě parta nahrazuje rodiče, parta na ulici a mládež jsou dva světy, ale i tak mají stejná pravidla, jen je jinak uplatňují.

2. Vedoucí mládeže, jeho úloha a povinnosti

- Poslání: vést mládež k vyváženému rozvoji v oblasti tělesné, duševní i duchovní

- Příprava a zabezpečení programu s vyváženým důrazem na SLOVO, SLUŽBU a SPOLOČENSTVÍ

3. Význam plánování práce s mládeží

- Příprava podkladů pro plány v mládeži – odpovídat na jejich potřeby
- Příprava plánů v kolektivu – mládež je musí přijmout za své, sama je musí naplánovat
- Jasný cíl a směrování – vyváženost
- Pravidelné akce, nepravidelné akce, pobyty, tábory
- Konkrétnost plánů – záměr, cíle, akce
- Přijetí plánů sborem = podpora
- Financování plánů – rozpočet, finanční toky v církvi
- Získání rodičů na podporu plánů

4. Organizování skupiny mládeže ve sboru

- Výbor mládeže – plány a organizace
- Pravidelnost setkání v týdnu
- Prázdninové aktivity v zimě a v létě – pravidelnost

5. Krátkodobé akce

- Důraz na záměr a cíle
- Příprava schůzek:
    - střídání aktivit na schůzkách
    - rozdělení úloh a zapojení
    - přizvávání hostů
- Jiné krátkodobé akce

6. Dlouhodobé akce

Tábory:

- Příprava lokality
- Příprava programu
- Propagace
- Principy ubytování a stravování na mládežnických akcích
- Principy spolupráce s občanskými sdruženími pro práci s dětmi a mládeží

7. Spolupráce s odborníky

- V oblasti profesionálních problémů (psychické trauma, deprese...)
- V teologické oblasti – spolupráce s kazatelem
- Speciální odborná témata

NAVÁZÁNÍ A BUDOVÁNÍ VZTAHU S MLADÝMI LIDMI

Misie orientovaná na SVĚT:

- Prvořadým záměrem je pomoci lidem bez nároku na to, zda se nám to vrátí, nezištně.
- Cíl - pomoci světu
- Důsledek: - růst církve – přichází jako spontánní reakce na službu

Misie orientovaná na CÍRKEV:

- Prvořadým záměrem je dosáhnout oživení církve a její růst, získávání členů
- Cíl: pomoct církvi, oživit sbory
- Důsledek: pomoc lidem, s sebou to přináší pozitiva pro lidi, kteří jsou získaní

7 KROKŮ JAK VYBUDOVAT SKUTEČNÝ VZTAH SE SVÝMI KAMARÁDY A VÉST JE K JEŽÍŠI

Mladí lidé mají množství svých kamarádů, na kterých jim záleží a touží, aby také byli spaseni. Neznají však cestu, jak tyto kamarády vést k víře a probudit v nich duchovní zájem. Posláním pracovníka s mládeží je pomoci mladým lidem odhalit tuto cestu a vést je.

1. Představit si je
2. Modlit se za ně
3. Osobně je navštívit
4. Diskutovat o jejich potřebách
5. Zorganizovat akci prvního kontaktu
6. Živá skupinka mládeže
7. Skupinka s vyváženým programem

PLÁNY A CÍLE ODDĚLENÍ MLÁDEŽE PŘIJATÉ GK

Misijní záměr: Prvořadým zaměřením služby oddělení mládeže je spasení mládeže prostřednictvím Ježíše Krista. Službu mládeži chápeme jako práci organizovanou PRO mládež, S mládeží a PROSTŘEDNICTVÍM mládeže.

Naším posláním je:

- Vést mládež, aby pochopili svoji osobní zodpovědnost a rozvíjeli svůj talent a duchovní dary.
- Vybavit mládež pro službu v rámci církve a společnosti
- Plně zapojit mládež do všech oblastí života a služby církve

Našim cílem je:

1. Zaměřit se na spasení mládeže. Tomuto cíli podřídit všechny aktivity a plány oddělení mládeže.
2. Zabezpečit zvýšení úrovně služby vedoucích mládeže na všech úrovních, získat podporu pro práci s mládeží u církevní administrativy, rodičů a členů sborů.
3. Přizpůsobit svoje programy a zaměření změněným podmínkám ve společnosti, (Aids, chudoba, drogy, děti na ulici, sekularizmus, rodiny s jedním rodičem...) které přímo ovlivňují i naši mládež
4. Zaměřit se na přípravu a vzdělávání vedoucích mládeže na sborové úrovni. Podpořit vznik mládežnických organizací. Iniciovat, aby se církevní vyšší školy a univerzity stali tréninkovými středisky pro přípravu vedoucích mládeže pro lokální sbory.
5. Pružně přizpůsobit práci oddělení mládeže změněným podmínkám mladých lidí v rychle se měnící společnosti, reagovat na potřeby vyplývající ze změn politických, sociálních a ekonomických, které přímo ovlivňují mládež.
6. Rozvinout spolupráci oddělení mládeže s církevní administrativou, kazateli, vychovateli... Sjednotit organizační strukturu práce s mládeží.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Daniel Gomola

SATAN V DÍLE ELLEN GOULD WHITEOVÉ

Daniel Gomola

Úvod a cíl práce

V Bibli můžeme často sledovat při porovnávání Starého a Nového zákona (i v rámci porovnávání jednotlivých částí obou zákonů) princip tzv. progresivní revelace. Princip, který ukazuje na postupné odkrývání informací týkajících se jednotlivých biblických témat. Toto odkrývání může mít kvantitativní i kvalitativní podobu; přidává tedy jak nové informace, tak pomáhá i pochopit v novém světle informace dřívější. Progresivní revelaci lze vnímat i v rámci minoritní systematické disciplíny satanologie. Je na místě si položit otázku, proč se Bůh v dějinách rozhodl tento princip uplatnit – proč lidé v době Gedeóna měli vědět o satanu méně než v době Daniele, a lidé v době Daniele méně než v době apoštola Jana? Předpokládejme, že primárním důvodem uplatnění principu progresivní revelace v případě satanologie je obrana (ochrana) před satanem. Jak se dějiny rozvíjí, znalosti a schopnosti satana se cizelují, jeho možnosti se násobí – na tuto skutečnost je třeba reagovat, předně upozorněním na jeho plány, metody a vůbec opětovným poukázáním na jeho existenci.

Je-li tento předpoklad správný, pak se patrně týká i satanologie Ellen Gould Whiteové (dále jen EGW), kterou vnímám jako další stupeň progresivní revelace. Ačkoliv v drtivé většině EGW vychází z biblické satanologie, tu zpracovává a navíc čtenáře zpátky odkazuje do Bible, přesto přináší několik nových, v Bibli nedohledatelných a Biblí neodvoditelných postřehů, které (biblickou) satanologii obohacují.

Tato práce si klade za cíl pokusit se její satanologii systematizovat, tzn. představit její pohled na satana, na základní fenomény, které se rozhodla akcentovat; stejně tak chce představit i satanologické tituly a schémata, která při popisu satana používá, anebo i nové informace, kterými biblickou satanologii obohacuje.

Korpus a metodologie práce

Korpus, který byl zvolen pro tuto práci, sestává výhradně z knih Ellen G. Whiteové (EGW). Tento fakt rovněž ovlivňuje způsob citace primární literatury, která se pro množství citací v práci i pro tradiční způsob citování děl EGW nebude řídit normou ISO 690:2011, nýbrž v textu bude

zmiňována pouze česká zkratka knihy a strana, která odkazuje na české stránkování (nikoliv na stranu anglického originálu). Knihy, které byly pojaty do korpusu, splňují následující tři podmínky:

a) byly přeloženy do českého jazyka,
b) byly vydány s pomocí nakladatelství Advent-Orion,
c) nebyly čistou kompilací jejích výroků.

Jde o následující knihy:

- [NAD] – Na úsvitu dějin,
- [OSU] – Od slávy k úpadku,
- [TV] – Touha věků,
- [PNL] – Poslové naděje a lásky,
- [VDV] – Velké drama věků,
- [MON] – Myšlenky o naději,
- [CVP] – Cesta k vnitřnímu pokoji,
- [PM] – Perly moudrosti,
- [VYCH] – Výchova,
- [ŽNP] – Život naplněný pokojem.

Velikost korpusu byla zvolena vzhledem k typu práce – uvědomuji si, že důležité informace týkající se satanologie podává EGW i v dalších svých knihách, kupř. v knize Rané spisy (EW 145), kde se zabývá vzhledem satana.[1] Vzhledem k bohatému užívání satanologických titulů ze strany EGW nebylo možné při této práci použít vyhledávač služby ‚The Ellen G. White Writings'.[2] Po přečtení všech výše uvedených knih tedy došlo k vyselektování všech částí, které pracují se satanologií. Tyto části byly následně zapracovány do této práce – došlo jak k jejich syntéze (Ellen White se vyjadřuje k různým satanologickým fenoménům na vícero místech v různých knihách), tak po zvážení kontextu i k následné analýze. Jelikož si však práce klade za cíl v prvé řadě systematizovat satanologii Ellen White, syntéza převažuje nad analýzou. Aby mohlo být pro čtenáře zřejmé, do jaké míry Ellen Whiteová zpracovává právě biblickou satanologii, předchází v této práci satanologie biblická. Představení biblické satanologie bylo zamýšleno jako deskriptivní, nemá tedy za cíl analyzovat jednotlivé zmínky o satanu.

V jádru této práce bude využívána výhradně primární literatura. Sekundární, která by měla jako předmět zkoumání satana v díle EGW, totiž téměř neexistuje. Existují pokusy (většinou ve formě článků) v adventistickém prostředí zpracovat démonologii (s přímým zaměřením na EGW, anebo s využitím děl EGW), mezi to lze zařadit článek *The Demonology of Ellen. G.*

1 WHITE, Ellen G. Early Writings. *Ellen G. White Writings*. [online]. 1882, [cit. 2020-8-21], s. 145. Dostupný z WWW: <https://m.egwwritings.org/en/book/28.786#787>.
2 Myšlen je vyhledávač dostupný z WWW: <https://m.egwwritings.org/>.

White,[3] za nímž stojí Marko Kolic, anebo praktičtěji laděný článek *Ellen White on Confrontation with Evil Spiritual Powers,*[4] který sepsal Marc Coleman. S otázkou démonologie se vypořádává rovněž práce *‚Spiritual Warfare' and ‚Deliverance Ministry' and Seventh-day Adventists.*[5] Též zde můžeme zařadit článek *Demons and deliverance,*[6] jehož autorem je Lyndon K. McDowell. Všechny zmíněné práce jsou zacíleny na démony, teprve sekundárně na satana. Jejich zaměření je většinou praktické, tedy zpracovávají otázku pokušení a služby osvobození (vymítání démonů). Zpracování satanologie EGW je tudíž prozatím pouze na úrovni kompilací jejích citátů, kupř. neoficiální kompilace *Lucifer–How Art Thou Fallen?,*[7] která v patnácti kapitolách (jako např. Satan's Hosts, Satan's Methods, Lucifer's Sentence či Satan's End) shrnuje nejznámější citáty o satanovi z pera EGW, anebo na úrovni článků, které zpracovávají pouze vybraný satanologický prvek u EGW – zde lze zařadit kupř. článek týkající se vnímání kozla pro Azázela ve spisech EGW *The Scapegoat in the Writings of Ellen G. White,*[8] za kterým stojí Alberto R. Timm.

1. ELLEN GOULD WHITEOVÁ A SATANOLOGIE

Ellen G. Whiteová (1827–1915),[9] jak již bylo zmíněno, velmi často pracuje ve svých spisech se satanologickou látkou (zmínky o satanu lze vysledovat v každé z jejích 24(+2) knih). V této kapitole bych rád představil faktory, které mohly akcentaci tohoto tématu ovlivnit/zapříčinit, jakož i poukázal, jak EGW sama satanologickou látku vnímala.

Faktory, které patrně přispěly k akcentaci satanologické látky:

1. Vidění o Velkém sporu z roku 1858 – v rámci tohoto vidění, které bylo též zdrojem nové látky, jíž satanologii obohacuje, jí byl podrobněji představen konflikt mezi Kristem a satanem. Satanologie je

3 KOLIC, Marco. The Demonology of Ellen G. White. *Journal of Adventist Mission Studies*. 2009, Vol. 5, No. 2, s. 98–105.
4 COLEMAN, Marc. Ellen White on Confrontation with Evil Spiritual Powers. *Journal of Adventist Mission Studies*. 2015, Vol. 11, No. 2, s. 95–104.
5 "Spiritual Warfare" and "Deliverance Ministry" and Seventh-day Adventists. *A report of the Biblical Research Institute*. [online]. 1983 [cit. 2020-8-17]. Dostupný z WWW: <http://www.sdanet.org/atissue/warfare/bri.htm>.
6 McDOWELL, Lyndon K. Demons and deliverance. *Ministry Magazine* [online]. 1987, April [cit. 2020-817]. Dostupný z WWW: <https://www.ministrymagazine.org/archive/1987/04/demons-and-deliverance>.
7 WHITEOVÁ, Ellen G. *Lucifer–How Art Thou Fallen?* New York: TEACH Services, 2007.
8 TIMM, Alberto R. The Scapegoat in the Writings of Ellen G. White. *Ministry Magazine* [online]. 2013, October [cit. 2020-8-17]. Dostupný z WWW: <https://www.ministrymagazine.org/archive/2013/10/thescapegoat-in-the-writings-of-ellen-g.-white1#note16>.
9 Pro její životopis viz souhrn z pera jejího vnuka WHITE, Arthur L. Ellen G. White – A Brief Biography. *Ellen G. White Estate* [online]. [cit. 2020-8-21]. Dostupný z WWW: <https://whiteestate.org/about/egwbio/#faq2475149e-93d7-476d-b7bc-dbe100ce84c0>.

samozřejmě neodmyslitelnou součástí tématu Velkého sporu, který patří dle George Knighta k jejím sedmi nejdůležitějším důrazům.[10]

2. Osobní zkušenost se satanem – v návaznosti na vidění o Velkém sporu zažívá útok satana, který se snaží zabránit, aby se o přijaté informace dělila skrze sepsání knihy. Původce útoku jí je potvrzen andělem v následujícím vidění (viz 3SM 99).[11]
3. Přijetí role – její spisy byly a jsou v rámci Církve adventistů sedmého dne vnímány jako ty, jež „promlouvají s prorockou autoritou",[12] proto lze očekávat, že za tímto důrazem stojí Bůh.

Satanologie pro EGW není předmětem fasinace – satan je pro ni poražený nepřítel (viz ŽNP 41). Proč vnímá satanologii jako natolik důležitou, že ji akcentuje, lze vyvodit i z několika jejích vyjádření, které pochází z korpusu této práce:

- satanské síly působí „stále intenzivněji" (ŽNP 66),
- znalost Bible, jejíž součástí je i satanologie, slouží jako ochrana před satanem (ŽNP 238–239),
- samotná optika, kterou satanologie nastavuje, člověku dle EGW též pomáhá chovat se k druhým tak, jak nám Kristus velí (viz ŽNP 85), tzn. umožňuje křesťanu nepřátelsky se chovajícího či smýšlejícího člověka vnímat nikoliv jako nepřítele, nýbrž jako oběť nepřítele, kterou je na místě nepříteli vzít,
- satan je se svými anděly lidem neustále nablízku (viz PM 19, anebo její snahu převyprávět biblické příběhy tak, aby jeho přítomnost mohla akcentovat – kupř. v NUD 66, kde popisuje příběh o Abrahamovi: „V uších mu zněl příkaz, který ho měl zanechat bezdětným. Satan byl nablízku.", anebo v NUD 83, kde popisuje příběh o Jákobovi: „Obával se, že navždy ztratil požehnání, které mu Bůh chtěl dát. Satan byl nablízku a dorážel na něj se svými pokušeními.",
- eschatologizace biblických příběhů – vybrané biblické příběhy, které pracují se satanologickým materiálem, se dle EGW budou „s velikou naléhavostí" týkat Božího lidu „žijícího v době před velikým dnem soudu." (OSU 221),

10 KNIGHT, George. *Setkání s Ellen Whiteovou*, Praha: Advent-Orion, 2001, s. 85–86.
11 WHITE, Ellen G. Selected Messages Book 3. *Ellen G. White Writings*. [online]. 1980, [cit. 2020-8-21], s. 145. Dostupný z WWW: <https://m.egwwritings.org/en/book/100.574>.
12 *Ústava Církve adventistů sedmého dne*. Praha: Církev adventistů sedmého dne, 2019, s. 58.

- paradigma buď/anebo, pokud jde o nadvládu člověka: „Každý z nás je pod vládou jedné nebo druhé mocnosti, které bojují o svrchovanost v tomto světě. Jiná možnost není." (TV 205).

Satanologie je u EGW výsostně praktická – její jednotlivé zmínky o satanovi mají člověka vést k tomu, aby přestal spoléhat na vlastní schopnosti a aby si vypěstoval hlubokou závislost na Bohu (viz OSU 28).

2. PŘEHLED BIBLICKÉ SATANOLOGIE

Pro možnost srovnání, do jaké míry je pojetí satanologie ze strany EGW v souladu s biblickým pojetím, následuje krátký průřez biblickou satanologií (nejde však o systematizaci).[13] Tento průřez zmiňuje jen ta místa, která se přímo pojí se satanem a abstrahuje od těch, která se týkají démonů, ačkoliv lze jistě mnohou démonologickou biblickou látku aplikovat zpětně i na satana.

2.1. Starozákonní satanologie

Ve SZ se s přímým zmíněním satana setkáme pouze ve třech knihách: 1. Paralipomenon, Jób a Zacharjáš. Na jiných místech je sice použit v hebrejštině totožný termín, ale má obecný význam a v konečném důsledku se za ním skrývá buď člověk (1S 29,4),[14] anebo Hospodinův posel (Nu 22,22). V takovém případě většinou překladatelé (ČEPu) volí termín ‚protivník'. Další čtyři knihy SZ sice řeší satana, avšak neoznačují jej tímto termínem: Genesis, Izajáš,

Ezechiel, Žalmy (sporné je místo v Ž 109,6, které někdy do satanologie bývá zahrnováno).[15]S námitkou by zde mohla být přičleněna i zmínka o ochránci perského království z Da 10,13, který nese nadlidské rysy.[16]

Poprvé se satanem, který využívá jako médium hada, setkáváme v Gn 3,1 (identifikace se satanem je však možná až zpětně). Nachází se zde dvě satanovy přímé řeči: 1. otázka: „Jakže, Bůh vám zakázal jíst ze všech stromů v zahradě?" (Gn 3,1) a 2. ujištění: „Nikoli, nepropadnete smrti. Bůh však ví, že v den, kdy z něho pojíte, otevřou se vám oči a budete jako Bůh znát dobré i zlé." (Gn 3,4–5).

---

13 Kvalitní přehled systematizované satanologie poskytuje WILLMINGTON, Harold. The Doctrine of Satan. *Theological Studies*. 2018, Vol. 5. [cit. 2020-8-17]. Dostupný z WWW: <https://digitalcommons.liberty.edu/ cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=lucifer_file>, anebo RYRIE, Charles C. *Základy teologie*. Třinec: Biblos, 1994, s. 149–172.

14 Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona, Český ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 1993.

15 Viz DOUGLAS, James Dixon et al. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 2017, s. 907. 16 Viz RYRIE, Charles C. *Základy teologie*. Třinec: Biblos, 1994, s. 156.

V 1Pa 21,1 se dočítáme, že satan povstal proti Izraeli a podnítil Davida, aby sečetl Izraele.

V Jb 1–2 (konkrétně v Jb 1,6–9.12 a v Jb 2,1–4.6–7) je popsán příchod satana do nebeské rady mezi syny Boží. Při tomto příchodu je Bohem konfrontován otázkou, odkud přichází, načež následuje přímá řeč satana: „Procházel jsem zemi křížem krážem." (Jb 1,7; podobně Jb 2,2). Následuje spor Boha a satana o Jóba a jeho bezúhonnost (a Boží charakter), v rámci něhož satan dostává možnost vztáhnout postupně ruku na vše, co Jóbovi patří (Jb 1,12), a následně i na Jóba s podmínkou ušetření jeho života (Jb 2,6). Z těchto dvou kapitol lze vyčíst: (a) satanovu moc pracovat s nemocemi (viz Jb 2,7), přírodními jevy (viz Jb 1,19), nadpřirozenými jevy (viz Jb 1,16), lidskou myslí (viz Jb 1,15), (b) omezení satanovy činnosti Božím svolením (viz Jb 1,12).

V Za 3,1 je satan představen jako Jóšuův žalobce, který mu stojí po pravici. V následujícím verši je Bohem napomenut: „Hospodin ti dává důtku, satane, důtku ti dává Hospodin, který si vyvolil Jeruzalém. Což to není oharek vyrvaný z ohně?" (Za 3,2).

V Iz 14 se setkáváme s popisem babylónského krále. Tento popis je však protkán vrstvou, která odkazuje k nadlidské bytosti, která stojí za babylónským králem (především jde o část Iz 14,12–17).[16] Satan je zde označen jako třpytivá hvězda či jitřenky syn (viz Iz 14,12). Rovněž je zde popsána jeho touha a důvod svržení stylizovaným monologem v srdci: „Vystoupím na nebesa, vyvýším svůj trůn nad Boží hvězdy, zasednu na Hoře setkávání na nejzazším Severu. Vystoupím na posvátná návrší oblaků, s Nejvyšším se budu měřit." (Iz 14,13–14).

V Ez 28 je popisován týrský vévoda a jeho osud – v popisu se opět nachází vrstva, která obsahuje satanologické prvky a ukazuje na toho, který stál za týrským vévodou (především v části Ez 28,12–19, tedy v tzv. žalozpěvu nad týrským králem). V Ez 28 je satan spojen s hudbou (bubínky a flétny v Ez 28,13) a s andělským řádem cherubů (cherub ochránce v Ez 28,14).

2.2. Novozákonní satanologie

V NZ, jak si všímá Ryrie,[17] se o satanu zmiňuje každý z novozákonních autorů.

16 Pro diskuzi o možnostech vnímání satana v daném popisu viz RYRIE, Charles C. *Základy teologie*. Třinec: Biblos, 1994, s. 158–159.
17 RYRIE, Charles C. *Základy teologie*. Třinec: Biblos, 1994, s. 151.

2.2.1. Evangelia

Matoušovo evangelium – Poprvé potkáme satana v Novém zákoně u Mt 4,1 – použit je pojem ‚ďábel'. Ježíš měl být od něj pokoušen – ďábel k němu přistupuje až ve chvíli, kdy Ježíš vyhladoví. První satanovu řeč (uveden je jako ‚pokušitel') nacházíme v Mt 4,3: „Jsi-li Syn Boží, řekni, ať z těchto kamenů jsou chleby." Z celé perikopy o Ježíšově pokušení (Mt 4,1– 11) se mimo jiné o satanu dovídáme, že je schopen člověka přenést (Ježíše bere do svatého města a staví jej na vrcholek chrámu či jej přemístí na vysokou horu) a vytvořit v něm vjem (Ježíši ukázal všechna království světa i jejich slávu). V Ježíšově třetí odpovědi satanovi zazní poprvé označení ‚satan'. Tato pasáž nám rovněž ukazuje, že satanovo pokušení přichází ve vlnách a není konstantní (v. 11 nás upozorňuje na to, že ho ďábel po třetím pokušení opustil). V rámci modlitby Otčenáš se nachází v Mt 6,13 vazba ‚od zlého', kterou lze vyložit jako vazbu odkazující na satana (viz Mt 13,19). V řeči farizeů zazní na Ježíšovu adresu slova: „On nevyhání démony jinak než ve jménu Belzebula, knížete démonů." (Mt 12,24b). Belzebul či kníže démonů je v tomto kontextu satan. To vyplývá i z Ježíšovy odpovědi, kdy farizeům namítá, že vyhání-li satan satana, pak je v sobě rozdvojen. Metaforicky lze vnímat jako satana i onoho ‚siláka', kterého Ježíš ve své odpovědi zmiňuje – tedy silného muže, kterého je nutné nejprve spoutat, než dojde k vyloupení jeho domu. V podobenství o rozsévači charakterizuje Ježíš satana jako toho, který přichází a „vyrve, co bylo zaseto do jeho srdce" – myšleno u toho, u kterého bylo zaseto podél cesty (Mt 13,19). Ježíš zde satana nazývá tím zlým. V následujícím podobenství Ježíš satana, který zasel plevel, označuje jako nepřítele (Mt 13,25). Plevel charakterizuje jako ‚syny toho zlého' (Mt 13,38). Konečně jej označuje též jako ďábla (Mt 13,39). Na Petrovu výzvu „Buď toho uchráněn, Pane, to se ti nemůže stát!" (Mt 16,22) Ježíš odpovídá: „Jdi mi z cesty, satane! Jsi mi kamenem úrazu, protože tvé smýšlení není z Boha, ale z člověka!" (Mt 16,23). V Mt 25,41 se dovídáme o věčném ohni, který je připraven pro ďábla a jeho anděly.

Markovo evangelium – První satanologický titul, který u Marka zazní, je satan (Mk 1,13); Marek se na rozdíl od zbývajících synoptiků omezuje pouze na konstatování, že satan Ježíše pokoušel. Větu „Je posedlý Belzebulem. Ve jménu knížete démonů vyhání démony." Marek klade do úst zákoníkům (Mk 3,22). Ve verši Mk 3,30 vytváří spojnici mezi ‚posedlý Belzebulem' a ‚nečistým duchem': „To pravil, protože řekli: ‚Má nečistého ducha.'". V podobenství o rozsévači je satan označen přímo jako satan, jenž „bere slovo do nich zaseté" (Mk 4,15). Další zmínka o satanu se nachází v pokárání Petra: „Jdi mi z cesty, satane;" (Mk 8,33b).

Lukášovo evangelium – První satanologický titul, který Lukáš použije je ‚ďábel', když zmíní, že pokoušel Ježíše (Lk 4,2). Následně uvádí přímou řeč,

kterou ďábel pronesl: „Jsi-li Syn Boží, řekni tomuto kamení, ať je z něho chléb." (Lk 4,3). Po Ježíšově odpovědi ďáblovi následuje konstatování, že ho ďábel „vyvedl vzhůru, v jediném okamžiku mu ukázal všechna království země a řekl: ‚Tobě dám všechnu moc i slávu těch království, poněvadž mně je dána, a komu chci, tomu ji dám: Budeš-li se mi klanět, bude to všechno tvé.'" (Lk 4,5–7). Po další Ježíšově odpovědi následuje poslední přímá řeč satana: „Pak ho ďábel přivedl do Jeruzaléma, postavil ho na vrcholek chrámu a řekl mu: ‚Jsi-li Syn Boží, vrhni se odtud dolů; vždyť je psáno „andělům svým dá o tobě příkaz, aby tě ochránili" a „na ruce tě vezmou, abys nenarazil nohou svou na kámen".'" (Lk 4,9–11). Celá perikopa, která se na satana odkazuje pouze pomocí termínu ‚ďábel', končí konstatováním, že „Když ďábel skončil všechna pokušení, odešel od něho až do dané chvíle." (Lk 4,13). I ve výkladu podobenství o rozsévači označuje Lukáš satana jako ďábla, který přichází a u lidí, u nichž bylo zaseto podél cesty „bere slovo z jejich srdcí, aby neuvěřili a nebyli zachráněni." (Lk 8,12). Na radostné zvolání sedmdesáti: „Pane, i démoni se nám podrobují ve tvém jménu." (Lk 10,17) jim Ježíš dle Lukáše odpověděl, „Viděl jsem, jak satan padá z nebe jako blesk. Hle, dal jsem vám moc šlapat po hadech a štírech a po veškeré síle nepřítele, takže vám v ničem neuškodí. Ale neradujte se z toho, že se vám podrobují duchové; radujte se, že vaše jména jsou zapsána v nebesích." (Lk 10,18–20). V Lk 11,15 o Ježíši někteří řeknou, že vyhání démony ve jménu Belzebula, knížete démonů. Ježíš na toto nařčení odpovídá slovy:

> *„Každé království vnitřně rozdělené pustne a dům za domem padá. Je-li i satan v sobě rozdvojen, jak bude moci obstát jeho království? Říkáte přece, že vyháním démony ve jménu Belzebula. Jestliže já vyháním démony ve jménu Belzebula, ve jménu koho je vyhánějí vaši žáci? Proto budou oni vašimi soudci. Jestliže však vyháním démony prstem Božím, pak už vás zastihlo Boží království." (Lk 11,17b–20).*

Patrně odkazuje na satana, když hovoří o silném muži, jehož majetek je v bezpečí, střeží-li svůj palác „v plné zbroji" (Lk 11,21), avšak „Napadne-li ho však někdo silnější a přemůže ho, vezme mu všechnu jeho zbroj, na kterou spoléhal, a kořist rozdělí." (Lk 11,22). O ženě, která byla úplně sehnutá a nemohla se napřímit, Ježíš prohlásil, že ji satan držel „spoutanou po osmnáct let" a o jejím uzdravení mluví jako o vysvobození z pout (Lk 13,16). V Lk 22,3 máme zmínku o tom, že „tu vstoupil satan do Jidáše", který následně „odešel, aby se domluvil s velekněžími a veliteli stráže, že jim ho zradí." (Lk 22,4). Po obřadu večeře Páně Ježíš Petru řekne: „Šimone, Šimone, hle, satan si vyžádal, aby vás směl tříbit jako pšenici. Já jsem však za tebe prosil, aby tvá víra neselhala; a ty, až se obrátíš, buď posilou svým bratřím." (Lk 22,31–32).

Janovo evangelium – Zmínka o satanu přichází v Janově evangeliu teprve v 6. kapitole, kde si Ježíš odpoví na svou řečnickou otázku: „Ježíš jim

odpověděl: ‚Nevyvolil jsem si vás dvanáct? A přece jeden z vás je ďábel.' Mínil Jidáše, syna Šimona Iškariotského. Ten ho totiž měl zradit, jeden z Dvanácti." (J 6,70–71). V 8. kapitole poté Ježíš Židům, kteří jej chtějí zabít, řekne, že jejich otec je ďábel: „Váš otec je ďábel a vy chcete dělat, co on žádá. On byl vrah od počátku a nestál v pravdě, poněvadž v něm pravda není. Když mluví, nemůže jinak než lhát, protože je lhář a otec lži." (J 8,44). Ve 12. kapitole, kde je Ježíš vysvětluje smysl slov, která Otec pronesl z nebe, zmíní poprvé satanův titul ‚vládce tohoto světa', který je charakteristický pouze pro Janovo evangelium: „Nyní je soud nad tímto světem, nyní bude vládce tohoto světa vyvržen ven." (J 12,31). Ve 13. kapitole můžeme číst: „Když byli u večeře a ďábel již vložil do srdce Jidáše Iškariotského, syna Šimonova, aby ho zradil, Ježíš vstal od stolu a vědom si toho, že mu Otec dal všecko do rukou a že od Boha vyšel a k Bohu odchází, odložil svrchní šat, vzal lněné plátno a přepásal se; pak nalil vodu do umyvadla a začal učedníkům umývat nohy a utírat je plátnem, jímž byl přepásán." (J 13,2–5). Teprve ve 27. verši 13. kapitoly zazní označení satan: „Tehdy, po té skývě, vstoupil do něho satan." (J 13,27a). Ve 14. kapitole opět z Ježíšových úst zazní označení satana jako ‚vládce tohoto světa': „Již s vámi nebudu mnoho mluvit, neboť přichází vládce tohoto světa. Proti mně nic nezmůže." (J 14,30). Potřetí tento titul zazní v 16. kapitole: „On přijde a ukáže světu, v čem je hřích, spravedlnost a soud: Hřích v tom, že ve mne nevěří; spravedlnost v tom, že odcházím k Otci a již mne nespatříte; soud v tom, že vládce tohoto světa je již odsouzen." (J 16,8-11).

2.2.2. Skutky apoštolů

V Sk 5,3-4 zazní zmínka o satanu v Petrově otázce Ananiáši: „Ananiáši, proč satan ovládl tvé srdce, že jsi lhal Duchu svatému a dal stranou část peněz za to pole? Bylo tvé a mohl sis je přece ponechat; a když jsi je prodal, mohl jsi s penězi naložit podle svého. Jak ses mohl odhodlat k tomuto činu? Nelhal jsi lidem, ale Bohu!" Petr ve své řeči Kornéliovi a jeho domu mimo jiné o Bohu prozradí, že „obdařil Ježíše z Nazareta Duchem svatým a mocí, Ježíš procházel zemí, všem pomáhal a uzdravoval všechny, kteří byli v moci ďáblově, neboť Bůh byl s ním." (Sk 10,38). Pavel ve Sk 13,10 osloví Elymase (Barjezuse) vedle jiných označení i „synu ďáblův". Ve své obhajobě před Agrippou Pavel zmíní, že mu Bůh slíbil, že jej bude chránit před izraelským národem i před pohany, k nimž ho posílá, aby „otevřel jejich oči a oni se obrátili od tmy ke světlu, od moci satanovy k Bohu" (Sk 26,18).

2.2.3. Pavlovy listy

Velké listy (Ř, 1/2K, Ga, 1/2Te)

List Římanům – V závěrečné kapitole tohoto Pavlova listu nacházíme ujištění: „Bůh pokoje brzo srazí satana pod vaše nohy." (Ř 16,20).

1. list Korintským – V 1K 5 Pavel vybízí Korintské k tomu, aby člověka, který žije s ženousvého otce, vydali satanu „ke zkáze těla, aby duch mohl být zachráněn v den Páně." (1K 5,5). V 1K 7 poté, co Pavel radí manželům, aby se neodpírali jeden druhému, přidává výjimku: „leda se vzájemným souhlasem a jen na čas, abyste byli volni pro modlitbu." Následně však vysvětluje, že je nutné se vrátit k předchozímu neodpírání se, jinak satan využije situace, která vznikne: „Potom zase buďte spolu, aby vás satan nepokoušel, když byste se nemohli ovládnout." (1K 7,5).

2. list Korintským – V 2K 2,11 je zmíněna satanova úskočnost, kterou, tvrdí Pavel, Korintští ion, znají: „Komukoli něco odpustíte, odpustím i já. A když já něco odpouštím – mám-li co odpouštět – činím to před tváří Kristovou kvůli vám, aby nás satan neobelstil; jeho úskočnost přece známe." (2K 2,10–11). V 2K 4,4 je satan nazván Bohem tohoto světa, bytostí, která oslepila lidem jejich nevěřící mysl. Jedinečný titul dává v NZ Pavel satanu v 2K 6,15 – Beliál. V 2K 11,3 zmiňuje satana jako hada, který oklamal Evu. Z 2K 11,14 pochází tvrzení, že se satan „převléká za anděla světla" – Pavel se tímto tvrzením snaží ukázat, že není důvod se divit, že se satanovi služebníci (rovněž termín použitý v 2K 11,15) převlékají za služebníky spravedlnosti, když se sám satan převléká za anděla světla. 2K 12,7 zmiňuje osten, který byl Pavlovi dán do těla, aby se nepovyšoval – v tomtéž verši jej Pavel označuje termínem ‚posel satanův'. Jeho činnost charakterizuje poměrně spoře jen jako srážení.

List Galatským – Neobsahuje satanologické prvky.

1. list Tesalonickým – V 1Te 2,18 Pavel zmiňuje, že si přál (se svými druhy) Tesalonické vícekrát navštívit, ale že tak neučinil, neboť satan mu v tom vždy zabránil. V 1Te 3,5 Pavel píše, že poslal k Tesalonickým Timotea, protože chtěl poznat, zdali je pokušitel nesvedl. Pavel zde používá termín, který je použit už jen u Mt 4,3.

2. list Tesalonickým – V 2Te 2,9 Pavel mluví o tom zlém, který přijde ‚v moci satanově'.

Listy napsané z vězení (Flp, Kol, Flm, Ef)

List Filipským / Koloským / Filemonovi – Neobsahují satanologické prvky.

List Efezským – Jako satanologický prvek lze vnímat titul ‚vládce nadzemských mocí' z Ef 2,2, kterého jsme dle Pavla poslouchali, když jsme

byli mrtvi pro své viny a hříchy, v nichž jsme dříve žili. Pavel o něm píše, že působí dosud v těch, kteří vzdorují Bohu. Dále Pavel zmiňuje slavnou radu nenechat nad svým hněvem zapadnout slunce (Ef 4,26). V závěsu dodává „a nedopřejte místa ďáblu." (Ef 4,27). Nejklíčovější pasáž je však v Ef 6,10–17, kde popisuje prvky plné Boží zbroje, kterou si mají věřící obléct, aby „mohli odolat ďáblovým svodům." (Ef 6,11). Pavel však satana s pomocí titulu ‚ten Zlý' zmiňuje pouze u štítu víry, když k němu dodává „jímž byste uhasili všechny ohnivé střely toho Zlého." (Ef 6,16).

Pastorální listy (1-2 Tm a Tt)

1. list Timoteovi – Pavel zmiňuje dva muže, kterými jsou Hymenaios a Alexandr, které „vydalsatanu, aby se odnaučili rouhat" (1Tm 1,20). Ve svém katalogu předpokladů pro biskupský úřad Pavel uvádí, že nemá být nově pokřtěný, aby „nezpyšněl a nepropadl odsouzení ďáblovu." (1Tm 3,6) a zároveň musí mít rovněž dobrou pověst „u těch, kdo jsou mimo církev, aby neupadl do pomluv a ďáblových nástrah." (1Tm 3,7). O některých mladších vdovách prohlašuje: „Některé totiž se již daly na satanovu cestu." (1Tm 5,15), čímž pravděpodobně odkazuje zpět k tomu, co zachycuje 1Tm 5,13: „Zároveň si navykají zahálet a chodit po návštěvách. A nejen zahálet, nýbrž i klevetit, plést se do cizích věcí a mluvit, co se nepatří.".

2. list Timoteovi – O svých odpůrcích Pavel píše, že „Snad jim dá Bůh, že se obrátí, poznajípravdu a vzpamatují se z ďáblových nástrah, do kterých se dali polapit, když podlehli jeho vůli." (2Tm 2,25–26).

List Titovi – Neobsahuje satanologické prvky.

2.2.4. List Židům

Autor listu Židům vysvětluje, proč se Ježíš stal jedním z nás – Žd 2,14: „Protože děti spojuje krev a tělo, i on se stal jedním z nich, aby svou smrtí zbavil moci toho, kdo smrtí vládne, totiž ďábla, a aby tak vysvobodil ty, kdo byli strachem před smrtí drženi po celý život v otroctví."

2.2.5. Katolické listy

List Jakubův – Jakub přichází s myšlenkou vzepření se ďáblu [řec. ἀνθίστημι], kterou], kterou vyjadřuje výzvou: „Vzepřete se ďáblu a uteče od vás, přibližte se k Bohu a přiblíží se k vám." (Jk 4,7).

1. list Petrův – Petr vybízí své čtenáře:

> *„Buďte střízliví! Buďte bdělí! Váš protivník, ďábel, obchází jako ‚lev řvoucí' a hledá, koho by pohltil. Vzepřete se mu, zakotveni ve víře, a pamatujte, že vaši bratří*

všude ve světě procházejí týmž utrpením jako vy. A Bůh veškeré milosti, který vás povolal ke své věčné slávě v Kristu, po krátkém utrpení vás obnoví, utvrdí, posílí a postaví na pevný základ." (1Pt 5,8–10).

1. list Petrův – Ačkoliv obsahuje obecně démonologické prvky, satanologické se v němnenachází.

2. list Janův – Mládencům píše, že „zvítězili nad Zlým." (1J 2,13). O verš dál vysvětluje proč: „Napsal jsem vám, mládenci, že jste silní a slovo Boží ve vás zůstává, a tak jste zvítězili nad Zlým." (1J 2,14). V 1J 3,8 píše, že ten, kdo se dopouští hříchu, je „z ďábla, protože ďábel od počátku hřeší.". Navíc: Syn Boží se zjevil, „aby zmařil činy ďáblovy." (1J 3,8). V 1J 3,10 zmiňuje „děti ďáblovy". V závěru svého listu Jan ujišťuje čtenáře, že „nikdo, kdo se narodil z Boha, nehřeší, ale Syn Boží jej chrání a Zlý se ho ani nedotkne." (1J 5,18) a též že „celý svět je pod mocí Zlého" (1J 5,19). V listu se zmiňuje I ‚duch antikristův' (1J 4,3) či ‚antikrist' (1J 2,18.22), patrně však Jan nemá na mysli konkrétně osobu satana, ačkoliv ví, že jistě je v pozadí toho, koho tímto termínem označuje.

3. list Janův / 3. list Janův – Neobsahují satanologické prvky.

List Judův – Tento list zmiňuje ďáblovu při o Mojžíšovo tělo a Kristova slova na ďáblovu adresu: „Potrestej tě Hospodin." (Ju 9). Juda též hovoří o andělích, patrně démonech, kteří si „nezachovali své vznešené postavení, ale opustili určené místo" (Ju 6) – řadí se k nim i satan, tudíž i pro něj platí, že je držen „ve věčných poutech v temnotě pro veliký den soudu." (Ju 6).

2.2.6. Zjevení

Satanologické prvky se nachází již v dopisech sedmi církvím (konkrétně jde o Smyrnu,

Pergamon, Thyatiry a Filadelfii): Zj 2,9 zmiňuje ‚spolek satanův', Zj 2,13 poté ‚trůn satanův' – v témž verši Jan vypovídá, že Antipas byl zabit „tam, kde bydlí satan". Zj 2,24 zmiňuje ‚hlubiny satanovy'. Zj 3,9 zmiňuje ty „kdo jsou ze synagógy satanovy". Jako satan se vykládá i ‚anděl propasti' ze Zj 9,11, král, který je nazýván hebrejsky Abaddon, tedy Hubitel.

Stěžejní je však pro satanologii 12. kapitola této knihy – nejen pro svůj katalog titulů, ale i pro spojení satana se svými anděly a spor s Kristem. Satan je zde označen jako ‚veliký ohnivý drak' (Zj 12,3), ‚drak' (Zj 12,4.7.8.13.16.17.18), ‚veliký drak' (Zj 12,9), ‚ten dávný had' (Zj 12,9), ‚had' (Zj 12,14.15), ‚ďáběl' (Zj 12,9.12), ‚satan' (Zj 12,9) a ‚žalobce našich bratří' (Zj 12,10). Ve Zj 13,4 se dovídáme, že lidé budou klekat před drakem, a to „protože dal té šelmě svou moc" (Zj 13,4). Zj 13,11 hovoří o jiné šelmě, která mluvila jako drak. Zj 16,13 popisuje událost, kdy z úst draka, dravé šelmy

a lživého proroka vystoupí tři nečistí duchové, podobní ropuchám. Dravá šelma nachové barvy ze Zj 17,3 se rovněž vykládá jako satan.

Další stěžejní kapitolou pro satanologii je 20. kapitola této knihy, kde je řeč o spoutání satana (i zde je katalog jeho titulů Zj 20,2) a jeho uvržení do propasti (Zj 20,1–3) a následném propuštění po dovršení tisíce let (Zj 20,7–9) a uvržení do jezera (Zj 20,9–10).

3. SATANOLOGIE V DÍLE ELLEN WHITEOVÉ

3.1. Satanologická terminologie

Při svém satanologickém popisu (charakterizování satana) volí EGW pro tuto bytost různé tituly. Nejčastější jsou bezpochyby dva následující: ‚satan' a ‚nepřítel'. Kromě těchto dvou používá celou řadu dalších. Jak biblických (kupř. ‚ďábel'), tak i mimobiblických (kupř. ‚arciodpadlík'), jak vzácných (kupř. ‚Beliál'), tak i běžných (kupř. ‚ďábel'), jak jednoduchých (kupř. ‚drak'), tak i rozvitých (kupř. ‚nepřítel Boha i člověka'). Prozatím nebyl učiněn pokus analyzovat tyto tituly a sledovat, co stálo za jejich volbou. Pravděpodobně stojí za většinou běžných titulů stylistický faktor. Zatímco za vzácnějšími tituly (ve smyslu četnosti) jako kupř. ‚mistr podvodu' či ‚Beliál' stojí snaha podpořit bezprostředně vyjadřovanou myšlenku. Jisté tituly používá skrze citaci biblických míst jako kupř. v NUD 24: „Satan se stal ‚bohem tohoto světa' (2K 4,4)." (podobně pracuje s titulem ‚žalobce našich bratří' v OSU 220). Někdy též uvádí vícero titulů za sebou – kupř. titul ‚satan' tak buď následuje (v CVP 18 po titulu ‚nepřítel dobra'), anebo předchází (v CVP 20 před titulem ‚Boží nepřítel'). Vedle titulu ‚satan' patří mezi nejoblíbenější jednoznačně ‚nepřítel'; z přídavných jmen, jimiž tituly rozvíjí, to je ‚velký'; z předpon jde o ‚arci-'.

Níže následuje seznam všech titulů s odkazy:

- jednoduché: ‚satan' (ŽNP 235), ‚duch' (TV 279), ‚nepřítel' (MB 15), ‚Beliál' (OSU 21), ‚Zlý' (NUD 325), ‚ďábel' (ŽNP 178), ‚drak' (OSU 221), ‚arciodpadlík' (NUD 309), ‚arcizrádce' (NUD 227), ‚Lucifer' (NUD 9) – titul využíván pro popis satana i po, nikoliv jen před jeho svržením!, ‚pokušitel' (PM 20), ‚přestupník' (NUD 19), ‚zhoubce' (NUD 249), ‚svůdce' (VYCH 16), ‚vrah' (TV 299), ‚lhář' (TV 299),
- rozvité: ‚duch tmy' (NUD 334), ‚zlovolný duch' (NUD 331), ‚velký svůdce' (NUD 123), ‚velký rebel' (NUD 126), ‚velký podvodník' (OSU 120), ‚velký odpadlík' (PM 163), ‚velký odpůrce' (VDV 32), ‚Boží odpůrce' (VDV 40), ‚první a největší odpadlík' (TV 407) ‚žalobník bratří' (PM 76), ‚mistr podvodu' (PNL 127), ‚veliký podvodník a lhář' (TV 314), ‚první velký vzbouřenec' (TV 489), ‚otec lži' (VDV 41),

- ‚původce všeho zla' (VDV 225),
- se základem ‚nepřítel': ‚nepřítel dobra' (CVP 18), ‚nepřítel člověka' (ŽNP 60), ‚nepřítel Boha i člověka' (PM 33), ‚nepřítel Boha i lidí' (MB 35), ‚nepřítel lidí' (OSU 68–69), ‚nepřítel lidstva' (OSU 258), ‚nepřítel Božího díla' (OSU 62), ‚nepřítel spasení' (PM 84), ‚nepřítel spravedlnosti' (PNL 273), ‚úhlavní nepřítel lidského štěstí' (OSU 70), ‚úhlavní nepřítel Božího lidu' (OSU 81), ‚úhlavní nepřítel člověka' (PNL 221), ‚nepřítel veškeré pravdy' (PNL 29), ‚nepřítel všeho dobrého' (ŽNP 150), ‚nepřítel veškeré spravedlnosti' (PNL 292), ‚náš nepřítel' (CVP 134), ‚poražený nepřítel' (NUD 227), ‚padlý nepřítel' (PNL 97), ‚lstivý nepřítel' (ŽNP 271), ‚zákeřný nepřítel' (TV 76), ‚Boží nepřítel' (CVP 20), ‚mocný nepřítel' (MB 82), ‚velký nepřítel' (NUD 24), ‚největší nepřítel' (TV 480), ‚arcinepřítel' (NUD 331),
- se základem ‚kníže', ‚princ' či ‚vládce': ‚kníže zla' (MB 24), ‚kníže tohoto světa' (NUD 30), ‚kníže andělů' (NUD 10) – titul využíván pouze pro popis satana před svržením na zem, ‚kníže temnoty' (OSU 80), ‚kníže tmy' (TV 32), ‚princ temnoty' (OSU 263), ‚vládce temnoty' (OSU 263), ‚vládce temných mocností' (TV 274), ‚kníže temných mocností' (TV 366), ‚vládce zla' (VDV 261),
- se základem ‚původce': ‚původce zla' (CVP 110), ‚původce nepravosti' (OSU 222).

EGW charakterizuje satana několika přídavnými jmény – kupř. o něm tvrdí, že je ‚ostražitý' či ‚odhodlaný' (PNL 20), někdy jej charakterizuje rozvitěji – kupř. v NUD 179, kde označí závist za jeden z „nejzhoubnějších satanových charakteristických rysů", anebo v NUD 123, kde naopak vyjádří, že satan nemá moc stvořit, anebo dát život, ačkoliv byl obdařen „vší moudrostí a mocí padlého anděla" (NUD 123). O jejím pohledu na satana se však dovídáme mnohem více skrze (především slovesnou) terminologii, kterou popisuje jeho činnost – nejčastější slovesa jsou ‚zaslepit' (CVP 18), ‚našeptávat' (CVP 18), ‚trápit' (CVP 18), ‚klamat' (CVP 84), ‚odvádět pozornost' (CVP 84), ‚žalovat' (MB 13), ‚obviňovat' (MB 13), ‚ničit' (MB 24), ‚mučit' (MB 24), ‚pronásledovat' (MB 24), ‚vraždit' (MB 24), ‚zotročit' (MB 31), ‚zabíjet' (MB 35), ‚zdeptat' (MB 39), ‚ztýrat' (TV 320), ‚svést' (MB 56), ‚uchvátit" (MB 62), ‚namlouvat' (MB 68), ‚vzbouřit se' (MB 65), ‚poštvat' (PNL 49), ‚přemoci' (PNL 94), ‚nastražit' (PNL 134), ‚okrádat' (PNL 307), ‚zabíjet' (PNL 331). Někdy volí poněkud barvitější popis: ‚zahalovat temnotou' (CVP 110), ‚zatarasovat cestu' (CVP 110), ‚držet v tvrdém područí' (CVP 55), ‚rozsévat semena bludu' (PM 16), ‚obestřít obzor stínem' (PNL 17), ‚nabízet pozlátko, které se mění v popel'. K zajímavým spojením mimo slovesnou kategorii patří i následující: ‚satanovy lživé názory' (CVP 76), ‚satanův chrám' (TV 206), ‚návod satana'

(CVP 41), ‚jedovaté satanovy rostliny' (PM 26), ‚šípy satanovy' (PM 172), ‚země nepřítele' (PNL 75) – myšlen je hrob, ‚osidla nepřítele' (PNL 308), ‚triumf velkého nepřítele' (NUD 92). Ojediněle používá i synekdochu typu ‚pars pro toto' (= část místo celku) jako např. v MB 15, kde hovoří o tom, že si mnohdy mylně myslíme, že všechny těžkosti působí ‚ruka nepřítele'.

Zajímavý fenomén, kterým se snaží EGW satana charakterizovat a rozkrývat jeho povahu, jsou satanovy monology (mnohdy viditelně stylizované), jimiž dává vhled do jeho plánů a myšlení – jako příklad poslouží satanův monolog o sobotě:

> *„Satan říká: ‚Budu mařit Boží úmysly. Způsobím, že lidé nebudou k památníku Božího stvoření přistupovat s úctou. Přesvědčím svět, že den, který posvětil sám Bůh, byl změněn. Udělám vše pro to, aby na něj lidé zapomněli. A na jeho místo postavím jiný den, který Bůh neustanovil – den, který není znamením mezi Bohem a jeho lidem. S pomocí této náhražky vyvýším sám sebe. Posvětím první den týdne a protestantský svět jej s nadšením přijme jako pravý den odpočinku. Stanu se vládcem tohoto světa. Dokonale ovládnu lidskou mysl a způsobím, že se na sobotní den bude pohlížet s pohrdáním. Svěcení soboty se stane znamením neposlušnosti vůči světským autoritám. Lidské zákony budou tak tvrdé, že jen málokdo se odváží zachovávat pravý sobotní den. Ze strachu, že nebudou mít co jíst a co si obléct, se spojí se světem v přestupování Božího zákona. Celý svět bude pod mojí nadvládou." (OSU 70).*

3.2. Satan a Bůh

Vztah satana a Boha (především Ježíše) je v díle EGW patrně nejšířeji zpracované téma. Satana i Boha (častěji však přímo Ježíše) představuje jako přímé antagonisty (kupř. v chování vůči lidem): „Satan člověka vede k touze něco získat, něco si přivlastnit. Naproti tomu Pán Ježíš nás vede k dávání, k obětování sebe ve prospěch druhých." (PM 129). V rovině satan a Bůh (obecně) se vyjadřuje kupř. v ŽNP 49: „Satan je zhoubce. Bůh je obnovitel.".

Satanovo nepřátelství vůči Bohu (Kristu) je vnímáno jako hnací síla pro jeho činy (viz PM 33). Satan je pak vykreslen jako ten, který se snaží mařit Boží (a tedy i Kristovy) plány, tak kupř. v CVP 25: „Satan se snažil zkazit záměr, který Bůh sledoval stvořením Adama a Evy. Chtěl svět zamořit utrpením a smrtí. Potom by obvinil Boha, že za všechno to špatné může, protože stvořil lidi." (podobně PM 33, kde satan „Plody své setby připisuje Božímu Synu.").

Jedním z důvodů pro jeho maření Božích plánů byla i snaha zamezit povstání Vykupitele – tak kupř. v NUD 115 v kontextu vysvětlení satanova hubení hebrejských dětí.

Ježíš si naopak „ze všeho nejvíce přeje, aby lidstvo vysvobodil z nadvlády satana" (PM 88), aby to bylo možné, stal se též jedním z lidí (viz CVP 130–131). Obsahem jeho modliteb zde na zemi bylo často právě satanovo

působení: „Celé hodiny rozmlouval s Bohem. Nemodlil se za sebe, ale za lid. […] Modlil se, aby satan nezatemnil jejich chápání a nepřipravil je o soudnost." (TV 238). A vědomí satanova působení pro něj bylo motivací k činům:

„Věděl, že nepřítel na ně bude útočit a že satanova moc nejsnáze přemůže lidi sužované těžkostmi. Proto obracel jejich pozornost od ‚viditelného' k ‚neviditelnému' (2K 4,18), od pozemského vyhnanství k nebeskému domovu." (TV 424).

Toto vysvobození, které zahrnuje dobytí satanova království (satan naopak bojuje proti Božímu království – viz PM 16), jinde označuje slovesem ‚vyrvat' (viz PNL 19). Ježíšovým záměrem je též restaurovat satanem pokřivený obraz o Bohu. V CVP 18, kde EGW popisuje způsob, jakým lidé o Bohu uvažují (a jako příčinu uvede satanovo působení), pokračuje slovy: „Ježíš Kristus přišel na tento svět, aby nám lidem ukázal, že to není pravda." (CVP 18). Jedním ze způsobů Ježíšova boje proti satanovi je jeho slovo – Bible. Ta je u EGW vnímána jako prostředek, kterým Bůh (Kristus) člověka před satanem varuje, resp. před tím, co si satan přeje – jeho přání přitom nazve ‚hříchem' (viz CVP 28). Navíc i konkretizuje následky, které přináší odmítnutí varování: „Upozorňuje nás, že hřích ničí náš charakter a přináší věčnou smrt. Na konci dějin tohoto světa Bůh odstraní zlo i jeho nositele." (CVP 28). Biblické citáty (v následující ukázce jde o narážku na Iz 1,18) též uvádí přímo jako odpověď, která má rozkrýt satanovo tvrzení jako lživé: „Tvrdí, že Bůh vyžaduje poslušnost, aniž by své požadavky zdůvodnil. To ale není pravda. […] Bůh všechny vyzývá: ‚Přijďte za mnou a promluvíme si spolu.'" (CVP 55). Jde-li tedy o vzájemné maření, vyplývá z citátů EGW následující schéma:

Satan poznává z Bible Boží plán → snaží se vytvořit svůj, který ten Boží naruší

Bůh satanovy plány zná dopředu → Bůh odhaluje skrze Bibli satanovy plány

Obecně však satan útočí na Boha v dvojí oblasti: Boží charakter a Boží zákon:

- Boží charakter – „Satan se snažil dokázat, že Bůh je nespravedlivý, jeho zákon nedokonalý a že pro dobro vesmíru je nutné jej změnit." (NUD 25; podobně VYCH 91 o domnělé Boží sobeckosti),
- Boží zákon – „Velký spor se od začátku týkal Božího zákona. […] Útokem na zákon zamýšlel svrhnout autoritu jeho Tvůrce." (NUD 25).

S Boží obhajobou svého charakteru souvisí i Ježíšova role obhájce lidí. Tuto roli většinou zdůrazňuje v souvislosti se Za 3, ale i v kontextu kupř. podobenství o vdově z Lk 18 (tak kupř. v PM 84–85). Boží reakci par excellence na tento satanův útok, který je společným jmenovatelem všech ostatních, EGW vnímá v následujícím: „Tím, že zemře za spasení člověka, ospravedlní Kristus Boha a jeho Syna, pokud jde o jejich postup vůči satanově vzpouře, upevní Boží zákon a zjeví povahu a následky hříchu."

(NUD 25). Zároveň vyjadřuje svou jistotu, že Boží reakce dojde svého cíle: „Sám satan před celým vesmírem vyzná, že Boží vláda je moudrá a Hospodinův zákon spravedlivý." (NUD 158) Svou jistotu, že Ježíš je silnější než satan, čerpá ze svého vnímání smyslu Ježíšovy oběti (viz MB 13–14, resp. MB 62).

Význam výše popsaného jádra tzv. Velkého sporu mezi Ježíšem a satanem spočívá v tom, že EGW vnímá všechny biblické příběhy právě v jeho kontextu. Ukázkou budiž střet Ábela a Kaina: „Zavraždění Ábela bylo první ukázkou nenávisti mezi hadem a semenem ženy, mezi satanem a jeho přívrženci a Kristem a jeho následovníky." (NUD 29), anebo střet Josefa a jeho bratrů: „Aby udusil toto světlo, satan podnítil jeho bratry, aby ho prodali za otroka." (NUD 156). Pro střet Saula se satanem viz NUD 335.

Vedle Boha Otce a Syna zmiňuje EGW i Ducha svatého. Předně v kontextu tzv. hříchu proti Duchu svatému. V příbězích zdůrazňuje odmítání světla, které dospěje do bodu, kdy se člověk stane tak zaslepeným, až jej nemůže přesvědčit vůbec nic – Boží působení pak začnou takoví lidé přisuzovat satanu. Jejími slovy: „A ti, kdo záměrně odmítají Boží působení jako satanské, znemožňují komunikaci mezi člověkem a nebesy." (NUD 189). V TV 344–345 představuje satana, jak působí na tytéž lidi, na které právě působí Duch svatý – šlo o Kristovy nepřátele, kterým satan připomínal různé myšlenky (kupř. že Ježíš narušoval jejich vliv). Duch svatého též představuje jako toho, který nás i svět chrání před satanem – „Jestliže člověk tvrdošíjně odporuje Duchu svatému, Bůh jej nakonec hříšníku odejme, a pak už neexistuje moc, která by bránila zlým pohnutkám lidského srdce, není ochrany před zlobou a nepřátelstvím satana." (VDV 28). Duchu svatému, tedy lidé vděčí za to, že satan nemá možnost „své záměry plně uskutečnit" – při popisu této činnosti Ducha svatého používá sloveso ‚krotit' (viz VDV 191).

3.3. Satan a člověk

3.3.1. Vztah člověk-satan

Pro EGW je vztah člověk–satan primárně vztahem otrok-pán (marginálně pak pracuje i se vztahem učedník–pán, kupř. v CVP 55), neboť se člověk rozhodl pro zlo (viz CVP 20). Této relace, tedy své nadvlády nad lidmi, satan dosáhl lží (viz PM 16). Člověk se do stavu otroka dostává svou vlastní volbou (ne nutně pro satana, avšak vždy pro zlo) – satanovo působení na člověka „není zpočátku náhlé a hrozivé" (NUD 352).

> *„Jakmile se satanovi podaří oddělit člověka od Boha, probudí v něm nesvaté žádosti nebo hříšnou lidskou přirozenost. […] Začíná zdánlivě malými věcmi – zanedbáváním plného spoléhání se na Boha a náchylností řídit se světskými zvyklostmi." (NUD 352).*

Z tohoto stavu se nelze vymanit bez Boží pomoci, neboť hřích člověka oslabil (viz CVP 25). Bez Boží pomoci a našeho přijetí Boží pomoci člověk jedná podle toho, k čemu ho vede satan. „Znamení podřízenosti satanu" vnímá ve snaze „být nezávislý a dělat si, co chci" (MB 17). Tento proces vede člověka k dalšímu vzdalování se od Boha a končí znemožněním změny (viz CVP 41). Buď se tedy člověk přibližuje k satanu, anebo k Bohu (viz CVP 76). Oddalováním se od Boha a přibližováním se k satanu se v nás mažou stopy božského obrazu (i lidství), až mohou být smazány zcela, což se děje zpravidla tehdy, kdy je člověk plně ovládán satanem (viz PNL 267). Lidská duše pak nese satanovu podobu (viz VYCH 103), stejně jako i tělo – změnu tedy lze vnímat i vizuálně. Při popisu vyhnání démonů z posedlých u Mt 8 dodává: „Tváře, tak dlouho znetvořované k obrazu satana, náhle dostávají mírný výraz" (ŽNP 42; podobně viz PNL 274 či VYCH 103).

3.3.2. Fenomén zaslepení, ovlivnění a vnuknutí

Jedním z dopadů satanova působení na člověka je jeho zaslepení /oklamání či zatemnění. Člověk nevidí, co by vidět měl (a co by bez satanova působení patrně také viděl). EGW na tento fenomén naráží, když chce ukázat, že lidé mají pokřivený obraz Boha, přestože „nám Bůh o sobě podal tolik důkazů" (CVP 18), a tak lidé „Boha neuznávají nebo ho považují za tvrdého a bezcitného soudce a mají z něho strach." (CVP 18). Zaslepení se týká rovněž neschopnosti vnímat v pravém světle vlastní charakter a vlastní povinnosti vůči druhým (viz TV 409). Jako příčinu zaslepení uvádí nežití podle pochopeného Božího slova: „Měli hlásat Boží slovo, a lidé se domnívali, že mu rozumějí. Protože však podle něj nežili, satan je zaslepil, takže nemohli poznat pravý smysl Písma." (PM 53). Jinde uvádí ignoraci a pohrdání prostředníky, tedy když si člověk myslí, že „osvícení se mu může dostat pouze přímo od Boha" a zavrhuje „prostředníky, které ustanovil k tomu, aby pomáhali, povzbuzovali a posilovali jeho lid", pak se snadno nechá ‚oklamat'. (PNL 94). Otupení duchovní vnímavosti je též důsledkem otevření dveří bludům, které přináší falešní učitelé (viz PNL 273). Zaslepením samozřejmě satan sleduje svou agendu. Někdy je ve svých vyjádřeních konkrétní: „Satan zaslepuje mysl mnohých, aby se chápali kdejaké výmluvy, jen aby nemuseli studovat knihu Zjevení." (PM 67), jindy obecnější „Jakmile se mu podaří zatemnit náš zrak, abychom okem víry neviděli Boha, ztratíme ochranu před hříchem." (MB 56).

Po zaslepení/oklamání a zatemnění přichází ovlivnění – člověk se stává prostředníkem pro uskutečnění satanových plánů: „Pokud máme sklony ubližovat a škodit těm, kdo neoceňují naše úsilí a jednají jinak, než si představujeme, můžeme si být jisti, že jsme pod vlivem satanova ducha." (TV 312), anebo „Když lidé studují Bibli, aniž by prosili Boha o pomoc,

pokouší se je ovlivňovat také satan. Snadno začnou Bibli vysvětlovat mylně i přesto, že mohou být jinak velmi vzdělaní. Pokud sami Boha neposlouchají, není bezpečné důvěřovat jejich výkladům Bible." (CVP 122). Ovlivnění EGW představuje ve stupních, tzn. že může narůstat: „Avšak když znovu otevřou dveře Zlému, probudí se staré nepřátelství a oni se vrátí k témuž postoji, z něhož činili pokání. Satan může takové lidi použít s větší mocí než dříve, protože se postavili proti většímu světlu." (NUD 325)

S fenoménem ovlivnění i zaslepení/oklamání a zatemnění souvisí fenomén vnuknutí či našeptávání. Toto vnuknutí lze přiživit (kupř. hovořením/uvažováním o daném vnuknutí – viz NUD 180), anebo odmítnout. Na jiných místech EGW konkretizuje obsah vnuknutí a našeptávání, který se týká všech lidí: „Čas od času nám satan našeptává, že jsme beznadějně hříšní." (CVP 42), anebo „Proto našeptává lidem, že slib, který složili, je přehnaný, že může narušit jejich úsilí o získání majetku nebo uspokojení přání jejich rodin." (PNL 43).

3.3.3. Fenomén plného ovládnutí

Specifickým případem je pak plné ovládnutí – u EGW je zmiňováno řídčeji než dříve zmíněný fenomén. Vztahuje ho kupř. na Nera (PNL 267) či na Jidáše (PNL 321), přičemž právě u Jidáše ukazuje, co k tomuto plnému ovládnutí vedlo: rozhodnutí a dlouhodobé živení hříchu:

> *„Místo aby chodil ve světle, rozhodl se zůstat ve tmě. Tak dlouho v sobě živil hříšné touhy, chamtivost, pomstychtivost, nenávistné a vzpurné myšlenky, až ho zcela ovládl satan. […] První z nich nechal každým dnem umírat své vlastní ‚já', vítězil nad hříchem a byl posvěcován pravdou; druhý upadal do satanova otroctví, protože odolával přetvářející moci milosti a oddával se svým sobeckým touhám." (PNL 321–322).*

V NUD 208, kde píše o zkušenosti Bileáma, ukazuje, že může jít o jedinou slabost (kupř. chamtivost), skrze kterou satan získá úplnou nadvládu. Znovu se ke zdůraznění faktu, že může jít o jediný hřích, vrací o několik stránek dál: „Jediný hřích, který pěstujeme, krůček za krůčkem pokazí náš charakter. Poddávání se jedinému špatnému návyku podlamuje naši schopnost bránit se a otevírá cestu satanu, aby nás svedl na scestí." (NUD 213). Vedle již zmíněné chamtivosti uvádí i ‚nestřídmost' či ‚nevázanost' (viz ŽNP 40). Zároveň však ukazuje, že satan „Nemůže ovládnout naši mysl, pokud mu to sami nedovolíme. Než se nás satan zmocní, musíme mu k tomu dát souhlas a přestat se vírou spoléhat na Krista." (TV 76). Obecně to formuluje takto: „Satan útočí na naše slabá místa a prostřednictvím vad našeho charakteru se snaží získat nadvládu nad celým člověkem. Ví, že pokud tyto chyby pěstujeme, dosáhne úspěchu." (NUD 276). Plné ovládnutí pro člověka znamená v konečném důsledku smrt: „Saul se zcela vydal do satanovy

moci. A ten, který si libuje jedině v bídě a ničení, teď co nejvíce využil této příležitosti, aby nešťastného krále zničil." (NUD 332). Specificky s plným ovládnutím pracuje v kontextu konce doby milosti, po níž vnímá, že „satan bude mít plnou nadvládu nad těmi, kdo odmítli milosrdenství." (NUD 39).

Problém plného ovládnutí může a nemusí být spojen s hříchem proti Duchu svatému. Pakliže je, lidé se oddají satanu natolik, že již nejsou „schopni přijmout Boží milost" (PM 120) – tento fakt demonstruje na příkladu Židů, kteří zavrhli Krista. Naopak není-li, jako v případě muže z Mk 1 či L 4, je ještě šance (viz ŽNP 40). Boj o vysvobození člověka, který je pod plnou nadvládou satana, je však EGW popisován jako ‚strašný' – „Zdálo se, že trýzněný muž přijde o život v zápase s nepřítelem, který zničil jeho sílu." (ŽNP 40). Lidé, kteří „horlili pro satanovu věc", avšak byli „‚vychváceni jako oharek z ohně' a následovali svého Spasitele s hlubokou vnitřní oddaností", budou jednou stát nejblíže Kristovu trůnu (VDV 429).

3.3.4. Člověk jako satanův pomocník

Satan působí na druhé mimo jiné i skrze lidi. Člověk se tedy může stát satanovým pomocníkem. Za určitých okolností může satan skrze svého pomocníka působit ‚snadno', kupř. skrze lidi, kteří si „troufají ve své síle vést ostatní" (PNL 160). Pokud jde o typ člověka, uvádí EGW, že „Někdy bude satan působit skrze vzdělaného člověka, častěji však skrze nevzdělané lidi, z nichž si vychoval užitečné nástroje ke svádění." (PNL 97). Satanův pomocník může poskytovat pomoc vědomou i nevědomou. Nevědomá pomoc převažuje a může mít kupř. následující podobu:

> *„Satan má mnoho pomocníků. Mnozí z těch, kdo se vydávají za křesťany, pomáhají pokušiteli vybírat semena pravdy ze srdcí jiných lidí. Mnozí vyslechnou kázání Božího slova a doma je pak kritizují. Kázání podrobují kritice podobně jako nějakou přednášku nebo politický projev. Poselství, které měli přijmout jako Boží slovo, zlehčují a zesměšňují. Často hovoří o povaze kazatele, jeho pohnutkách a činech, ale také o chování jiných členů církve. Přísně je odsuzují, šíří klepy a pomluvy, a to i před neobrácenými. Často hovoří podobně i rodiče před svými dětmi. Podkopávají úctu k Božím poslům a k jejich poselství a vedou i další, aby brali Boží slovo na lehkou váhu. Podobným způsobem vedou i rodiče, kteří se prohlašují za křesťany své děti k nevíře. A pak se ptají, proč jejich děti projevují tak malý zájem o evangelium a proč tak ochotně pochybují o pravdách Bible. Divi se tomu, že mravní a náboženské vlivy na ně nepůsobí. Nechápou, že srdce dětí zatvrdili vlastním příkladem. Dobré semeno nemá možnost zapustit kořeny a satan je zase vybere." (PM 20)*

Skrze nevědomou pomoc lidí útočil i na Ježíše a bude útočit i na jeho následovníky: „Ježíšovy následovníky postihla každá urážka, potupa a krutost, k níž mohl satan lidi poštvat." (PNL 49) a církev: „Přivádí do církve lidi, kteří sice nesou Kristovo jméno, ale zapírají jeho povahu. Zneuctívá tím

Boha, zkresluje dílo záchrany a vystavuje lidi nebezpečí." (PM 33). Biblicky tento fenomén obhajuje v OSU 166.

Do satanových řad se lze začlenit mnoha způsoby, kupř. „přehlížením Boží vůle" (MB 35), vzdáním se Božích přikázání (viz NUD 30), polovičatou službou: „Kdo se plně neodevzdá Bohu, je ovládán jinou mocí, poslouchá jiný hlas, který ho vede úplně jiným směrem. Polovičatou službou se člověk staví na stranu nepřítele jako úspěšný spojenec mocností zla." (MON 57). V NUD 188 spojuje začlenění se do satanových řad s pýchou a ctižádostí, anebo v PM 81 s lichocením. V zákrytu se satanovými plány je člověk i tehdy, když jeho chování a myšlení rezonuje s chováním a myšlením samotného satana (viz PM 75–76).

Je-li člověk satanovým pomocníkem, může mu satan udělit svou moc (viz OSU 36), aby mohl překazit plány, které Bůh s Božím lidem má:

> *„Pokušitel má své pomocníky, vychované podle jeho metod, nadané jeho duchem a přizpůsobené jeho dílu. [...] Jak se může stát, že lidé, kteří žijí v rozporu s Boží vládou, získají moudrost, kterou někdy projeví? Satan sám byl vychován v nebi a má poznání dobra i zla. Směšuje vzácné pravdy s neřestí a to mu dává možnost klamat." (ŽNP 235).*

Ačkoliv však mnohdy posedlí mohou působením satana projevit nadlidskou sílu, jejich vlastní životní sílu jim satan postupně odnímá (viz ŽNP 43). Člověka, který se stal jeho pomocníkem, chce satan v konečném důsledku zničit jako kupř. Saula: „Zatímco satan podněcoval Saula, aby zničil Davida, týž zlovolný duch ponoukal Pelištejce, aby zahubili Saula." (NUD 331). Než je zničí, musí lidé počítat s tím, že „služba satanu je únavná, plná starostí a zmatků." (MB 54) a že „na cestě zla lidé prožívají výčitky svědomí a trýznivé obavy." (MB 80). Přesto jde o proces, jak popisuje EGW v MB 56: „Půjdeme-li cestou vyznačenou satanem, obklopí nás stíny zla a každý krok nás povede do stále hlubší tmy a zhorší naši duchovní slepotu.".

Člověk, který byl satanovým pomocníkem, si to může zpětně uvědomit (tak kupř. Saul dle PNL 66). Že se daný člověk postavil na satanovu stranu, si samozřejmě uvědomují i druzí, jako rovněž v případě krále Saula (viz NUD 326).

3.3.5. Člověk jako bojovník proti satanu

Jedním z důležitých pojmů je pro EGW ‚satanovo království' – ze kterého lze ‚vyvádět' druhé: „Kdo ukazuje Kristovu lásku a krásu jeho svatosti, odvádí poddané ze satanova království." (MON 24), anebo do něj ‚vniknout' jako kupř. Valdenští (viz VDV 55). Podaří-li se to, nejde zdaleka o lidskou zásluhu – předtím, než je kdokoli „vysvobozen z moci zla, se vždy odehrává stejný soudní spor." (OSU 220) – tímto prohlášením se EGW odvolává na Jóšuovu

zkušenost ze Za 3. O Kristu píše: „Nikdo jiný než on nemohl muže a ženy vysvobodit z moci nepřítele." (OSU 260). Hlavním činitelem v tomto procesu je z Boží strany ‚láska' (viz PM 198). Jako další nástroje na vysvobození druhých uvádí ‚slovo víry' a ‚modlitbu' (MB 31).

Role člověka je představena u EGW jako boj proti satanu (příp. duchovním mocnostem – OSU 53): „Boha opravdově miluje jen ten, kdo projevuje nesobeckou lásku svému bratrovi. Pravý křesťan nedopustí, aby… […] Nebude se odvracet od chybujících a nedovolí, aby ještě více propadli svému neštěstí a zoufalství nebo, aby padli za oběť satanovi." (PNL 317). Boj spočívá i v tom, že svým životem svědčíme proti satanovým tvrzením jako kupř. Ábel (NUD 29). Podobně:

> *„Lidé, jejichž mysl byla osvícena Božím slovem, chtěli představit ostatním Pána Ježíše jako soucitného a milujícího Spasitele, který s otevřenou náručí zve všechny lidi i s jejich břemenem hříchů, s jejich starostmi a obavami. Snažili se odstranit překážky, které satan navršil těmto lidem do cesty, takže pak nemohli vidět Boží sliby a jít přímo ke Kristu, aby mu vyznali své hříchy a získali tak odpuštění a pokoj." (VDV 53).*

Součástí vyvádění může být i ‚slovo víry', na které satanem zotročení lidé čekají (viz TV 275). V PM 118 obsah sdělení (slova víry) konkretizuje: „Říkejte malomyslným, kteří odešli od Boha, že si nemusí zoufat. Ačkoli v životě zbloudili a nevytvořili si správný charakter, přesto je Bůh rád přivede zpět a rád je spasí. S radostí se ujímá zdánlivě beznadějných případů, skrze které působil satan, a udílí jim svou milost.".

Boj mezi námi a satanem či ‚souboj', jak jej EGW též nazývá (OSU 28), má mít praktický dopad na náš vztah k Bohu a k bližním: „Tento souboj by nás měl vést k sebezapření, měli bychom přestat spoléhat se na vlastní schopnosti a vypěstovat si hlubokou závislost na Bohu. Díky tomu budeme schopni využít každé příležitosti k záchraně druhých." (OSU 28; podobně viz ŽNP 80). Vědomí, že jsou lidé v satanově moci, nám má pomoci:

> *„Jednáme-li s oběťmi nestřídmosti, musíme mít na mysli, že nemáme co dělat se zdravými lidmi, nýbrž s těmi, kdo jsou právě v té chvíli v moci ďábla. Buďte trpěliví a shovívaví. Nemyslete na odpuzující, hrozný zjev, nýbrž na vzácný život, pro jehož vykoupení zemřel Kristus." (ŽNP 85).*

Boj se však netýká jen osvobození druhých, ale i ospravedlnění Božího charakteru – „Pán si přeje odpovědět na satanovy žaloby prostřednictvím svého lidu, chce ukázat, jaké výsledky přináší poslušnost pravých zásad." (PM 151). „Posláním Krista i těch, kteří nosí jeho jméno, je vyvrátit satanovy argumenty." (VYCH 91). Laxnost v tomto boji (projevenou kupř. mrháním času či prostředků) EGW kritizuje (viz ŽNP 105).

3.3.6. Komunikace se satanem

Přímá komunikace se satanem ve smyslu dialogu či vyptávání se je u EGW zapovězena.

Obšírně se k tomu vyjadřuje v kapitole ‚Tajemství v Én-dóru' z knihy Na úsvitu dějin (NUD 335–336): „Tím, že se radil s duchem tmy, zničil Saul sám sebe." (NUD 334). V určitých momentech (konkrétně kupř. při jeho pokušení ve formě našeptávání) ji EGW neodmítá.

Hovoří o ní následujícím způsobem:

> *„Čas od času nám satan našeptává, že jsme beznadějně hříšní. V takové situaci máme možnost obrátit pozornost na svého Zachránce a začít mluvit o jeho moci a jeho dobrotě. Když se na něj obrátíme, on nám pomůže. Satanovi pak můžeme odpovědět, že si uvědomujeme, jak jsme nedostateční, ale že ‚Ježíš přišel na svět zachránit nás, od Boha odloučené a smrti propadlé.' Jeho dokonalá láska má moc nás zachránit." (CVP 42).*

Na tomto tvrzení je důležité si všimnout pořadí: pokušení satana (našeptávání) → obrácení pozornosti na Zachránce → Boží pomoc → odpověď satanovi. Obrácení pozornosti na Zachránce lze konkretizovat i jako odvolání se na některý ze slibů Pána Ježíše – kupř. J 6,37 (viz PM 103). Satanu lze též odpovídat slovy Písma: „My však smíme nepříteli odpovědět, že ‚krev Ježíše Krista, Syna Božího, nás očišťuje od každého hříchu' (1 J 1,7)." (MB 68).

Zatímco v citátu z CVP 42 byla řeč o možnosti, v citátu z CVP 65–66 jde již o vybídku:

> *„Satan se na nás snaží působit, abychom nevěřili Božím slibům. Snaží se nám vzít každý kousek naděje a každý záblesk světla. Nedovol mu to. Neposlouchej ho. Odpověz mu: Ježíš Kristus zemřel, abych já mohl žít. Miluje mě a nechce, abych zahynul. Mám milujícího nebeského Otce. I když jsem opustil jeho lásku a promrhal jeho dary, vrátím se k němu. Řeknu mu: ‚Otče, zhřešil jsem proti tobě a dobře vím, že si nezasloužím, abys mne ještě nazýval svým synem. Najmi mne, prosím, jako dělníka.'" (CVP 65–66).*

3.3.7. Fenomén pokušení

Pokušení EGW vnímá jako natolik závažné, že je označuje za ‚zápas' (CVP 84), při kterém je nutné ‚bojovat' (CVP 112), a to „dokud bude vládnout satan" a „dokud budeme naživu" (PNL 323).

Existuje vícero důvodů, proč nás satan pokouší: Patří zde jistě jeho závist (NUD 18), snaha nás připravit o Boží požehnání (NUD 197) či vyjádřeno jinak: „Satan se snaží přivést nás do pokušení, aby se před lidmi a anděly projevily špatné stránky naší povahy a aby si na nás mohl činit nárok." (MB 68; podobně viz OSU 220). Konkrétně to znamená, že satan pak může

prohlašovat, že člověk nemá právo na Boží ochranu (OSU 221), tzn. že je-li člověk sveden k hříchu, připravuje se o Boží ochranu, jejíž absence následně satan (se záměrem zničit člověka) využije (viz NUD 271). Tento aspekt pak EGW spojuje i s Božími zkouškami:

> *„Abraham v minulosti projevil nedostatek víry, satan ho před anděly a Bohem osočil. Bůh chtěl před nebesy podat důkaz o věrnosti svého služebníka. […] Celá nebesa se v úžasu a s obdivem dívala na Abrahamovu neochvějnou poslušnost. Obyvatelé nebes se radovali z jeho věrnosti. Satanova obvinění se ukázala jako falešná." (NUD 68).*

Též zde lze zařadit satanovu touhu nás zranit (viz VYCH 68), anebo jeho poněkud naivní touhu, kterou EGW charakterizuje následovně: „Chtěl, aby Bohu došla trpělivost, aby přestal člověka milovat, vzdal se světa a ponechal ho jeho ďábelské moci." (TV 22). Skrze každé pokušení, ve kterém nad námi zvítězí, může též snižovat Krista, tedy hanobit jej (viz TV 76).

Před pokušením

Hřích, který je mimo jiné i výsledkem podlehnutí pokušení, vnímá EGW jako konečný produkt dlouhého procesu:

> *„Dříve než se křesťan dopustí otevřeného hříchu, odehrává se v jeho srdci dlouhý přípravný proces, který není světu zjevný. Mysl se neobrátí od čistoty a svatosti k nemravnosti, zkaženosti a zločinu najednou. Pěstováním nečistých myšlenek se hřích, který si člověk kdysi ošklivil, stává příjemným." (NUD 217).*

To, co se od člověka čeká před tím, než přijde pokušení, je snaha/úsilí – i Ježíš se před pokušením chránil ‚jak jen mohl' (TV 42): „Úsilí je nutno vynakládat nepřetržitě a vytrvale. Jen neustálou snahou získáme a udržíme vítězství nad satanovými pokušeními." (ŽNP 243). Tato snaha má dvě roviny: to, jak se vztahujeme k Bohu a jak ke všemu ostatnímu.

Pokud jde o jeho vztahování se k Bohu, vychází EGW z toho, že čím více se přibližujeme k Ježíši, tím více se vzdalujeme od satana (viz CVP 76). Naše vztahování se k Bohu je v rámci přípravné fáze klíčové, neboť nad pokušením nelze zvítězit vlastní silou (MB 82) – satan totiž velmi dobře zná naše slabosti (viz OSU 67), a také, když jsme nejvíce oslabeni, přichází s nejsilnějším pokušením (viz NUD 367), a navíc máme sklon k satanu samovolně směřovat (viz NUD 28). Potřebujeme tedy Boží pomoc, kterou přináší všechny tři osoby v Trojici (zmiňuje tedy nejen Ježíše jako třeba v PNL 177, nýbrž i Ducha svatého a jeho osvícení v PM 210 či v TV 59). Ačkoliv Bůh sám vynakládá aktivitu, aby nás přitáhl pod svou ochranu (viz NUD 239), očekává se aktivita i od člověka. Tato aktivita zahrnuje hledání spojení s Kristem (viz PM 181), spolehnutí se na Boha a svěření se do jeho

rukou (viz CVP 84), poznávání Boha a jeho vlastností (viz MB 70), dále tato aktivita, zahrnuje poslušnost Boha, která je dle EGW „pro člověka ochranný val, který ho chrání před zlem. Kdo tuto přehradu vybudovanou Bohem prolomí na jakémkoli místě, zničí její ochrannou moc. Otevírá tím cestu nepříteli, který přichází, aby zabíjel a ničil." (MB 35), následování Boha: „Ježíš mu řekl: ‚Následuj mne!' To znamená: Nepředbíhej mě! Jen tak nebudeš proti satanovým zástupům sám. Nech mě jít před sebou, a nepřítel tě nepřemůže." (TV 519). Konečně daná aktivita i zahrnuje modlitbu: „Musíme si dávat pozor a modlit se, aby nás nic nepřimělo vybrat si pro svůj život jiného vládce." (CVP 84). Jde-li o modlitbu, dokonce prohlašuje, že: „Satan – původce zla – zahaluje svou temnotou ty, kdo se nemodlí. Protože se prostřednictvím modlitby nesetkávají s Bohem, může je snadněji zatáhnout do zla – hříchu." (CVP 110). Nebo řečeno opačně: „Nemá zájem, abychom prostřednictvím modlitby přijímali Boží milost a sílu odolávat zlu." (CVP 110), satan si totiž nemůže „podmanit nikoho, kdo prosí Boha o ochranu." (OSU 67). Tento princip vnímá i v promarněné příležitosti Petra: „Kdyby Petr přijal varování Pána Ježíše, vytrvale by se modlil. Šel by dál s úzkostlivou bázní, aby neklopýtl. Přijal by pomoc od svého Pána a satan by nad ním nezvítězil." (PM 77) O co konkrétně se modlit, lze vyvodit z jejího popisu modlitby Ježíše, o němž píše: „V pláči a slzách vysílal své modlitby k nebesům. Prosil, aby byla posílena jeho lidská přirozenost, aby byl pevný a mohl čelit lstivému nepříteli ve všem jeho klamném díle, aby získal sílu a mohl splnit své poslání a povznést lidstvo." (ŽNP 271)

Co se týče našeho vztahování se ke všemu ostatnímu, čeká se od nás, že se budeme snažit nebýt pro satana ‚snadnou kořistí' (VYCH 112), že nebudeme ‚přivolávat' jeho pokušení (viz VDV 33), že satanu nebudeme dávat ‚možnost' (CVP 84) či příležitost nás svést, neboť se jí vždy chopí: „David vychutnával ovoce vítězství a poct za svou schopnost dobře vládnout. Právě v té chvíli se pokušitel chopil příležitosti a zaujal jeho mysl." (NUD 352). Jiným příkladem může být Jonáš: „Zatímco váhal, satan využil příležitosti a zmalomyslněl ho natolik, že ‚Jonáš vstal, aby uprchl do Taršíše.' (Jon 1,3)." (OSU 105). Očekává se od nás i to, že uzavřeme každou přístupovou cestu, „kterou by se k nám mohl pokušitel dostat." (MB 69). Jde tedy o opak něčeho, co nazývá pootevřenými dveřmi či otevíráním dveří (viz ŽNP). V této souvislosti asi nejzásadnější citát pochází z knihy Poslové naděje a lásky:

> *„Ti, kdo se nechtějí stát obětí satanových úskoků, musí dobře střežit brány svého nitra. Nesmí číst, sledovat ani poslouchat nic, co by v nich mohlo vyvolat nečisté myšlenky. Nesmí připustit, aby se jejich mysl dle libosti zaměstnávala každou věcí, kterou jim nepřítel spasení podsouvá. Nebudou-li pečlivě střežit svá srdce, pak vnější zlo probudí zlo, které se skrývá uvnitř, a začnou bloudit v temnotě." (PNL 299; podobně v NUD 217).*

V MB 69 vnímá jako nebezpečné už i jen přemýšlení „o výhodách, které nám satan nabízí". Že je lidský charakter klíčovým faktorem v otázce pokušení, ukazuje na příkladu Davida: „A přesto světský úspěch a pocty tak oslabily Davidův charakter, že byl přemožen pokušitelem." (NUD 367). Charakter zase dává do souvislosti se stavem našeho těla:

> *„Jelikož utváření našeho charakteru závisí na stavu těla, ve kterém se rozvíjí mysl a duch, útočí nepřítel svými pokušeními na naše tělesné síly a pokouší se nás co nejvíce oslabit. Pokud ve svých snahách uspěje, většinou se mu nakonec podaří přimět nás, abychom se cele vydali zlu." (OSU 183; podobně ŽNP 60).*

Snaha nebýt snadnou kořistí, nedávat satanu příležitost nás svést a snaha uzavřít veškeré přístupové cesty, lze označit jako bdělost (viz PNL 177). I když my uděláme ze své strany vše, musíme si stále být vědomi vlastní slabosti – neuvědomování si vlastní slabosti a závislosti na Boží moci vnímá EGW jako nepřipravenost čelit satanovým nástrahám a pokušením: „Bezpeční jsme jedině tehdy, když spoléháme na Krista, nikoli na sebe." (PM 77). Mezi to, co EGW vnímá, že bychom si v rámci bdělosti měli pohlídat, patří: vyhýbání se zahálce (viz NUD 69), vyhýbání se zbytečnému hovoření o satanově síle (viz ŽNP 132), neomlouvání nebo neskrývání svých hříchů (viz NUD 92), uvědomovat si svou závislost na Bohu (viz TV 240), atd.

EGW též ukazuje, kdy můžeme pokušení čekat, pokud si jej sami nepřivoláme: „Kdykoliv se člověk ocitne ve svízelné situaci, je zaskočen okolnostmi, trpí bídou či propadá zoufalství, přichází satan, aby ho pokoušel a trápil." (TV 72).

Též je třeba si dávat pozor na to, abychom se sami nestali pokušením pro druhé – děje se tak jak skrze slova: „My sami se možná přeneseme přes období nejistoty a nenecháme se dále vést satanem. Avšak jiní lidé, kteří nás slyšeli a věřili našim slovům, na ně možná nikdy nezapomenou." (CVP 131; dále toto téma rozpracovává v komentáři k Petrovu neuváženému odvádění Ježíše od jeho úkolu – viz TV 266), tak i činy „Často jsou ti, s nimiž jednáme chladně a přísně, pod tlakem pokušení. Satan bojuje s těmito lidmi a naše příkrá, nelaskavá slova je jen odradí a způsobí, že padnou za kořist moci pokušitele." (ŽNP 79).

Během pokušení a po pokušení

V moment, kdy jsme pokoušeni (kupř. satanovým našeptáváním), máme stále možnost „obrátit pozornost na svého Zachránce a začít mluvit o jeho moci a jeho dobrotě." (CVP 42) – je třeba jeho našeptávání přestat věnovat pozornost a případně mu i odpovědět. Obsahem našeptávání bývají často pochybnosti. V souvislosti s nimi dokonce radí: „Neměli bychom nahlas vyslovovat své pochyby, i když nás satan svádí." (CVP 131). Dále se během

pokušení očekává, že nebudeme ztrácet odvahu ani propadat zoufalství (viz TV 77).

Při každém pokušení však platí, že máme svůj pohled cíleně zaměřit na Ježíše Krista, neboť „Pokud se díváme na Ježíše, jsme v bezpečí. Nic nás nedokáže vytrhnout z jeho ruky." (CVP 84) – toto zaměření se děje skrze modlitbu, která „odvrací útoky satana" (viz PM 125): „Satan nepřemůže člověka, který se prostřednictvím modlitby drží Boha." (CVP 112). Jinde píše: „Přepadnou-li vás pokušení ve chvíli, kdy se zdá, že se utopíte v starostech, zmatcích a temnotě, vzhlédněte tam, kde jste naposled viděli světlo. Zklidněte se v Kristově lásce a odpočiňte si v jeho ochraně a péči." (ŽNP 130). Dalším faktorem vedle modlitby je opět Písmo: „Každému satanovu pokušení čelil Božím slovem. Tím, že věřil Božím zaslíbením, získal Kristus sílu k poslušnosti Božích přikázání. Pokušitel nad ním nemohl zvítězit." (ŽNP 90). Můžeme si též uvědomit, že nebudeme nikdy pokoušeni tak silně jako Ježíš (TV 42), což se týká intenzity; pokud jde naopak o počet nástrah, ten dle EGW stále roste (viz TV 58).

EGW též vede k tomu, abychom pomáhali druhým, kteří jsou pokoušeni – o Ježíši prohlašuje, že „Potkával také lidi, kteří bojovali s nepřítelem spasení. Povzbuzoval je, aby vytrvali, a ujišťoval je, že zvítězí, protože na jejich straně stojí Boží andělé, kteří jim pomohou k vítězství." (ŽNP 12). Obecně pak vede své čtenáře k tomu, aby se od toho, kdo je pokoušen, neodvraceli, neboť: „Naše lhostejnost a nezájem by jej mohly vehnat přímo do satanovy náruče." (TV 420–421).

Po prohraném pokušení je nutné si uvědomit, že nás Bůh nechce opustit: „Bůh nad námi neláme hůl ani tehdy, když nás satan přemůže." (CVP 75). Musíme však zároveň počítat s tím, že se nám satan pokusí vnuknout opačný pohled (viz ŽNP 90).

Fenomén lidské ‚akce' / satanovy ‚reakce'

EGW pracuje ve svém díle s fenoménem, který spočívá v satanově reakci na lidskou akci, jinak vyjádřeno – satan reaguje na naše rozhodnutí. Vychází přitom z předpokladu, že „satan nedovolí, aby bylo Boží království zde na zemi budováno bez boje." (PNL 96) a tudíž, že lidé „na každém kroku svého křesťanského života budou čelit satanovu odporu." (PNL 176–177). Často tento fenomén označuje jako satanův odpor – obecně lze však satanovu reakci na základě popisu EGW charakterizovat jako pokušení (kupř. v kontextu dávání darů na Boží dílo se k tomuto tématu vyjadřuje v PNL 43). EGW přináší i generalizující výrok: „Kdykoli se ve víře v Božího Beránka člověk zříká hříchu, vzplane satanův hněv." (NUD 29; podobně viz OSU 220) anebo v PNL 248: „Čím silnější a čistší bude víra Božích dětí, čím pevnější

bude jejich odhodlání poslouchat Boha, tím zběsileji se bude satan snažit rozpoutat proti nim hněv těch, kdo o sobě sice tvrdí, že jsou spravedliví, ale ve skutečnosti pošlapávají Boží zákon.".

Fenomén Boží ‚akce' / satanovy ‚reakce'

Tak jako způsobuje satanovu reakci lidská akce, spouští ji i Boží akce. Pokoušen je však opět člověk. Satanova reakce přichází dle slov EGW z knihy Perly moudrosti po Boží akci, a to ‚s novou silou': „Každý projev Boží moci vůči jeho lidu podněcuje satanovo nepřátelství. Pokaždé, kdy Bůh pomůže svým následovníkům, se na ně satan vrhne spolu se svými anděly s novou silou, aby je zničil." (PM 85). Reakci na jeden z konkrétních Božích projevů popisuje kupř. v TV 251: „Vždy, když na člověka mocně zapůsobí poselství pravdy, přichází satan a vyvolává spory o nepodstatných otázkách. Snaží se odvrátit pozornost od životně důležitých věcí.".

Fenomén satanovy ‚akce' / lidské ‚reakce'

Mnohé biblické příběhy EGW převypravuje tak, aby bylo zřetelné, že lidský postup je reakcí na satanovo konání v pozadí (tak kupř. v případě zvolení sedmi diakonů či jáhnů – viz PNL 50). Vzorec, který při tom používá a který je rovněž viditelný i na jiných místech (kupř. při popisu příběhu o ženě posedlé věšteckým duchem), vypadá následovně:

> *Satanova akce: (i) Satan věděl, že…→ (ii) Proto se snažil… → (iii) Podařilo se mu…*
>
> *Lidská reakce: Bylo třeba okamžitě jednat…*

V případě otázky sedmi diakonů rozpracovává tento model následovně: Křesťané žili v jednotě. Satan věděl, že „dokud bude tato jednota přetrvávat, nebude schopen zastavit šíření evangelia." (PNL 50). Proto se snažil:

> *„využít jejich dřívějších způsobů myšlení a doufal, že se mu tak podaří narušit jednotu církve. […] Jak učedníků přibývalo, nepříteli se podařilo probudit podezření v těch, kteří již dříve měli ve zvyku pohlížet na své bratry ve víře se žárlivostí a hledat chyby na duchovních vůdcích. […] Bylo třeba okamžitě odstranit veškeré důvody k nespokojenosti, aby byly zmařeny satanovy snahy o rozdělení věřících." (PNL 50).*

Na tento fenomén většinou Ellen White odkazuje slovesem ‚zmařit'. Maření tedy probíhá z obou stran: lidé maří (a mají mařit) satanovy plány (viz PNL 220) a satan naopak maří plány lidské/Boží (PNL 171). Satanovu akci EGW mnohdy charakterizuje jako tu, kterou satan rozjel s vědomím, že „jeho království bude napadeno" (PNL 123), tedy jako snahu své království bránit. Jde-li o lidskou reakci, vykresluje ji jako reakci, která člověku může přinést radost, když si uvědomí, že s Boží pomocí satan v dané oblasti nezvítězí –

tak kupř. píše o Pavlovi, který si byl jistý, že „satan nad Božím dílem v Korintě nezvítězí, a tak vyjádřil svou vděčnost slovy chvály." (PNL 187).

Někdy však lidská reakce na satanovu akci selže (či vůbec nenastane). Pak EGW popisuje pouze první část schématu:

Satanova akce: (i) Satan věděl, že…→ (ii) Proto se snažil… → (iii) Podařilo se mu…

Tak kupř. u popisu Šalomouna: EGW zdůrazní, že „Satan moc dobře věděl, jaké důsledky přináší věrnost, a proto se ze všech sil snažil zničit Šalomounovu oddanost věčným principům a odvést jej od Boha." (OSU 19). Jako třetí člen tohoto schématu je poté uveden citát 1Kr 3,1, kde je záznam o tom, že se Šalomoun spříznil s faraónem a pojal jeho dceru za ženu.

3.4. Satan a (ne)padlí andělé

V interakci s nepadlými anděly se vyskytuje satan v díle EGW velmi vzácně: silněji toto téma zpracovává při popisu počátku satanovy vzpoury, kde kupř. uvádí, že „Andělé si uvědomili, že existuje Boží zákon teprve tehdy, když se proti němu satan vzbouřil." (MB 65), dále v souvislosti s Ježíšem (a vůbec Velkým sporem) jako kupř. v ŽNP 12: „Potkával také lidi, kteří bojovali s nepřítelem spasení. Povzbuzoval je, aby vytrvali, a ujišťoval je, že zvítězí, protože na jejich straně stojí Boží andělé, kteří jim pomohou k vítězství.". Andělé chrání Boží věrné před satanovými útoky (viz VDV 248). Zmínky mimo tyto dvě témata jsou velmi řídké – patří mezi ně vyjádření rozdílu mezi nepadlými anděly a satanem, který spočívá mimo jiné v satanově absenci ‚šatu nebeské krásy': „Když se satan připravil o šat nebeské krásy, máme ho přijímat jako anděla světla?" (ŽNP 235), anebo ujištění o tom, že Boží anděl je přítomný, když satan na člověka působí, a vše zaznamenává (viz VDV 43). Lze zde zařadit i zmínku o tom, že přítomným nepadlým andělům se za určitých okolností padlí andělé posmívají (viz VDV 246).

Co se týče padlých andělů, démonů, píše o nich EGW jako o andělích, „kteří se přidali na jeho stranu" (CVP 75). Proto též používá zájmeno ‚jeho' v souvislosti s padlými anděly „Všude tam, kde se káže evangelium, je přítomen i satan a jeho andělé." (PM 19). V TV 311 je označuje jako satanovy ‚pomocníky' a v TV 421 pak za ‚služebníky'. EGW nikde neuvádí jejich počet, nicméně používá spojení „velký počet andělů" (NUD 11), o kterém píše, že dal najevo svůj záměr přijmout ho za svého vůdce. Při popisu satanovy práce mnohdy jeho činy splývají s činy jeho andělů. Viditelné je to kupř. při popisu satanovy snahy odvrátit od víry Sergia Paula skrze Elymase. Nejprve EGW píše v množném čísle o silách zla, aby následně přešla k padlému nepříteli / satanovi (PNL 96–97). Podobně hovoří o démonech v rámci svého komentáře k příběhu z Mt 8, aby následně hovořila o satanu: „Tím, že

zahubil vepře, snažil se satan odvrátit lidi od Spasitele a zabránit tomu, aby se v této oblasti hlásalo evangelium." (ŽNP 43).

V TV 127 se zmiňuje o tom, že satan spolu se svými anděly osnoval plány, které měly za cíl „zaslepit mysl Židů, aby nepoznali svého Vykupitele." Jindy zmiňuje, že si satan přivolává „na pomoc všechny padlé anděly" (VDV 263).

Především v knize Touha věků popisuje realitu jako bojiště, na kterém se setkává satan (spolu se svými anděly) a Boží andělé: Toto téma rozvíjí kupř. při komentování příběhu z J 9: „Satan a padlí andělé byli na jejich straně. Svou silou a lstivostí pomáhali lidské chytrosti oslabit Kristův vliv. Podrývali přesvědčení, které začalo klíčit v myslích mnoha lidí. Byli tam však i Boží andělé. Ti uzdraveného slepce posilovali." (TV 303).

3.5. Základní motivy

3.5.1. Satan a emoce

Satan je u EGW vykreslen jako bytost, která pociťuje pozitivní emoce, když my pociťujeme emoce negativní (a naopak): „Boží nepřítel, satan, je rád, když se mu podaří věřícího přivést do stavu, kdy pochybuje a je nešťastný. Má radost, když Bohu nedůvěřujeme." (CVP 129– 130).

Satanovy negativní emoce popisuje v souvislosti s jeho obavami. Ty spojuje s Božím slovem, konkrétně s tím, že lhostejné probudí a „zapůsobí na zatvrzelá srdce" (PM 19). Ještě silnější výraz pro obavu volí ve chvíli, kdy se Boží slovo týká ve svém důsledku i jeho samotného:

> *„Četl, že ten, který má přijít, bude ‚jako beránek vedený na porážku' (Iz 53,7). ‚Jeho vzezření bylo tak znetvořené, že nebyl podoben člověku, jeho vzhled takový, že nebyl podoben lidem.' (Iz 52,14). Zaslíbený Spasitel ‚byl v opovržení, kdekdo se ho zřekl, muž plný bolesti, zkoušený nemocemi… ubit od Boha a pokořen.' (Iz 53,3.4). Když satan tato proroctví četl, třásl se strachy." (OSU 258–259).*

O třesení se EGW zmiňuje i v souvislosti s člověkem, který se utíká k Bohu: „Satan se třese a utíká i před tím nejslabším člověkem, který hledá útočiště v onom mocném jménu." (TV 79). Na jiném místě píše o nenávisti: „Svatá přikázání, která satan nenáviděl a která se snažil zničit, budou ctěna v celém bezhříšném vesmíru." (NUD 159). Dále popisuje, že ‚nerad' vidí, když se na zemi „buduje Boží království" (PNL 43). V kontextu potopy se zmiňuje o tom, že i „samotný satan, donucený zůstat uprostřed valících se přívalů, se bál o svůj vlastní život." (NUD 40). Píše též, že se „obával o svou nadvládu", když k hrobu Mojžíše přistoupil Ježíš s anděly. Když prohrál s Ježíšem po jeho pokoušení na poušti, prožíval ‚bezmezný hněv' (viz TV 141). Když se projevuje v církvi Boží láska, satan ‚zuří' (TV 434). Stejně tak zuřil, když „viděl, že Spasitel při strašném mučení nevypustil z úst ani jediné reptavé slovo." (TV 471).

Z pozitivních emocí zmiňuje EGW především satanovu radost. Přímo se o ni zmiňuje kupř. v PNL 292 (anebo v OSU 220, kde je řeč o jeho radosti z lidského pokřiveného charakteru či v TV 134, kde má radost z toho, že Jana Křtitele zraňovali svými slovy jeho žáci):

> *„Jak Pavel předvídal, tisíce lidí se odvrátily od srozumitelných, pronikavých pravd Božího slova a zvolily si učitele, kteří jim předkládají výmysly, které chtějí slyšet. A tak mnozí členové církve i kazatelé pošlapávají Boží přikázání. Tím urážejí Stvořitele světa a satan vítězí a raduje se, že se mu jeho úskoky vydařily."*

Nepřímo (tedy přes termíny typu ‚mocnosti temnoty') upozorňuje na radost: „Křesťané, kteří se vzájemně žalují u soudů, vystavují církev posměchu jejích nepřátel a mocnostem temnoty poskytují důvod k radosti." (PNL 176). Těší ho též, když „zveličujeme jeho sílu" (ŽNP 41). Satanovy pozitivní emoce využívá jako prostředek k varování: „Nemluvte o svém nedostatku víry a o svých starostech a utrpeních. Pokušitel si libuje, když slyší taková slova. Mluvíte-li o chmurných věcech, oslavujete tím vlastně satana." (ŽNP 132). „O zesílené radosti – jásotu – se zmiňuje kupř. v kontextu pádu Adama a Evy (NUD 20). Další typ satanovy pozitivní emoce, kterou EGW popisuje, je jeho doufání ve zdar jeho plánu (viz NUD 124).

3.5.2. Satan a jeho snaha

EGW představuje satana jako nanejvýš aktivní bytost. V jejích výrocích často zaznívají příslovce jako ‚neustále' (CVP 84) či ‚usilovně' (OSU 65). Velmi často (v řádu vyšších desítek míst) píše o satanově snaze / úsilí – uveďme si příklad spojený s jeho snahou mařit dílo Ducha svatého: „Snaží se mařit dílo Ducha svatého s horlivostí, která odpovídá jeho zlobě." (PM 20) anebo příklad z TV 407 o tom, že snažit se „svést, oklamat, zaměstnat, strhnout na svou stranu" druhé bude až do chvíle, kdy se zavřou dveře milosti. Právě tento typ výroků tvoří jádro satanologie EGW – z nich se dovídáme její pohled na satana. Právě z nich lze nejčastěji vyvodit či vyčíst:

- předmět jeho snahy – kupř. ‚dospělí' (ŽNP 238), ‚mládež' (ŽNP 238), my (CVP 65),
- dobu/příležitost jeho snahy – kupř. odpadnutí (viz OSU 22), vydávání svědectví (viz PNL 29),
- procesy a nástroje spojené s uskutečněním jeho snahy – z procesů kupř. přesvědčování (viz CVP 55), odvádění pozornosti od Ježíše Krista či od Boha (viz CPV 84), zatarasování cesty k Bohu (viz CVP 84), vyvíjení tlaku na svědomí (viz PNL 312), podsouvání (viz CVP 130), překrucování (viz NUD 239); z nástrojů viz samostatnou kapitolu v této práci ‚3. 5. 4. Satan a jeho nástroje'. Z jejích výroků vyplývá, že člověk sám mnohdy vykonává činnost X a satan pouze této činnosti využije (svými nástroji

ji podpoří či posílí – zvýší jejich frekvenci či intenzitu, kupř. „I lidé, kteří opravdu chtějí žít pro Boha, často tráví příliš mnoho času přemýšlením o svých chybách. Tímto způsobem se je satan snaží odvádět od Boha a naděje na vítězství.“ (CVP 84) či „Satan nám podsouvá nesprávné představy o Bohu. Snaží se, abychom přemýšleli o svých představách, a ne o Boží dobrotě.“ (CVP 130)). Činnost X může vykonávat i jiný člověk, jak vyplývá z PM 95: „Satan se pomocí kritiky snaží takového člověka zmalomyslnět a odvést od naděje a od Boha.“,

- cíl satanovy snahy – ten lze charakterizovat ve dvou kategoriích: odvést od a přivést k. Satan nás chce odvést od pěstování správného charakteru (viz ŽNP 238), od víry v Boží sliby (viz CVP 65), od víry, že Bible je Boží zpráva pro nás (viz CVP 119), od naděje (viz CVP 65), života s Kristem a konání díla pro něj (viz CVP 84), od pravd evangelia (viz PNL 293); naopak se nás snaží satan přivést k víře, že nás Bůh zotročí a že budeme muset slepě plnit nelogické požadavky (viz CVP 55), k zapomenutí na to, co nám do života přináší radost či spásu (viz OSU 65), k vzájemné nedůvěře uprostřed Božího lidu (viz PNL 175), ke ztracení ze zřetele svého poslání (viz OSU 65), ke spokojení se s radostmi tohoto světa (viz OSU 65), k tomu, abychom zaměstnali naši mysl pozemskými zájmy (viz PM 20), k víře, že Stvořitel je příčinou všeho utrpení a smrti (viz OSU 120), atd. Satanovy cíle formuluje též obecně – satan chce zkazit Boží záměr (CVP 25), mařit dílo Ducha svatého (viz PM 20), vyvolat kritiku (viz PM 20), uvést v opovržení obětní systém (viz NUD 50), ztížit/zpochmurnit/zneradostnit život (viz CVP 130), atd.

Další fenomén, který má souvislost s jevem satanovy snahy, je Boží snaha nechat satanovu snahu vyznít naprázdno – jde tedy o Boží maření satanových plánů / využití satanovy snahy. Bůh na satanovu snahu a jeho plány reaguje tak, že do situace intervenuje (proniká a zapřičiňuje změnou jejich nezdar). Boží motivaci EGW vidí ve:

a) zviditelnění kontrastu mezi „Boží vládou a vládou satanovou“ (NUD 157),

b) posunutím Božího plánu vpřed: „Satanův záměr byl zmařen. Týž výnos, který odsuzoval hebrejské děti k smrti, Bůh využil k tomu, aby se budoucímu vůdci jeho lidu dostalo vzdělání.“ (NUD 116).

Oba dva body spolu souvisí a jsou EGW zdůrazňovány často v kontextu pronásledování: „Satan se snaží zničit nepomíjitelné semeno Božího slova, které je živé a věčné (1 Pt 1,23), tím je vlastně zasévá do lidských srdcí. Potupou a pronásledováním Božích dětí je oslavováno jméno Kristovo a lidé jsou přiváděni ke spasení.“ (MB 26; podobně viz PNL 268).

Jedním z možných důvodů, proč některé satanovy plány nevyšly, byla skutečnost, že satan nepočítal ve svých plánech s Božím soucitem (viz OSU 114–115), anebo jej zkrátka nedomyslel, jak to vyplývá z popisu jeho plánu se zahubením vepřů (viz ŽNP 43). „A přestože jeho snahy často končí neúspěchem, vymýšlí stále nové plány a využívá dosud nevyzkoušené prostředky." (OSU 248). Třebaže jsou některé ze satanových plánů úspěšné, EGW vnímá, že Bůh má všechny události ve svých rukou (viz OSU 178). „Třebaže satanovy úskoky mohou být velmi lstivé, Bůh je schopen překazit každý jeho plán. On má totiž své dílo pevně v rukou a nikdo nemůže zabránit jeho konečnému úspěchu." (OSU 242).

3.5.3. Satan jako původce

Oblíbeným motivem EGW je představení satana jako původce. Vedle klasického tvrzení, že je ‚původcem hříchu' (TV 301), je i původcem určitých vlastností, činů či fenoménů – je to motiv, který používá, chce-li ve čtenáři vybudit uvědomění si nebezpečí, které se za tím, co satan vymyslel, nachází. Nicméně jde o motiv, kde je potřeba velmi pečlivě zkoumat kontext, neboť právě v této oblasti zaznívají jedny z nejradikálnějších prohlášení EGW (především v oblasti fenoménů).

Co se týče vlastností, označuje je jako ‚vlastnosti satanovy' (PM 24). Lze mezi ně zahrnout kupř. sobectví (viz PNL 195), lichocení: „Lichocení zavedl satan." (PM 81), nenávist a pomstychtivost (viz MB 18 a MB 37 – EGW je uvádí 2x v tomto pořadí), snahu omlouvat své přestupky (viz CVP 49), atd.

Vedle vlastností jej spojuje i s konkrétními činy, u kterých upozorňuje, že u jejich zrodu stál satan:

> *„Necítí-li lidé závažnost mravního zákona, berou-li Boží přikázání na lehkou váhu, přestupují-li třeba jen nejmenší přikázání a učí tomu druhé, pak před nebesy ztrácí na ceně. Z toho můžeme poznat, že jejich učení není opodstatněné. Konají vlastně dílo, které započal Boží nepřítel." (MB 83)*

Konkrétnější vyjádření podává při popisu pokusu o genocidu židů ze strany Hamana: „Byl stanoven den, kdy dojde k vyhlazení Židů a k zabavení jejich majetku. Satan, původce tohoto plánu, se snažil odstranit ze země ty, kdo uchovávali povědomí o živém Bohu." (OSU 226).

Další oblastí, ve které EGW satana představuje v roli původce, jsou jednotlivé fenomény – kupř. utrpení (TV 301), změna módy: „Byl to nepřítel všeho dobrého, kdo přišel s nápadem stále módu měnit." (ŽNP 150) či moderní tanec „Moderní tanec vynalezl satan jako prostředek k tomu, aby lidé zapomínali na Boha a zneuctívali ho."– toto tvrzení však staví do kontrastu s Davidovým tancem, který „vyvyšoval Boží svaté jméno" (NUD 347). Jako původce vnímá satana i u fenoménu hypnózy:

„S nápadem ovládat mysl jednoho člověka myslí druhého přišel satan, aby se představil jako nejvyšší myslitel, aby namísto Boží filozofie postavil filozofii lidskou. Žádný z omylů, kterým takzvaní křesťané očividně podléhají, není tak nebezpečným klamem, žádný tak zřetelně neodděluje člověka od Boha jako právě tento. I když snad tato metoda vypadá nevinně, jestliže je u nemocných praktikována, povede k jejich zkáze a nikoli k uzdravení. Tento nesprávný způsob léčby otevírá dveře satanovi, který přichází, aby se zmocnil mysli těch, kdo se nechají ovládat, i těch, kdo ovládají druhé." (ŽNP 126)

Výše byly popsány konkrétní vlastnosti, činy, příp. fenomény, které mají v satanu svůj původ. EGW pracuje i s generalizujícími prohlášeními jako kupř. „Cokoli protiřečí Božímu slovu, pochází od satana." (NUD 19) anebo „Pravda je Boží; podvod a klam ve všech svých podobách pocházejí od satana a každý, kdo se jakýmkoli způsobem vzdálí od pravdy, vydává sám sebe do jeho rukou." (OSU 99).

3.5.4. Satan a jeho nástroje

Satan působí zlo, ačkoliv nelze tvrdit, že by všechny těžkosti bylo možné připsat působení satana (viz MB 15). EGW se na různých místech snaží ukázat, jak konkrétně satan zlo působí: popisuje satanovy nástroje (někdy je nazývá ‚zbraněmi' jako kupř. v MB 38), častěji však používá předložku ‚prostřednictvím' či ‚pomocí'). Jeho působení prostřednictvím nástrojů popisuje jako neustálé (viz PNL 240), odhodlané, tzn. je ochoten použít cokoliv je mu umožněno, aby dosáhl svého cíle (viz MB 68) a jako trvalé v tom smyslu, že se svých nástrojů nevzdává. Vnímá, že využil-li satan určitý nástroj/prostředek v biblických dobách, využívá jej, může-li, opět i v naší době: „Klamnými důkazy svedl Adama a Evu, aby začali pochybovat o Božím nařízení a přijali jeho názory, které je zavedly k neposlušnosti. Svými výmysly působí dnes právě tak, jako působil v ráji." (PM 52). Snaha EGW vyjmenovat jednotlivé typy nástrojů však nesmí být vnímána jako představení konečné množiny, nýbrž jako nejdůležitější množiny. Dává totiž jasně najevo, že „satan je ochoten využít všech dostupných prostředků, jejichž prostřednictvím by se mu podařilo uzavřít spojenectví mezi služebníky Boha a satana." (OSU 249). Jinde: „A přestože jeho snahy často končí neúspěchem, vymýšlí stále nové plány a využívá dosud nevyzkoušené prostředky." (OSU 248). Ačkoliv nástrojů je tedy mnoho, všechny mají za cíl vést člověka k zapomenutí na Boha a ke ztrátě věčných zájmů ze zřetele. Jejími slovy jde o to odvést „mysl od povinností a od hloubání nad věčnými věcmi" (NUD 291), což satanu umožňuje člověka svázat do svých okovů (viz NUD 217). Některé z nástrojů se týkají samotné osoby satana (jeho vlastností) jako kupř. důvtip (viz PNL 221). Většina jí popisovaných nástrojů však má externí charakter.

K satanovým nástrojům lze tedy řadit: pronásledování (MB 24), přičemž podmnožinou by mohlo být mučení, vraždění, vsazování do vězení (viz MB 24), atd. Dále potupu (MB 24), podvod (MB 25), klam (MB 80), ženy (NUD 216), zatracování (MB 38), kritiku (PM 95), zlozvyky (PM 142), ale i vlastnosti jako lhostejnost či netečnost (PM 141), což jsou vlastnosti, které zmiňuje v kontextu popisu křesťanů, kteří těmito vlastnostmi dovolují satanu, aby „ovládl jiné, kteří mohli být získáni pro Krista" (PM 141; podobně PM 155). Lze zde řadit rovněž pohádky, legendy a vymyšlené příběhy (ŽNP 238), divadelní hry (NUD 217), opery, tanec či karetní hry (NUD 217), lásku k hudbě (NUD 291), chuť (NUD 176), zábavy, veselí, slavnosti či pití vína (NUD 216), bohatství (PM 25), ustaranost (PM 25), starosti a problémy života (CVP 84), pohanství (TV 23), obecně chyby jiných lidí i naše vlastní nedostatky a slabosti (CVP 84), lákavé vyhlídky do budoucnosti (TV 332), přitažlivé myšlenky historicko-kritické metody, evoluční teorie, spiritismus, teosofie a panteismus (PNL 273), předpovídání budoucnosti (NUD 337), negativní rozjímání („Svými úvahami dávali prostor satanovi, který v nich zaséval nevíru." – TV 242), světské výhody (OSU 65), atd. Nástroje používá i v několika fázích, kupř. z citátu v NUD 273 vyplývá, že satan pro svůj cíl posílit svou moc nad Božím lidem, používá konkrétní nástroj: sňatek věřícího s nevěřícím, avšak, aby tento nástroj mohl využít, tedy aby mu byl k dispozici, musí použít nejdříve jiný, a to jsou neposvěcené vášně (viz NUD 273). Při zběžném prohlédnutí zmíněného výčtu vyplývá, že si satan dokáže využít jak věci zlé, tak i neutrální. Dokáže si však využít i pozitivní a dobré jako kupř. nadání, talent, soucit či dokonce i šlechetné a laskavé skutky – to však za předpokladu, že „člověk nadaný moudrostí a poznáním svévolně přestupuje byť jediný příkaz Božího zákona", pak totiž „zneužívá své dary a přivádí tak ke hříchu další lidi." (VYCH 89; podobně MB 57, kde přidává vedle zmíněných položek i schopnosti). Vedle lži a klamu však vnímá jako nejklíčovější nástroj člověka. Ne všechny nástroje, které vyjmenovává, vnímá totiž jako stejně efektivní:

> *„Boží služebníci by se však měli nejvíce bát jeho tajného působení, ke kterému používá takzvané přátele Božího díla. Ačkoli otevřené nepřátelství může být velmi kruté, působí Božímu dílu daleko menší škody než tajné nepřátelství těch, kteří předstírají, že jsou na Boží straně, a přitom jejich srdce patří satanu." (OSU 248–249).*

Na jiném místě píše, že nejmocnějším satanovým nástrojem je „život člověka, který se zdá ctnostný, čestný a ušlechtilý, avšak otročí snad jen jedinému hříchu, podléhá snad jen jediné neřesti", neboť takový člověk je „Pro jiného člověka, který v skrytu bojuje proti nějakému silnému pokušení a chvěje se na samém okraji propasti, je takový příklad nejsilnějším svodem k hříchu." (MB 57)

Pokud jde o člověka jako nástroj, může se jim stát dočasně jako kupř. David (NUD 353), vždy však postupně – satan si svůj nástroj totiž ke svádění ‚vychovává' (PNL 97). Někteří lidé se pak mohou stát ‚zvláštním satanovým nástrojem' (PNL 123) jako kupř. žena posedlá věšteckým duchem ze Sk 16. I o Saulovi píše, že byl po určitou dobu „mocným nástrojem v satanových rukou" (PNL 58). Jak je pro EGW důležitý zrovna motiv člověka jako satanova nástroje, vyplývá i z určitého vzorce, který velmi často používá: Člověk se stává nástrojem satana, když/jestliže... Tak kupř. v NUD 282: „Jestliže lidé používají své svaté povolání jako pláštík pro uspokojování svých sobeckých a tělesných zájmů, stávají se účinnými nástroji satana.", anebo „Když jsou pokrytci napomínáni příkladem těch, kdo nenávidí hřích, stávají se satanovými nástroji k pronásledování věrných." (NUD 296). Jako prototypní lze však vnímat tento výrok: „Když šíří svá podezření, žárlivost a nespokojenost, stávají se nástroji satana. Dříve než si uvědomí, co vlastně dělají, dosáhl nepřítel spasení svého záměru. Působili špatným vlivem a šípy satanovy zasáhly svůj cíl." (PM 172).

Samozřejmě, že když se může stát satanovým nástrojem člověk, může se jím stát i národ, tak jako se jim stal Izrael (TV 23).

Pokud jde o Boží reakci na satanovy nástroje, předal Bůh lidem Boží slovo, které nás před nimi varuje. Když EGW zmíní některý z výše popsaných nástrojů, mnohdy dodá „Proto nás Písmo varuje:" (PM 25), aby následně citovala biblický verš, jenž má za cíl čtenáře před satanovým nástrojem varovat. To nic nemění na tom, že člověk nemá šanci obsáhnout celou škálu nástrojů, které satan využívá. Proto její odkrývání satanových nástrojů nemá za cíl být vyčerpávající, nýbrž vést lidi k tomu, aby hledali pomoc u Boha: „Veškerá moc satana nedokáže přemoct člověka, který se s prostou důvěrou odevzdal Kristu." (PM 78).

3.6. Přínos EGW do biblické satanologie

3.6.1. Satanovo působení v biblických dějinách

Cílem této části je podat (nikoliv vyčerpávající!) přehled míst, ve kterých EGW komentuje a vykládá biblické pasáže (jako kupř. Gn 3 ve VYCH 15), či je homileticky aplikuje (jako kupř. Mt 13,28 ve VYCH 61) a zároveň přináší pohled na satana a jeho konání, které nejsou z Bible odvoditelné. Jde tedy o informace, které lze považovat nad rámec základní satanologie – nejde však o informace, které by byly v rozporu s biblickou satanologií. Tyto nové informace zaznívají především v narativních celcích jako satanův počátek a satanův konec, minoritně pak při popisu jednotlivých biblických příběhů (o Adamovi a Evě, Abrahamovi, Mojžíši, Saulovi, Elijáši, atd.). Níže výčet

několika míst, které mají demonstrovat nové informace, které EGW o satanu přináší a které byly zachyceny při zpracování korpusu:

- Adam a Eva – „Nebeští poslové odhalili našim prarodičům historii satanova pádu a jeho intriky, jimiž je hodlá zničit." (NUD 18), anebo „Satan si představoval, že Adam s Evou budou nadále jíst ze stromu života, a tak bude věčně existovat hřích a utrpení. Avšak svatí andělé dostali příkaz, aby střežili strom života." (NUD 22),
- Eva – „Had utrhl ovoce ze zakázaného stromu a vložil je do rukou váhající Evy. Potom jí připomněl její vlastní slova, že jim Bůh zakázal dotknout se ovoce, aby nezemřeli." (NUD 19), anebo „Satan v podobě hada prohlásil, že on sám jedl ze stromu zakázané ovoce, a tím získal schopnost mluvit." (VYCH 16),
- Abraham **–** „Satan mu okamžitě namlouval, že byl určitě podveden, protože Boží zákon přikazuje: ‚Nezabiješ'. Bůh přece nebude požadovat to, co zakázal." (NUD 65),
- Mojžíš **–** „Bylo mu ukázáno satanovo dílo, jak vedl Židy k tomu, aby odmítli Krista, přestože tvrdili, že ctí zákon jeho Otce. Poté viděl, že svět propadl podobnému svodu, když věřící vyznávali, že přijímají Krista, ale přitom odmítali Boží zákon." (NUD 226), anebo „Když Kníže života a zářící andělské bytosti přistoupili k hrobu, satan se obával o svou nadvládu. […] Arcizrádce znovu opakoval svá původní obvinění, že s ním Bůh jednal nespravedlivě." (NUD 227),
- Saul – „Saul nemluvil s Božím prorokem Samuelem, nýbrž se satanem." (NUD 335),
- Elijáš **–** „Jak rád by satan pomohl těm, kteří mu oddaně sloužili. Jak rád by na zem seslal oheň, který by strávil oběť. Ale Hospodin jej spoutal a nedovolil, aby ani jiskérka dopadla na Baalův oltář." (OSU 56),
- Jóšua **–** „Zatímco Jóšua prosí o naplnění Božích zaslíbení, satan přednáší svá obvinění. Upozorňuje na to, že by Izrael neměl být kvůli svým přestoupením zahrnut Boží přízní. Prohlašuje, že Izraelci patří jemu a že neprodleně musí být vydáni do jeho rukou." (OSU 219),
- Lazar **–** „Kdyby byl Kristus u lůžka nemocného Lazara, Lazar by nezemřel, protože satan by nad ním neměl žádnou moc. V přítomnosti Dárce života by nad ním smrt nemohla zvítězit. Proto Kristus nespěchal. Dovolil, aby nepřítel uplatnil svoji sílu, potom jej však vyhnal a porazil." (TV 337),

- Petr – „Kristova slova nebyla určena Petrovi, ale tomu, kdo jej chtěl od Vykupitele odtrhnout. ‚Jdi mi z cesty, satane!' Nestav se mezi mě a mého chybujícího služebníka." (TV 266),
- Ježíš – „Jakoby v odpověď na modlitbu přistoupila ke Spasiteli bytost v podobě nebeského anděla. Tvrdila, že ji posílá Bůh, aby Kristu oznámila konec jeho půstu." (TV 70), anebo „Satan mu namlouval, že pokud na sebe vezme hříchy světa, bude od Boha odloučen navěky. Stane se součástí satanova království a již nikdy nebude moci být jedno s Bohem." (TV 438), anebo „Prohlásil, že jeden z nejmocnějších andělů byl vyhnán z nebe. Z Ježíšova vzhledu potom jako by usoudil, že tím padlým Bohem zapomenutým a lidmi opuštěným andělem je právě on." (TV 71), anebo „Ježíše uložili do hrobu a satan jásal. Dokonce doufal, že Spasitel již nevstane. Činil si nárok na Kristovo tělo a rozestavil kolem hrobu svoji stráž, která měla Božího Syna držet ve vězení. Jeho andělé však prchli před nebeským poslem a satan zuřil. Když potom viděl Krista, jak vítězně vychází z hrobu, pochopil, že jeho vláda skončí a že bude zničen." (TV 501),
- Gabriel – „Ke Kristu přistoupil mocný anděl, který přebývá v Boží přítomnosti a zastává místo padlého satana. […] Přišel jej ujistit o Otcově lásce a povzbudit ho, aby kalich vypil. […] Ujistil jej, že Otec je větší a mocnější než satan a že jeho smrt bude pro satana konečnou a úplnou porážkou." (TV 442),
- Barabáš – „Pod vlivem satana tvrdil, že vše, co nakradl a naloupil, je jeho. S pomocí satanských sil konal podivuhodné věci a získal si řadu následovníků." (TV 470),
- Vojáci – „Když Ježíš umíral, byli vojáci u toho, jak v poledne zahalila zemi hustá tma. Při vzkříšení viděli, jak andělská záře osvětluje noc, a slyšeli radostný a vítězoslavný zpěv nebešťanů: Přemohl jsi satana a temné mocnosti, zvítězil jsi nad smrtí." (TV 500),
- Jan – „Jan byl vhozen do kotle s vařícím olejem; […] Jan prohlásil: Můj Pán trpělivě snášel vše, co si jen satan a jeho andělé mohli vymyslet, aby ho ponížili a mučili." (PNL 328),
- Andělé – „Až do Kristovy smrti nebyla ani andělům a nepadlým světům plně odhalena satanova povaha. Největší nepřítel se tak přetvařoval, že jeho skutečné úmysly nepochopily ani svaté bytosti. Nerozuměly podstatě jeho vzpoury." (TV 487)
- Satan – „I samotný satan, donucený zůstat uprostřed valících se přívalů, se bál o svůj vlastní život." (NUD 40), anebo „Pomyšlení na to, že Boží Syn má přijít na zem jako člověk, ho ohromovalo a děsilo.

Nerozuměl tajemství jeho veliké oběti. Ve svém sobectví nebyl schopen takovou lásku k padlému lidstvu vůbec pochopit." (TV 69), anebo „Satan pochopil, že když nezvítězí on, zvítězí Bůh. Boj byl příliš důležitý, než aby jej mohl svěřit svým andělům. Musel jej vést sám. Veškerá síla odpadlictví se zaměřila na Božího Syna, stal se terčem všech zbraní pekla." (TV 69), anebo „Satan se spolu se svými anděly účastnil v lidské podobě i Ježíšova ukřižování." (TV 480).

3.6.2. Satanův počátek a konec

Jak počátek, tak i konec satana tvoří významné téma v satanologii EGW – obojí totiž rozkrývá více o dobru a zlu, o tzv. Velkém sporu a o plánu spasení. Rozvíjí jej tak obšírně (počátek v knize Na úsvitu dějin, konec v knize Velké drama věků), že lze toto téma vnímat jako její hlavní přínos do křesťanské satanologie.

Satana, který je ‚strážný cherub' (TV 10), představuje jako toho, který „zneužil svobodu" (NUD 9). Toto zneužití však vnímá jako pozvolné: „kousek po kousku popouštěl Lucifer uzdu své touze po sebevyvýšení." (NUD 10). Zmíněné sebevyvýšení konkretizuje: „bažil po moci, která byla výsadním právem samotného Krista." (NUD 10), tzn. že chtěl být v nebi prvním (viz TV 10), což Kristus s Bohem předzvěděli dříve, než se tak stalo (viz TV 11). Pokládal si otázku: „Proč by měl mít Kristus nejvyšší moc?" (NUD 10), ačkoliv právě s ním byl „v nejtěsnějším spojení" (viz TV 279). Zmiňuje též snahu jak Boha, tak i andělů jej nasměrovat zpátky k podřízení se Bohu (NUD 10). V jeho srdci probíhal dle EGW konflikt: „Pravda a věrnost bojovaly se závistí a žárlivostí. […] Když vzhůru stoupaly písně chval, jako by duch zla mizel. Celou jeho bytostí prostupovala nevypravitelná láska." (NUD 10). Druhou fází bylo zasévání ducha nespokojenosti mezi anděly – EGW popisuje, že po určitou dobu „skrýval své záměry pod rouškou úcty k Bohu" (NUD 10). Bůh mu ukázal, jaké důsledky bude mít jeho setrvání v odporu, načež dokonce uznal, že Bůh je v právu a on ne (viz NUD 11). Nicméně, když mělo dojít k definitivnímu rozhodnutí, k návratu mu zabránila jeho pýcha (viz NUD 11). Došlo k druhé vlně přesvědčování ze strany andělů (viz NUD 12). Satan je však prohlásil za ‚podvedené otroky' (NUD 11) a těm, kteří přešli na jeho stranu, oznámil, že zašli tak daleko, že by jim Bůh již neodpustil (viz NUD 12). Následně je satan vyhoštěn z nebe (viz NUD 12), přičemž „Jeho volba byla konečná. Bůh již pro jeho záchranu nemohl nic udělat." (TV 489).

S tématem satanova počátku se též pojí otázka, proč jej Bůh nezničil hned na počátku – k tomu EGW píše, že dočasné „satanovo bytí je i v zájmu člověka" (TV 489):

„Když se dopustil prvního hříchu v nebi, ani andělé nepoznali dobře jeho povahu. Proto Bůh neodstranil satana ihned. Kdyby to byl učinil, andělé by nepochopili Boží spravedlnost a lásku. Pochybnosti o Boží dobrotě by jako zlé semeno přinesly hrozné plody hříchu a bídy. Bůh původce zla nezničil, ale dal mu příležitost, aby mohl plně ukázat svou povahu." (PM 34).

„Satan prohlašoval, že veškeré zlo je výsledkem Boží správy. Jeho záměrem je zdokonalit Boží zákony. Proto mu Bůh dovolil, aby předvedl povahu svých požadavků a ukázal, jak budou fungovat změny v Božím zákoně, které navrhl. Jeho vlastní dílo ho musí odsoudit. Celý vesmír musí vidět podvodníka bez masky." (NUD 12).

V rámci řešení otázky satanova konce EGW silně rozvíjí dvě témata: Satanův poslední útok a satanovo zajetí s následovnou smrtí.

Satanův poslední útok, pro který si v tuto chvíli satan „připravuje půdu" a který bude dle EGW namířen proti světitelům biblické soboty (viz OSU 227) je představen jako událost, kdy bude těm, kteří Boha odmítli, zcela odňat ochraňující Boží Duch – důsledek popisuje následovně:

„Minulé události – dlouhý sled bouří, sporů a převratů, […] jsou ničím v porovnání s hrůzami doby, kdy bude ochraňující Boží Duch zcela odňat lidem, kteří jej odmítli, a nebude bránit projevům lidských vášní a satanova hněvu. Tehdy celý svět uvidí – jako dosud nikdy – výsledky satanovy vlády." (VDV 28).

Satan totiž získá „neomezenou nadvládu nad zatvrzelými lidmi" (VDV 397) a uplatní to, k čemu dosud nemá ‚svolení' (viz VDV 398). Tento satanův útok bude souviset i s jeho ‚vrcholným činem' (VDV 403), kterým je napodobení Ježíše Krista, ačkoliv Bůh „nedovolí, aby přesně napodobil způsob Kristova příchodu." (VDV 404). Tento podvod konkretizuje následujícími slovy:

„V různých částech světa se satan lidem ukáže jako vznešená bytost oslňující krásy, podobající se Božímu Synu, jak ho popisuje Jan ve Zjevení (Zj 1,13–15). Slávu, která ho bude obklopovat, nepřekoná nic, co dosud spatřilo lidské oko. […] Jeho hlas bude měkký, podmanivý a melodický. Zopakuje některé z pravd, které kdysi vyslovil Spasitel, bude uzdravovat lidské nemoci a pak bude lidem tvrdit, že změnil sobotu na neděli, a všem bude přikazovat, aby světili den, kterému on požehnal. Bude prohlašovat, že lidé, kteří stále zachovávají sedmý den, se rouhají jeho jménu tím, že neposlouchají jeho anděly, které k nim poslal se světlem a pravdou. To bude klam, kterému takřka nebude možné odolat." (VDV 403).

Poté následuje Kristův příchod, při kterém „padlí andělé uznají Kristovo božství a budou se třást před jeho mocí" (VDV 411–412).

Satanovo zajetí a smrt – Obojí tvoří u EGW velký narativ, který popisuje v předposlední (‚Minulost ukončena') a poslední kapitole (‚Vítězství lásky') knihy Velké drama věků. Výchozí myšlenka, kterou následně ve svých knihách rozvíjí, je nutnost potrestání satana (navazuje tak na Lv 16 a koncept kozla pro Azázela):

„Protože satan je bezprostředním strůjcem všech hříchů, které zapříčinily smrt Božího Syna, spravedlnost vyžaduje, aby vytrpěl konečný trest. Kristovo dílo pro vykoupení lidí a očištění vesmíru od hříchu bude ukončeno uvalením všech hříchů na satana, který ponese konečnou odplatu. Proto byla v předobrazné službě roční služba uzavřena očištěním svatyně a vyznáním hříchů na hlavu kozla pro Azázela." (NUD 167).

Toto uvalení hříchů na satana bude obřadem, jehož svědky budou nebeští andělé i vykoupení (viz VDV 424). Satanovo následné zajetí před smrtí má za cíl umožnit satanu a jeho andělům si uvědomit „jakou kletbu přinesl hřích." (VDV 424). Popisuje jej následovně:

„Po tisíc let bude satan bloudit po zpustošené zemi a seznamovat se s následky své vzpoury proti Božímu zákonu. To pro něj bude čas nesmírného trápení. Po svém pádu do hříchu horečnatě pracoval a neměl čas přemýšlet. Pak bude ale zbaven moci a bude mít možnost přemýšlet, jakou úlohu hrál od chvíle, kdy se vzbouřil proti Boží vládě. S hrůzou bude vyhlížet budoucnost, kdy bude muset trpět za všechno zlo, které napáchal – kdy bude pykat za hříchy, k jejichž spáchání lidi navedl." (VDV 425).

Během tohoto období budou Kristus a jeho lid „soudit také satana" (VDV 425). Po tomto tisíciletém období, kdy dojde ke vzkříšení bezbožných, „bude jednat po vzoru své první lsti a nepřizná se, že je satanem. Bude tvrdit, že je vládce, kterému svět právem patří a jehož dědictví mu bylo nezákonně odňato. Svým oklamaným následovníkům se představí jako zachránce, bude je ujišťovat, že z hrobů je vyvedla jeho moc a že je chce zachránit před nejkrutější tyranií. Satan využije nepřítomnosti Ježíše Krista mezi lidmi na zemi a bude konat zázraky, aby podepřel svá tvrzení. […] Satan se bude radit se svými anděly a s vládci, dobyvateli a udatnými válečníky. […] Vojsko povede ten nejmocnější válečník – satan. […] Satanovo vojsko město obklíčí a bude se připravovat k útoku. Pak se Ježíš Kristus znovu ukáže svým nepřátelům. […] Když satan spatří Kristovu slávu a vznešenost, bude jako ochromený. Kdysi byl cherubem ochráncem a teď bude vzpomínat, odkud padl. […] V Otcově blízkosti vidí teď někoho jiného – na Ježíšovu hlavu vkládá korunu anděl vznešené postavy a vzhledu, zahalený Boží slávou. A satan ví, že na tom místě mohl stát on sám." (VDV 428).

Na stranách VDV 431–432 poté EGW popisuje, co všechno si ještě satan při pohledu na Krista uvědomí. Následně:

„I satan se skloní a uzná, že rozsudek, který byl nad ním vynesen, je spravedlivý. Přestože satan musel uznat Boží spravedlnost a poklonit se před Kristovou svrchovaností, jeho povaha se nezměnila. Jako mohutný příboj se v něm znovu vzedme hluboký vzdor. V šílené zuřivosti se rozhodne, že se nevzdá a ještě naposledy zoufale zaútočí proti Vládci nebes. […] V té chvíli však už nikdo z nespočetných miliónů, které kdysi svedl do vzpoury, jeho vládu neuzná. Jeho moc končí." (VDV 433).

Co se týče jeho úplného konce v ohnivém jezeře, kdy se zemský povrch změní „v jednolitou žhoucí hmotu" (VDV 434), bude satan „trpět ještě potom, kdy už ti, které přivedl k pádu, budou mrtví." (VDV 434). Její vysvětlení souvisí s tematikou kozla pro Azázela: „Protože vina za hříchy spravedlivých byla přenesena na satana, bude satan trpět nejen za svou vzpouru, ale za všechny hříchy, k jejichž spáchání svedl Boží lid." (VDV 434).

To, že satan přestane existovat, neznamená, že se již nebude v nebi skloňovat:

> *„Čím více budou lidé poznávat Boha, tím více budou obdivovat jeho charakter. Když jim Ježíš bude postupně odhalovat tajemství vykoupení a úžasné činy vykonané ve velkém sporu se satanem, pocítí vykoupení ještě větší lásku a s ještě větší radostí uchopí zlaté harfy a desetitisíce desetitisíců a tisíce tisíců hlasů se spojí v mohutném chvalozpěvu." (VDV 437).*

Závěr

Práce *Satan v díle Ellen Gould Whiteové* si dala za cíl systematizovat satanologii EGW. Po představení Ellen Gould Whiteové (EGW) a jejího vztahu k satanologii a po krátkém shrnutí biblické satanologie (s důrazem na satanologii novozákonní) přišlo jádro práce.

Nejprve byly v práci představeny způsoby, jak EGW charakterizuje satana. Nejdůležitějším nástrojem pro charakterizaci je u EGW její poměrně obsáhlá množina satanologických titulů, které mají především jako svůj základ slovo ‚nepřítel' – tyto tituly dávají vhled do jejího vnímání satana a zároveň i do akcentů, které rozvíjí ve zbytku svého díla.

Následně se pracovalo se satanologickou látkou EGW, přičemž výsledek zkoumání byl představen v 5 podkapitolách: Satan a Bůh, Satan a člověk, Satan a (ne)padlí andělé, Základní motivy a Přínos EGW do biblické satanologie.

Satan a Bůh – EGW ukazuje, jaký má vztah satan vůči všem třem osobám Božství, jakož i to, jak jednotlivé osoby reagují na satanovu činnost. Největší nenávist satan cítí vůči Ježíši, jehož místo si přál a který jej přišel zbavit vlády.

Satan a člověk – V této části byl představen proces, kterým satan z člověka činí svého otroka. Byly popsány fenomény, které jsou s tímto procesem spojeny: zaslepení, ovlivnění, vnuknutí či plné ovládnutí. Velká pozornost byla věnována jevu pokušení, kde byl představen pohled EGW na všechny tři fáze, které se s pokušením pojí: před / během i po pokušení. Součástí popisu pokušení byl i pohled EGW na komunikaci se satanem a fenomény akce/reakce (Boží/ satanovy, satanovy/lidské, lidské/satanovy). Zvláštní místo v díle EGW zaujímá myšlenka člověka jako bojovníka proti satanu –

křesťan má vyvádět druhé ze satanova království, jakož i obhájit Boží charakter poslušností.

Satan a nepadlí andělé – Popis interakce satana s nepadlými či padlými anděly je u EGW poměrně vzácný, ačkoliv jej popisuje jako běžný a konstantní – nepadlí i padlí andělé spolu se satanem se nachází na totožném bojišti a mají totožný objekt zájmu: člověka.

Základní motivy – V této části byly popisovány satanovy emoce, ať už pozitivní (jako radost či jásot), anebo negativní (jako strach či hněv), dále se tato část dotkla fenoménu satanovy snahy. Satan je u EGW představen jako aktivní bytost – výroky spojené se satanovou snahou představují hlavní materiál, ze kterého lze informace o pohledu EGW na satana čerpat. Dalším fenoménem je satan jako původce – satan je pro EGW nejen původcem hříchu, ale i dalších vlastností, činností a fenoménů. Její akcentace má za cíl čtenáře varovat a přivést k sebereflexi. Poslední téma, které bylo v rámci této části zpracováno, byly satanovy nástroje, skrze které svádí člověka. Jako klíčový nástroj představuje EGW především člověka (věřícího v Boží existenci, avšak neobráceného).

Přínos EGW do biblické satanologie – ačkoliv EGW staví na biblické satanologii, tuto rozvíjí a komentuje, přesto přidává i nové prvky, novou látku, která biblickou satanologii obohacuje. Tyto nové prvky lze najít především v její pentalogii Drama věků. Zde především ve velkých narativech týkajících se satanova počátku (kniha Na úsvitu dějin) a satanova konce (kniha Velké drama věků).

SEZNAM LITERATURY

Primární literatura

- Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona, Český ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 1993.
- WHITEOVÁ, Ellen G. *Cesta k vnitřnímu pokoji*. Praha: Advent-Orion, 2005.
- WHITEOVÁ, Ellen G. *Myšlenky o naději*. Praha: Advent-Orion, 2006.
- WHITEOVÁ, Ellen G. *Na úsvitu dějin*. Praha: Advent-Orion, 2001.
- WHITEOVÁ, Ellen G. *Od slávy k úpadku*. Praha: Advent-Orion, 2007.
- WHITEOVÁ, Ellen G. *Perly moudrosti*. Praha: Advent-Orion, 2006.
- WHITEOVÁ, Ellen G. *Poslové naděje a lásky*. Praha: Advent-Orion, 2007.
- WHITEOVÁ, Ellen G. *Touha věků*. Praha: Advent-Orion, 2007.
- WHITEOVÁ, Ellen G. *Velké drama věků*. Praha: Advent-Orion, 2002.
- WHITEOVÁ, Ellen G. *Výchova*. Praha: Advent-Orion, 2007.
- WHITEOVÁ, Ellen G. *Život naplněný pokojem*. Praha: Advent-Orion, 2006.

Sekundární literatura

- COLEMAN, Marc. Ellen White on Confrontation with Evil Spiritual Powers. *Journal of Adventist Mission Studies*. 2015, Vol. 11, No. 2, s. 95–104.
- DOUGLAS, James Dixon et al. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 2017.
- KOLIC, Marco. The Demonology of Ellen G. White. *Journal of Adventist Mission Studies*. 2009, Vol. 5, No. 2, s. 98–105.
- KNIGHT, George R. *Setkání s Ellen Whiteovou*. Praha: Advent-Orion, 2007.
- McDOWELL, Lyndon K. Demons and deliverance. Ministry Magazine [online]. 1987, April [cit. 2020-8-17]. Dostupný z WWW: <https://www.ministrymagazine.org/archive/1987/04/demons-and-deliverance>.
- RYRIE, Charles C. *Základy teologie*. Třinec: Biblos, 1994.

- "Spiritual Warfare" and "Deliverance Ministry" and Seventh-day Adventists. A report of the Biblical Research Institute. [online]. 1983 [cit. 2020-8-17]. Dostupný z WWW: <http://www.sdanet.org/atissue/warfare/bri.htm>.
- TIMM, Alberto R. The Scapegoat in the Writings of Ellen G. White. *Ministry Magazine* [online]. 2013, October [cit. 2020-8-17]. Dostupný z WWW: <https://www.ministrymagazine.org/archive/2013/10/the-scapegoat-in-the-writings-ofellen-g.-white1#note16>.
- *Ústava Církve adventistů sedmého dne*. Praha: Církev adventistů sedmého dne, 2019.
- WHITE, Arthur L. Ellen G. White – A Brief Biography. *Ellen G. White Estate* [online]. [cit. 2020-8-21]. Dostupný z WWW: <https://whiteestate.org/about/egwbio/#faq2475149e-93d7-476d-b7bcdbe100ce84c0>.
- WHITE, Ellen G. *Lucifer–How Art Thou Fallen?* New York: TEACH Services, 2007.
- WHITE, Ellen G. Selected Messages Book 3. *Ellen G. White Writings*. [online]. 1980, [cit. 2020-8-21], s. 145. Dostupný z WWW: <https://m.egwwritings.org/en/book/100.574>.
- WHITE, Ellen G. Early Writings. *Ellen G. White Writings*. [online]. 1882, [cit. 20208-21], s. 145. Dostupný z WWW: <https://m.egwwritings.org/en/book/28.786#787>.
- WILLMINGTON, Harold. The Doctrine of Satan. *Theological Studies*. 2018, Vol. 5. [cit. 2020-8-17]. Dostupný z WWW: <https://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=lucifer_file>.